CYDWEITHREDFA GWELLA GWASANAETHAU
GOFAL A LLESIANT **GOGLEDD CYMRU**

NORTH WALES SOCIAL CARE AND WELL-BEING
SERVICES IMPROVEMENT COLLABORATIVE

Adroddiad Sefydlogrwydd ar y Farchnad Gogledd Cymru

Tachwedd 2022

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg. This document is available in English.

Cysylltwch â ni

Cydweithredfa Gwella Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru

Neuadd y Sir, Ffordd Wynnstay, Rhuthun, LL15 1YN

E-bost: cydweithredfagogleddcymru@sirddinbych.gov.uk

Rhif ffôn: 01824 712432

https://www.cydweithredfagogleddcymru.cymru/

Cynnwys

1. Cyflwyniad 4

2. Crynodeb 9

3. Gwasanaethau Preswyl (oedolion) 14

4. Gwasanaethau gofal cartref 51

5. Gwasanaethau preswyl (plant) 90

6. Gwasanaethau maethu 120

7. Gwasanaethau mabwysiadu 145

8. Gofalwyr di-dâl 148

9. Gwasanaethau eirioli 156

1. Cyflwyniad

1.1 Cefndir

Cyflwynodd Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ddyletswydd newydd ar awdurdodau lleol a byrddau iechyd i ddatblygu asesiad ar y cyd o ddigonolrwydd a gynaliadwyedd y farchnad gofal cymdeithasol. Mae'r Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad wedi ei lunio gan Fwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru yn unol â'r Cod Ymarfer (Llywodraeth Cymru, 2021a). Dyma Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad cyntaf i gael ei lunio ac mae'n ystyried canfyddiadau o Asesiad o Anghenion y Boblogaeth Gogledd Cymru 2022.

1.2 Pwrpas yr adroddiad sefydlogrwydd y farchnad

Mae'r adroddiad yn ein helpu ni i ddeall y farchnad gofal cymdeithasol yng Ngogledd Cymru, fel y gallwn gomisiynu a chefnogi darparwyr gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn effeithiol er mwyn bodloni anghenion y boblogaeth yn effeithiol.

Bydd yr adroddiad sefydlogrwydd y farchnad yn asesu:

- Digonolrwydd gofal a chymorth o ran bodloni anghenion a gofynion ar gyfer gofal cymdeithasol, fel y nodir yn yr asesiad o anghenion y boblogaeth
- sefydlogrwydd y farchnad ar gyfer gwasanaethau rheoli

Gwasanaethau rheoli yw'r rhai a restrir yn y Rheoliadau Trefniadau Partneriaeth (Diwygiad) a Gwasanaethau Rheoli (Adroddiadau Sefydlogrwydd y Farchnad) (Cymru) 2021. Ar hyn o bryd, y rhain yw:

- gwasanaeth cartref gofal (oedolion a phlant)
- gwasanaeth llety diogel (i blant)
- gwasanaeth canolfan breswyl i deuluoedd
- gwasanaeth mabwysiadu
- gwasanaeth maethu
- lleoliadau oedolion
- gwasanaeth gofal cartref

- gwasanaeth eirioli

Yr asesiad yw'r sail y dylai'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol ei defnyddio i wneud penderfyniadau i gynllunio a chomisiynu gwasanaethau gofal a chymorth at y dyfodol. Bydd hyn yn cynnwys cynlluniau ardal lleol, strategaeth comisiynu strategol a datganiadau sefyllfa'r farchnad.

Mae'r asesiad wedi'i wneud ar y cyd gan y chwe chyngor lleol sydd yng Ngogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) ac Iechyd Cyhoeddus Cymru. Y chwe chyngor lleol yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn.

Nod yr adroddiad sefydlogrwydd y farchnad yw gwella ein dealltwriaeth o'r farchnad gofal cymdeithasol yng Ngogledd Cymru, a sut fydd hyn yn datblygu a newid dros y blynyddoedd nesaf. Bydd y canfyddiadau o fewn yr asesiad hwn yn cynorthwyo pob darparwr gwasanaeth cyhoeddus yn y rhanbarth i ddarparu gwasanaethau gwell a digonol i'n trigolion sydd angen gofal a chymorth.

1.3 Dulliau ymchwil

Mae'r dulliau ymchwil yn cynnwys:

- Dadansoddi setiau data lleol a chenedlaethol i ddod o hyd i dueddiadau.
- Tystiolaeth gan yr awdurdodau lleol a'r bwrdd iechyd.
- Tystiolaeth o ymchwil lleol, rhanbarthol a chenedlaethol.
- Blaenoriaethau o bolisïau / strategaethau / cynlluniau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol.
- Ymatebion i'r arolwg rhanbarthol ac ymarferion ymgynghori eraill gan drigolion, sefydliadau, staff a darparwyr.

1.4 Ymgynghori ac ymgysylltu

Mae Cod Ymarfer (Llywodraeth Cymru, 2021a) yn datgan fod rhaid i awdurdodau lleol gymryd camau rhesymol i ymgysylltu â dinasyddion. Fel rhagflaenydd i'r adroddiad sefydlogrwydd y farchnad, mae asesiad o anghenion y boblogaeth wedi cyflawni ymarfer ymgynghori ac ymgysylltu rhanbarthol ar raddfa fawr yn seiliedig ar egwyddorion cenedlaethol ar gyfer ymgysylltu â'r cyhoedd yng Nghymru ac

egwyddorion cyd-gynhyrchu. Rhoddodd yr ymarfer hwn fewnwelediad o effaith uniongyrchol sefydlogrwydd a chynaliadwyedd y farchnad gofal cymdeithasol ar bobl gydag anghenion gofal a chymorth, eu gofalwyr a'u teuluoedd. Gellir dod o hyd i ragor o fanylion yn yr asesiad o les y boblogaeth.

Roedd darparwyr gwasanaethau gofal cymdeithasol cofrestredig yn ymgysylltu trwy arolwg darparwr rhanbarthol. Anfonwyd gwahoddiad i holl ddarparwyr cofrestredig ar draws y rhanbarth i gwblhau'r arolwg trwy'r comisiynwyr. Derbyniwyd 63 ymateb.

Yn ogystal, mae timau lleol hefyd wedi gwneud gwaith ymgysylltu eu hunain lle nad oedd hynny'n cael ei wneud yn rhanbarthol. Cafodd penodau drafft hefyd eu rhannu gyda phartneriaid ar gyfer adborth a sylwadau.

1.5 Llywodraethu'r prosiect

Gofynnodd y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol i Fwrdd Comisiynu Gogledd Cymru oruchwylio'r prosiect. Fe wnaethant sefydlu grŵp llywio rhanbarthol i gydlynu datblygiad yr Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad, a oedd yn cynnwys cynrychiolaeth o'r chwe awdurdod lleol, y bwrdd iechyd ac Iechyd Cyhoeddus Cymru. Roedd trefniadau rheoli'r prosiect yn sicrhau bod cysondeb ar gyfer yr holl bartneriaid wrth lunio adroddiad rhanbarthol. Lluniwyd adroddiadau prosiect rheolaidd ac fe gawsant eu rhannu â'r byrddau rhanbarthol yn ôl yr angen.

Mae'r adroddiad hwn wedi ei gymeradwyo gan y chwe awdurdod lleol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol.

Diagram 1: Trefniadau llywodraethu'r prosiect

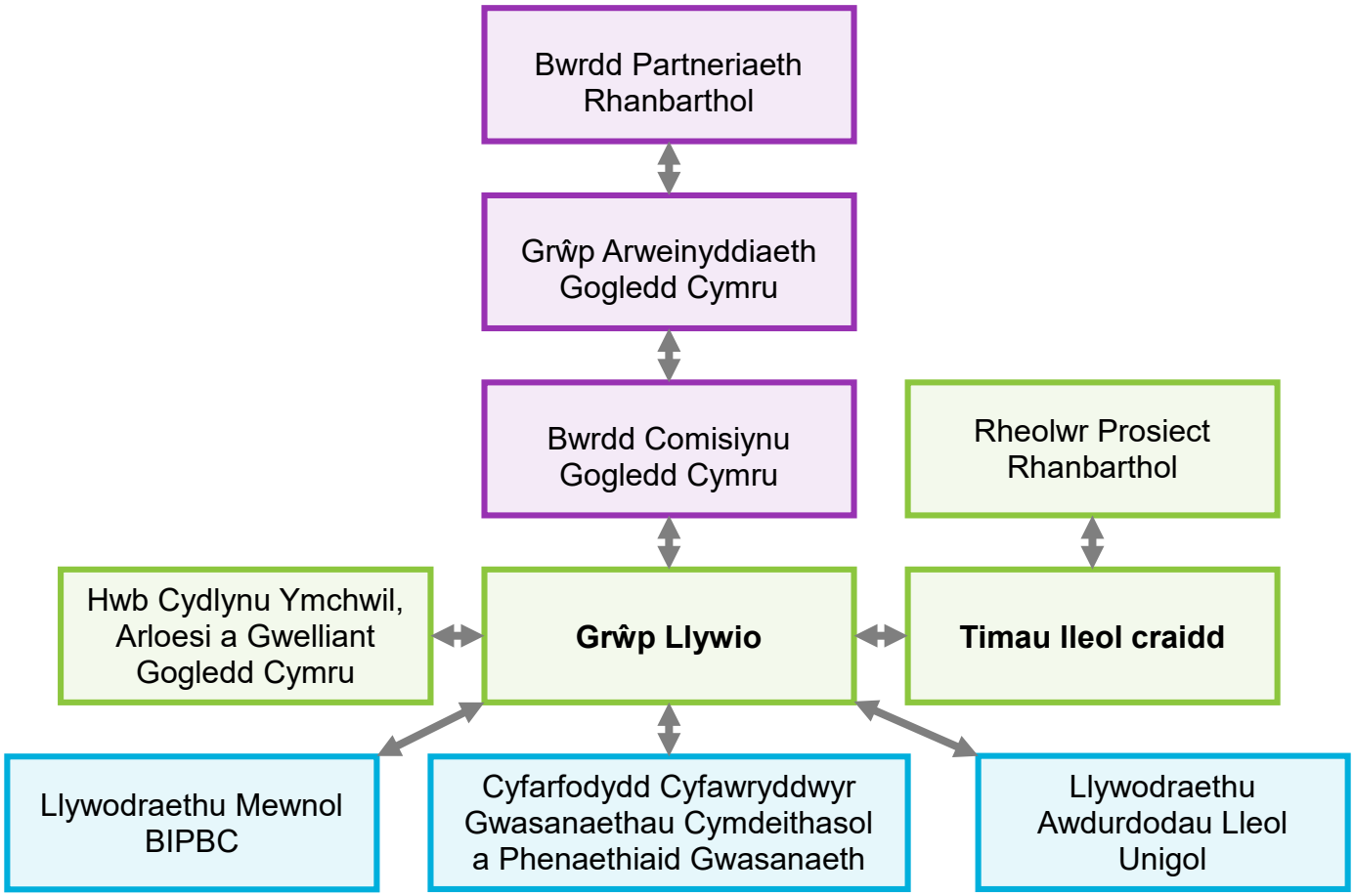

1.6 Cyfyngiadau, gwersi a ddysgwyd a chyfleoedd

Mae paratoi un asesiad hygyrch o anghenion y boblogaeth ac adroddiad sefydlogrwydd marchnad ar draws chwe awdurdod lleol ac ardal un bwrdd iechyd o fewn y terfynau amser wedi bod yn broses heriol. Roedd pwysau ychwanegol Covid-19 yn cyfrannu at hynny. Diolch i ymdrechion tîm y prosiect, grŵp llywio'r prosiect a oedd yn cynnwys arweinwyr lleol, yr is-grŵp data, y grŵp ymgysylltu, timau sefydliadau partner, pobl sy'n defnyddio gwasanaethau a darparwyr fe gyd-gynhyrchwyd yr adroddiad hwn.

Un o’r prif heriau oedd cael gafael ar ddata o ansawdd da am y boblogaeth a'r farchnad gofal cymdeithasol. Ni fydd data Cyfrifiad 2021 yn cael ei gyhoeddi mewn pryd i’w gynnwys yn yr asesiad ac nid oedd nifer o ddangosyddion ar gael oherwydd newidiadau i’r modd mae data’n cael ei gasglu ers yr asesiad diwethaf a gan fod rhywfaint o waith casglu data wedi’i ohirio oherwydd Covid-19.

Argymhellir bod grŵp llywio’r y grwp llywio ar y cyd asesiad o anghenion y boblogaeth ac adroddiad sefydlogrwydd marchnad yn parhau i drefnu cyfarfodydd rheolaidd i oruchwylio’r diweddariadau a gwneud rhagor o argymhellion ynglŷn â sut i wella ansawdd, argaeledd a chydlyniant y data i lywio asesiadau o anghenion yn y dyfodol.

2. Crynodeb

Crynodeb o flaenoriaethau rhanbarthol

Mae gofal cartref (gofal yng nghartrefi'r bobl eu hunain) yn farchnad flaenoriaethol sydd wedi'i dynodi gan gomisiynwyr, gan nad yw darparwyr presennol yn y sector preifat wedi gallu cwrdd â'r galw ers cryn amser bellach o ganlyniad i heriau o ran staffio. Oherwydd hyn, dynodwyd bod tyfu a datblygu gwasanaethau, yn cynnwys gofal cartref cyffredinol ac arbenigol, yn gyfleoedd ar gyfer y dyfodol.

Mae comisiynwyr yn awyddus i gydweithio â darparwyr i gynyddu capasiti gofal er mwyn cwrdd ag anghenion y boblogaeth. Y prif themâu a blaenoriaethau i ddarparwyr a chomisiynwyr ym mhob maes iechyd a gofal cymdeithasol yw:

- Recriwtio staff. Mae'r farchnad gyflogaeth yn gystadleuol dros ben ac mae angen cynnig cyfraddau tâl a buddion cyflogaeth cystadleuol er mwyn denu pobl.
- Prosiect recriwtio Gofal Cartref Integredig rhwng awdurdodau lleol a'r bwrdd iechyd a datblygu rolau a llwybrau gyrfa integredig ar draws sefydliadau.
- Telerau ac amodau. Mae angen i'r rhain adlewyrchu a chydnabod gwerth rolau gofal cymdeithasol, a'u pwysigrwydd yn y system iechyd a gofal, yn ogystal ag adlewyrchu'r ffaith bod y rolau hyn yn rhai crefftus at ei gilydd.
- Mae'r cyfraddau cadw staff yn wael oherwydd y telerau ac amodau gwael yn y sector gofal cymdeithasol. Mae effaith yr argyfwng costau tanwydd a chostau byw yn cael ei theimlo bellach yn y sector lle mae darparwyr yn gweld mwy o staff yn profi tlodi mewn gwaith. Mae staff yn gadael y sector hefyd oherwydd amodau gweithio ymestynnol a diffyg parch at y gwaith y maent yn ei wneud a'r lefelau o gyfrifoldeb sy'n gysylltiedig. Mae staff yn teimlo eu bod yn cael eu tanbrisio a'u gorweithio.
- Nid yw staff sy'n newydd i'r sector yn aros yn y sector yn y tymor hir am eu bod yn teimlo eu bod yn cael eu llethu gan ddwysedd y rolau, yn enwedig y rheini sy'n cynorthwyo pobl sydd ag anghenion cymhleth ac ymddygiadau heriol. Mae angen i ddarparwyr a chomisiynwyr roi gwell cymorth i staff i gwrdd â'r heriau o weithio yn y sector gofal cymdeithasol.

- Rhoddir blaenoriaeth i raglenni trawsnewid gwasanaethau a dylai'r rhain ganolbwyntio'n gynt ar hwyluso hyblygrwydd wrth ddefnyddio oriau gofal a gomisiynwyd, lle gellir ymddiried mewn darparwyr i ystwytho'r pecyn o oriau gofal mewn partneriaeth â'r unigolyn sy'n derbyn gofal. Er cydnabod y cyfyngiadau sydd ar gyllidebau pawb, bydda'r hyblygrwydd hwn yn gwella ansawdd ac yn arbed costau drwy leihau costau gweinyddu.
- Nodwyd bod datblygu gweithio drwy bartneriaeth wirioneddol rhwng comisiynwyr a darparwyr yn faes allweddol.
- Mae darparwyr yn cydnabod budd y taliadau COVID ychwanegol ac mae addasrwydd parhaus y sector yn cael ei gydnabod yn flaenoriaeth allweddol oherwydd y gwaith pwysig y mae darparwyr gofal cartref yn ei wneud wrth gadw pobl yn iach yn eu cartrefi eu hunain, wrth roi'r gallu i ryddhau cleifion o'r ysbyty ac wrth atal ymweliadau â'r ysbyty sydd heb eu cynllunio.
- Datblygu partneriaethau â darparwyr cartrefi gofal er mwyn darparu gwasanaethau gofal / seibiant preswyl lefel isel i leddfu'r pwysau ar ddarpariaethau gofal cartref.
- Datblygu cyfleoedd o ran micro-gomisiynu a thaliadau uniongyrchol fel dewis yn lle'r model gofal cartref traddodiadol.
- Cynyddu'r cymorth i ofalwyr di-dâl er mwyn lleddfu'r pwysau ar y gwasanaeth gofal cartref ac edrych ar ddulliau o weithredu sy'n cael eu harwain gan ofalwyr, fel darparu mwy o seibiant i ofalwyr.
- Cynyddu nifer y lleoliadau arbenigol sydd ar gael mewn cartrefi gofal i bobl hŷn, oedolion ag anghenion iechyd meddwl, pobl sydd ag anabledd dysgu a phobl â dementia.
- Cynyddu'r ddarpariaeth o lety argyfwng a thymor hwy sydd ar gael i blant a phobl ifanc ag anghenion cymhleth, yn cynnwys anghenion o ran iechyd meddwl, anableddau dysgu ac anghenion emosiynol ymddygiadol.

Crynodeb o themâu lleol

Ynys Môn

- Rydym wedi ymrwymo i drawsnewid gwasanaethau ac mae moderneiddio yn faes y byddwn yn canolbwyntio arno gyda mwy o uchelgais i ddatblygu opsiynau llety, gan ategu gwaith y rhaglen drawsnewid.

- Mae’r gweithlu gofal yn Ynys Môn yn heneiddio, felly mae angen denu a chadw staff gofal cymdeithasol newydd.
- Angen mwy o wasanaethau dementia/arbennigol.Rydym am gydweithio â darparwyr i sicrhau sefydlogrwydd, yn enwedig mewn perthynas â chostau staffio, cyflenwi, dewis, gwasanaethau a chyflawni.

Gwynedd

- Mae problemau’n codi’n rheolaidd mewn perthynas â recriwtio a chadw staff, ac mae’r holl wasanaethau yn rhoi gwybod am brinder a phryder gwirioneddol.
- Diffyg cymorth ariannol. Mae’r holl wasanaethau wedi codi pryderon ynghylch y gallu i gynnal gwasanaethau o ansawdd da ag adnoddau cyfyngedig. Yn aml, o ganlyniad i ddiffyg cyllid, rydym yn gorfod defnyddio darparwyr y tu allan i’r sir. Mae hyn yn arwain at gostau uwch sydd, yn eu tro, yn dwysáu’r broblem.
- Prinder sylweddol o ran y gofal preswyl sydd ar gael yn y sir i blant sydd â’i angen, o’i gymharu â gwasanaethau eraill sydd ar gael i blant. Mae darpariaeth gymharol dda o deuluoedd maeth o fewn y sir ac mae nifer mawr o adnoddau a gwasanaethau o fewn y sir i gynorthwyo plant anabl. Mae’n ymddangos bod anghysondeb yn y ddarpariaeth.

Conwy

- Recriwtio a chadw staff ar draws y sector, yn cynnwys gweithwyr cymdeithasol, staff gofal a staff nyrsio. Mae hyn yn gysylltiedig â thâl ac amodau ond nid hynny’n unig.
- Gwasanaethau preswyl plant. Mae angen brys am ddarparu llety ar gyfer lleoliadau argyfwng a lleoliadau tymor hwy ac rydym yn ystyried nifer o wahanol opsiynau i gynyddu’r ddarpariaeth yn y sir a lleihau’r ddibyniaeth ar drefniadau dros dro costus a lleoliadau y tu allan i’r sir sy’n bell oddi wrth y teulu.
- Darparu gwasanaethau gofal cartref, gan nad yw darparwyr presennol yn y sector preifat wedi gallu cwrdd â’r galw ers cyfnod hir bellach.

Sir Ddinbych

- Rydym am gynyddu'r capasiti gofal i gwrdd ag anghenion y boblogaeth o fewn Sir Ddinbych, yn cynnwys gofal preswyl ar gyfer plant, pobl ifanc, pobl ag anableddau cymhleth, pobl hŷn (yn cynnwys y rheini ag anghenion iechyd meddwl), gofal maeth, gofal cartref ac ailalluogi.
- Rydym wedi ymrwymo i wella cyfathrebu mewnol ar draws gwasanaethau / timau a chyfathrebu â sefydliadau ein partneriaid, ac i rannu arferion da.
- Mae cynyddu'r ddarpariaeth o lety seibiant dros nos sydd ar gael yn flaenoriaeth yn Sir Ddinbych.

Wrecsam

Y prif flaenoriaethau mewn Gwasanaethau Plant yn Wrecsam yw:

- Gwneud lleoliadau'n fwy sefydlog, lleihau nifer y plant sy'n derbyn gofal drwy wasanaethau ataliol ac ymyrryd cynnar a dileu elw yn y farchnad lleoliadau plant
- Darparu llety argyfwng i bobl sydd mewn argyfwng iechyd meddwl
- Uwchgyfeirio mwy o anghenion a phryderon iechyd meddwl plant a phobl ifanc
- Datblygu cartrefi plant newydd
- Gwella ansawdd ymarfer a pherfformiad ar draws Gwasanaethau Plant
- Y prif flaenoriaethau mewn Gwasanaethau Oedolion yn Wrecsam yw:
- Tyfu a datblygu gwasanaethau, yn cynnwys Gofal Cartref (sy'n cynnwys gofal cartref/ailalluogi; byw ac ymadfer yn y gymuned)
- Gwasanaethau dydd a chyflogaeth
- Lleoliadau argyfwng

Sir y Fflint

Rhoddir blaenoriaeth i'r farchnad Gofal Cartref yn Sir y Fflint er mwyn helpu i adfer cydbwysedd yn y sector gofal. Mae darparwyr gofal annibynnol yn parhau i gydweithio'n greadigol â'r awdurdod lleol er mwyn sicrhau bod y nifer lleiaf posibl o bobl yn aros am ofal yn eu cartrefi.

Yn Sir y Fflint, mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn wynebu rhai pwysau critigol a phroblemau allweddol ym meysydd y gweithlu, comisiynu a meini prawf ariannu.

Oddi ar Ionawr 2022 yn Sir y Fflint, mae'r meysydd lle mae pwysau'n parhau yn cynnwys:

- gofal gan ddau aelod staff
- darparu gofal mewn ardaloedd gwledig
- darparu gofal i gleifion sydd wedi'u rhyddhau o'r ysbyty
- darparwyr yn dychwelyd pecynnau gofal o ganlyniad i heriau o ran staffio
- costau busnes uwch – biliau cyfleustodau ac yswiriant
- costau tanwydd uwch, yn cael eu hysgwyddo gan y staff gofal eu hunain gan mwyaf.

Ers y pandemig, mae'r farchnad ar gyfer gwasanaethau gofal preswyl i oedolion wedi troi'n ansefydlog dros ben ac mae nifer o ffactorau sy'n cyfrannu at argaeledd y ddarpariaeth mewn cartrefi gofal annibynnol. Mae'r cyngor yn bwrw ymlaen â chynlluniau i gynyddu'r ddarpariaeth fewnol ar gyfer pobl sy'n byw gyda dementia, a model newydd o ofal camu i lawr i ategu'r rhaglen rhyddhau i asesu ac ymadfer a ddatblygwyd gan y bwrdd iechyd.

Mae hanner y plant mewn gofal preswyl o Sir y Fflint yn cael eu lleoli y tu allan i'r wlad yn Lloegr a'r Alban. Mae gofal preswyl mewnol yn cael ei ddatblygu i adfer cydbwysedd y farchnad yn Sir y Fflint.
Dros y cyfnod nesaf o bum mlynedd, er mwyn sicrhau sefydlogrwydd yn y farchnad ar gyfer gwasanaethau preswyl i blant, mae'r cyngor yn bwriadu:

- Cydweithio â darparwyr presennol a newydd a'u helpu i weithredu modelau gofal a fydd yn cwrdd ag anghenion plant.
- Cydweithio â darparwyr presennol a newydd a'u hannog i ddatblygu eu busnesau mewn ffordd a fydd, yn ogystal â gwella canlyniadau i'n plant, yn darparu gwerth cymdeithasol ehangach i'n cymunedau.
- Cydweithio â darparwyr sy'n gallu gofalu'n ddiogel am blant ag anghenion mawr lluosog ac sy'n gallu darparu llety amgen yn lle darpariaeth les ddiogel.
- Dynodi darparwyr a fydd yn gweithio mewn partneriaeth â ni yn ystod cyfnodau pontio, yn cynnwys camu i lawr i fyw gyda gofalwr maeth neu ailymuno â'r teulu.
- Mae'r diwylliant Cymreig yn bwysig iawn i ni fel rhanbarth ac rydym am gael mwy o ddarparwyr sy'n gallu darparu eu gwasanaethau yn Gymraeg.

3. Gwasanaethau Preswyl (oedolion)

Trosolwg o'r boblogaeth

Mae'r galw am leoliadau mewn cartrefi gofal yn debygol o gynyddu

Mae'r asesiad o'r boblogaeth yn dangos fod y nifer o bobl dros 65 oed yng Ngogledd Cymru wedi cynyddu 17% rhwng 2010 a 2020 a rhagwelir y bydd cynnydd pellach o 20% dros yr 20 mlynedd nesaf. Mae hyn yn debygol o gynyddu'r galw am wasanaethau cartrefi gofal. Mae'r tabl isod yn dangos y newid a ddisgwylir ym mhob sir, a disgwylir mai yng Nghonwy fydd y cynnydd mwyaf a Gwynedd y cynnydd lleiaf.

Tabl 1: Y nifer a amcangyfrifir o bobl dros 65 oed yn 2020 a'r nifer a ragwelir yn 2040.

Cyngor lleol	2020 nifer	2040 nifer	Newid nifer	Newid canran
Ynys Môn	18,650	22,500	3,850	17.2%
Gwynedd	28,550	34,300	5,700	16.7%
Conwy	32,950	43,500	10,550	24.3%
Sir Ddinbych	23,500	30,400	6,900	22.6%
Sir y Fflint	33,300	42,400	9,150	21.5%
Wrecsam	27,750	34,500	6,750	19.6%
Gogledd Cymru	164,700	207,600	42,900	20.7%
Cymru	668,600	850,750	182,150	21.4%

Ffynhonnell: Amcangyfrifiad o'r boblogaeth yng nghanol blwyddyn 2020, y Swyddfa Ystadegau Gwladol; ac amcanestyniadau poblogaeth wedi eu seilio ar 2018, Llywodraeth Cymru

Nid y cynnydd ym mhoblogaeth pobl hŷn yw'r unig ffactor sy'n effeithio ar y galw. Mae yna hefyd newidiadau mewn disgwyliadau a pholisi sy'n golygu ei bod yn bosibl na fydd y galw yn cynyddu ar yr un gyfradd â chyfanswm y boblogaeth. Er enghraifft, fe all y galw newid wrth i bobl gael eu cefnogi i fyw yn eu cartrefi eu hunain am gyfnod hwy, neu gymryd llety gofal ychwanegol i gadw eu hannibyniaeth gyda'r dewis o dderbyn cefnogaeth fel bo angen.

Mae pobl yn tueddu i symud i ofal preswyl yn hŷn a phan fo'u hanghenion yn fwy cymhleth, er enghraifft, o ganlyniad i ddementia. Roedd yr asesiad o'r boblogaeth yn amcangyfrif cynnydd o 65% rhwng 2017 a 2035 yn y nifer o bobl sy'n byw gyda dementia yng Ngogledd Cymru, tua 7,000 yn fwy o bobl. Nid yw'r cynnydd blaenorol wedi bod mor uchel â'r disgwyl gan fod y gyfradd o bobl sy'n datblygu dementia wedi gostwng, efallai o ganlyniad i welliannau mewn iechyd a mwy o flynyddoedd wedi eu treulio mewn addysg (Matthews *et al.*, 2016). Ond mae'n parhau yn debygol y bydd y duedd o ran bod angen cefnogaeth cartref nyrsio a phreswyl sy'n gynyddol arbenigol ar gyfer iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) yn parhau.

Trosolwg y farchnad

Mae yna tua 220 o gartrefi gofal preswyl a 60 o gartrefi nyrsio yng Ngogledd Cymru, sy'n darparu tua 4,100 o leoliadau gofal preswyl a 2,500 o leoliadau nyrsio.

Tabl 2: Y nifer presennol o **gartrefi gofal oedolion** (18 oed a hŷn) yn ôl math ac ardal

Cyngor lleol (a, b, c)	Preswyl	Preswyl gydag iechyd meddwl	Nyrsio	Nyrsio gydag iechyd meddwl	Cyfanswm (d)
Ynys Môn	12	7	3	2	24
Gwynedd	14	9	7	3	33
Conwy	43	12	13	5	73
Sir Ddinbych	46	13	5	5	69
Sir y Fflint	22	12	7	2	35
Wrecsam	16	10	9	2	37
Gogledd Cymru	153	63	44	19	271

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan awdurdodau lleol.
(a) Yn Ynys Môn mae gan y rhan fwyaf o gartrefi rai gwelyau iechyd meddwl ac felly nid yw'r rhain wedi eu gwahanu.
(b) Mae gan Sir Ddinbych 26 o gartrefi preswyl arbenigol i bobl gydag anableddau dysgu.
(c) Mae gan Sir y Fflint 8 o gartrefi arbenigol i bobl gydag anableddau dysgu sydd wedi eu cynnwys yn y categori preswyl.
(d) Mae gan Sir y Fflint nifer o gartrefi sydd â chofrestriad deuol. Nid yw cyfanswm y rhifau yn adio.

Tabl 3: Y nifer presennol o leoliadau cartref gofal parhaol sydd ar gael i bob **oedolyn 18 oed a hŷn**

Cyngor lleol (a, b, c)	Preswyl	Preswyl gydag iechyd meddwl	Nyrsio	Nyrsio gydag iechyd meddwl	Cyfanswm
Ynys Môn	341	98	115	64	618
Gwynedd	351	199	353	175	1,078
Conwy	671	226	441	144	1,482
Sir Ddinbych	802	0	321	0	1,123
Sir y Fflint	416	261	179	44	900
Wrecsam	223	490	526	108	1,347
Gogledd Cymru	2,804	1,274	1,935	535	6,548

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan awdurdodau lleol.
Nodiadau:
(a) Mae'r categorïau o ofal wedi dod yn fwy amhendant ers cyflwyno Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 felly nid yw'r categorïau hyn ond yn darlunio'r rhaniad rhwng mathau o ofal.
(b) Yn Ynys Môn mae gan y rhan fwyaf o gartrefi rai gwelyau iechyd meddwl ac felly nid yw'r rhain wedi eu gwahanu.
(c) Mae gan Sir y Fflint 50 o leoliadau arbenigol i bobl gydag Anableddau dysgu sydd wedi eu cynnwys yn y categori preswyl.

Ffioedd cartref gofal

Cafodd yr angen am ffioedd cartref gofal cynaliadwy a digonol ei amlygu yn yr ymgynghoriad ar gyfer Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad. Caiff lefelau ffioedd eu seilio ar fethodoleg Gogledd Cymru gyda phob cyngor yn cymryd i ystyriaeth benderfyniadau lleol ac ystyriaethau fforddiadwyedd. Mae yna drafodaethau parhaus yn ymwneud â sut y caiff y sector ei ariannu, gan gydnabod breuder y sector, gan gynnwys y gwaith ailgydbwyso gofal a'r Fframwaith Cenedlaethol strategol ar gyfer gofal a chefnogaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ymgymryd ag ef (Llywodraeth Cymru, 2021c).

Lleoedd gwag mewn cartrefi gofal

Yn ystod y pandemig mae nifer o gartrefi gofal wedi bod â lefelau uwch o leoedd gwag nag yn flaenorol. Byddai lefelau'r lleoedd gwag ar gyfartaledd fel arfer tua 10%, a chredir fod hynny'n gynaliadwy ar gyfer y sector (Laing, 2020). I rai roedd hyn o ganlyniad i absenoldebau staff neu swyddi gwag o ganlyniad i faterion recriwtio, tra roedd eraill angen defnyddio ystafelloedd ychwanegol ar gyfer storio cyfarpar diogelu personol (PPE) neu ar gyfer mannau byw ychwanegol er mwyn lleihau maint grwpiau o breswylwyr a oedd yn rhannu cyfleusterau. O bryd i'w gilydd mae yna gyfyngiadau wedi bod ar dderbyniadau o ganlyniad i achosion o Covid-19 hefyd.

Roedd lleoedd gwag mewn cartrefi gofal hefyd yn cynyddu yng Nghonwy cyn y pandemig o ganlyniad i gyflwyno timau ailalluogi a oedd yn gweithio i gadw pobl hŷn yn eu cartrefi am gyfnod hwy. Mae'r gwaith hwn wedi bod yn llai effeithiol yn ystod y pandemig gan fod llai o weithwyr gofal cartref wedi bod allan yn y gymuned.

Tabl 4: Y ganran o leoliadau cartref gofal gwag, 31 Mawrth 2021

Cyngor lleol	Wedi'u meddiannu	Heb eu meddiannu	Cyfanswm y lleoliadau	Canran y rhai nad ydynt wedi eu meddiannu
Ynys Môn	548	65	613	11%
Gwynedd	933	122	1,055	12%
Conwy	1,337	115	1,452	8%
Sir Ddinbych	1,161	249	1,410	18%
Sir y Fflint	748	152	900	17%
Wrecsam	1,059	288	1,347	21%
Gogledd Cymru	5786	991	6777	15%

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan awdurdodau lleol.

Lleoliadau cartref gofal a gaiff eu hunan ariannu

Nid yw cyfanswm y bobl sy'n ariannu eu lleoliadau cartref gofal eu hunain ar draws Gogledd Cymru gael oherwydd polisi gwahanol y Cynghorau. Roedd gan Sir y Fflint 194 o bobl yn hunan-ariannu lleoliadau mewn cartrefi gofal ar 1 Chwefror 2022.

Daeth amcangyfrifon gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2021) i'r casgliad fod tua 36.7% o drigolion cartrefi gofal a oedd yn ariannu eu gofal eu hunain rhwng 2019 a 2020.

Trosolwg o'r farchnad yn Ynys Môn

Mae Ynys Môn wedi nodi'r anghenion canlynol.

- Mae angen mwy o ofal dementia.
- Fe all arwahanrwydd cymdeithasol fod yn risg benodol i bobl hŷn yn Ynys Môn o ganlyniad i natur wledig y sir, diffyg cludiant, a'r pellter y mae nifer yn byw oddi wrth eu teuluoedd.
- Mae angen gwasanaethau arbenigol ychwanegol ar Ynys Môn.
- Nid oes digon o welyau preswyl a nyrsio iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) yn Ynys Môn.
- Mae yna lai o alw am welyau preswyl cyffredinol.
- I bobl hŷn gydag anabledd dysgu sydd hefyd ag anghenion iechyd corfforol a dementia, mae yna ddiffyg lleoliadau preswyl a nyrsio arbenigol.

Trosolwg o'r farchnad yng Ngwynedd

Mae Gwynedd wedi nodi'r meysydd canlynol lle ceir hi'n anodd i fodloni'r gofyn:

- Diffyg lleoliadau preswyl a nyrsio arbenigol ar gyfer pobl hŷn gydag anabledd dysgu sydd hefyd ag anghenion iechyd corfforol a dementia.
- Diffyg gweithwyr cymorth y gymuned a phreswyl yn arbennig Tan y Marian ac o fewn darpariaeth ddydd. Mae hyn yn ei gwneud yn anodd i ddechrau gwasanaeth ar gyfer unigolion newydd ac mae nifer o unigolion yn derbyn llai o ddyddiau / oriau cefnogi yn y gymuned.
- Mae'n anodd i gynnal a datblygu gwasanaeth wedi ei deilwra i'r unigolyn sydd angen gweithwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant mewn 'Cefnogi Ymddygiad Personol' a Chefnogaeth Weithredol.
- Y galw am ofal arbenigol dementia (preswyl a nyrsio). Ar hyn o bryd nid oes yna ofal nyrsio dementia yn ardal Meirionnydd / Llŷn.
- Nid oes yna unrhyw ddarpariaeth iechyd meddwl arbenigol gan gynnwys ar gyfer awtistiaeth a salwch meddwl difrifol yng Ngwynedd. Conwy yw'r lleoliad agosaf ond nid yw'r ddarpariaeth yn y Gymraeg.

- Rydym wedi gweld cynnydd yn y galw am ofal preswyl dros dro o ganlyniad i brinder gofal yn y cartref.
- Nid ydym yn gallu llenwi gwelyau gwag yn rhai o gartrefi'r Cyngor o ganlyniad i lefel dibyniaeth uchel preswylwyr.
- Fe all rhyddhau yn amhriodol o'r ysbyty heb ddigon o amser i wella arwain at gynnydd mewn dibyniaeth.
- Mae absenoldeb salwch a recriwtio yn broblem.

Cynlluniau ar gyfer y dyfodol

Mae yna gynlluniau i gynyddu darpariaeth breswyl iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) drwy addasu unedau yng nghartrefi preswyl y cyngor.

Ar hyn o bryd mae yna 33 o ddarparwyr cartrefi preswyl a chartrefi nyrsio pobl hŷn yng Ngwynedd. Mae Cyngor Gwynedd yn darparu 11 o gartrefi preswyl ar gyfer pobl hŷn yn uniongyrchol.

Tabl 5: Lleoliadau cartrefi gofal pobl hŷn Gwynedd

	Cyfanswm y lleoliadau cofrestredig	Y nifer o leoliadau dementia
Plas Maesincla	23	23
Plas Ogwen	27	-
Plas Pengwaith	31	-
Plas Hedd	28	7
Plas Hafan	30	8
Plas y Don	30	-
Plas Gwilym	27	-
Hafod Mawddach	25	8
Bryn Blodau	41	17
Cefn Rodyn	22	-
Llys Cadfan	33	15

Ffynhonnell: Data awdurdod lleol

Mae'r canlynol yn rhoi'r diweddaraf o ran ein hymdrechion i ehangu darpariaeth gofal i bobl gyda dementia:

- Plas Hedd. Ni all un gwely seibiant agor o ganlyniad i adeiladu. Datblygiad newydd ar y gweill. Cynllun i newid uned 8 gwely arall i gefnogi pobl sy'n byw gyda dementia.
- Plas Hafan. Yn cael ei ddefnyddio i'w lawn botensial.
- Bryn Blodau. 9 gwely i bobl sy'n byw gyda dementia, o ganlyniad i'r sefyllfa staffio ni ellir cefnogi unigolion sy'n byw gyda dementia, ond cynigir gwasanaeth gwahanol.
- Hafod Mawddach. Fe fydd datblygiad newydd yn cynyddu lleoedd cofrestredig i 30 gydag 8 gwely i bobl sy'n byw gyda dementia. I'w gwblhau Medi 2022.
- Cefn Rodyn. Nid yw 5 gwely ar y llawr cyntaf yn cael eu defnyddio o ganlyniad i faterion yn ymwneud â diogelwch tân ac arhosir am lifft newydd. Datblygiadau newydd wedi eu cwblhau yn 2021. Mae un ystafell wedi ei datblygu ar gyfer defnydd bariatrig, y lleill ar gyfer pobl gydag anghenion preswyl mwy dwys.
- Llys Cadfan. Yn cael ei ddefnyddio i gapasiti llawn, 1 gwely seibiant ar gyfer pobl sy'n byw gyda dementia ac 1 gwely seibiant preswyl.

Dros y 5 mlynedd diwethaf mae'r Cyngor wedi cynyddu'r nifer o welyau preswyl iechyd meddwl i bobl hŷn yn eu cartrefi mewnol. Yn wreiddiol roedd yna 38 o welyau rhwng Plas Maesincla ac unedau Bryn Blodau a Llys Cadfan. Nawr mae yna unedau ym Mhlas Hafan, Plas Hedd, uned ychwanegol yn Llys Cadfan a Bryn Blodau. Mae rhagor o waith ar y gweill i greu ail uned ym Mhlas Hedd ac uned newydd yn Hafod Mawddach gyda'r gobaith o agor yn ddiweddarach eleni. Tra bod hyn yn gynnydd sylweddol mae angen gwneud mwy i newid cydbwysedd gwelyau iechyd meddwl pobl hŷn yn y sir a bodloni anghenion. Mae costau refeniw sylweddol yn gysylltiedig â phob uned wedi'i newid o leoliadau preswyl i leoliadau iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM).

Nodwyd y bylchau canlynol:

- Gofal Arbenigol Dementia (preswyl a nyrsio) yn ardal Meirionnydd - ar hyn o bryd nid oes unrhyw ofal nyrsio dementia yno.
- Gofal preswyl / nyrsio ar gyfer pobl ifanc gydag anghenion corfforol a synhwyraidd.

Ar gyfer y dyfodol mae'r Cyngor yn gobeithio y bydd darpariaeth breswyl iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) yn cael ei greu ym Mhlas Gwilym a Phlas Pengwaith. Mae Cyngor Gwynedd yn gweithio mewn partneriaeth gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Cymdeithas Tai Clwyd Alyn a Llywodraeth Cymru i ddatblygu safle Penrhos, Pwllheli. Y bwriad yw i gyflwyno achos busnes i Gabinet Cyngor Gwynedd ar gyfer datblygu cartref gofal ar y safle. Mae'r nifer o unigolion sydd â dementia yn cynyddu, ac rydym yn adolygu'r angen yn rheolaidd ac yn ceisio addasu cartrefi'r cyngor i fod yn hyblyg ac addas i fodloni'r angen yn y dyfodol.

Trosolwg o'r farchnad yng Nghonwy

Mae'r rhan fwyaf o leoliadau yng Nghonwy yn cael eu comisiynu gan ddarparwyr cartref gofal preifat sy'n darparu 98% o'r gwelyau yn y sir. Mae'r ddarpariaeth ar hyd yr arfordir yn rhesymol, ond mae yna brinder lleoedd yn ne / ardaloedd gwledig y sir ac mae pryderon ynglŷn â'r ddarpariaeth sydd ar gael yn y Gymraeg. Mae gwasanaeth y sir yn dda o ran lleoedd preswyl a nyrsio, ond mae yna brinder darpariaeth iechyd meddwl arbenigol ar gyfer anghenion preswyl a nyrsio, yn arbennig ar gyfer y rhai hynny sydd angen gofal arbenigol iawn. Mae mwyafrif yr adeiladau a gaiff eu defnyddio fel Cartrefi Gofal yn hŷn ac yn aml maent yn anheddau preswyl sydd wedi eu haddasu. Ar y cyfan maent yn cael eu cynnal yn dda gan y darparwyr, ond fe all atgyweiriadau a'u cynnal a'u cadw fod yn gostus. Roedd cynllun ffisegol nifer o gartrefi o'r fath yn ei gwneud yn anodd iawn i ddarparwyr reoli'r achosion o Covid yn ystod y pandemig, tra ar yr un pryd fe welodd y cartrefi oedd wedi eu hadeiladu'n bwrpasol fod ganddynt well adnoddau i reoli achosion o'r fath.

Trosolwg o'r farchnad yn Sir Ddinbych

Caiff dros 90% o leoliadau cartref gofal eu comisiynu gan ddarparwyr allanol. Mae yna ddau gartref gofal mewnol. Fe gaeodd y cyngor un o'r tri chartref preswyl oedd

ganddo yn 2019. Mae'r safle yn Rhuthun nawr yn cael ei ddatblygu i ddarparu mwy o randai gofal ychwanegol.

Mae yna ostyngiad bach wedi bod yng nghapasiti'r sector cartrefi gofal yn gyffredinol yn Sir Ddinbych yn y blynyddoedd diweddar. Mae yna lai o alw am ofal preswyl heb gefnogaeth ychwanegol ar gyfer iechyd meddwl neu anghenion corfforol cymhleth.

Mae mwyafrif y cartrefi gofal yn Sir Ddinbych yn adeiladau hŷn sydd wedi eu haddasu. Mae rhai achlysuron wedi bod lle na fu'n bosibl darparu lle ar gyfer pobl gydag anghenion bariatrig o ganlyniad i strwythur yr adeiladau - maint y drysau neu gynllun y coridorau. Hefyd ychydig o gartrefi gofal sydd â gofod ar gyfer teclynnau codi o'r to ar gyfer codi a symud neu welyau mwy. Mae'r gofyniad am fwy o fewnbwn gan staff hefyd yn rhwystr.

Ychydig o leoedd gwag sydd yna ar hyn o bryd.

Ar hyn o bryd mae tua 18 o oedolion wedi eu lleoli mewn cartref gofal gan nad oes digon o gefnogaeth ar gael i'w galluogi i ddychwelyd i'w cartrefi eu hunain.

Ers Mai 2021 mae yna 32 o leoliadau iechyd meddwl preswyl pobl hŷn (HaSM) y tu allan i'r sir a 29 o leoliadau nyrsio. Mae yna 33 o leoliadau y tu allan i'r sir yn Sir Ddinbych ar gyfer pobl hŷn gydag anghenion iechyd meddwl, yn bennaf o ganlyniad i ddiffyg lleoliadau lleol addas.

Mae gan Sir Ddinbych 282 o leoedd ar gyfer darpariaeth cartrefi gofal anghenion dysgu arbenigol. Maent wedi nodi'r tueddiadau canlynol:

- **Demograffeg:** Mae nifer y bobl ag anableddau dysgu sydd angen cefnogaeth yn cynyddu, ac mae pobl ag anableddau dysgu yn byw yn hirach. Mae'r tueddiadau hyn o ran demograffeg yn dueddol o barhau.
- **Agweddau a disgwyliadau** Mae'r rhan fwyaf o unigolion a'u teuluoedd eisiau / yn disgwyl cael lefel uwch o annibyniaeth a bod yn rhan allweddol o'u cymuned.
- **Cyllid** Mae lefel y gwariant ar wasanaethau anabledd dysgu wedi bod yn cynyddu ond rydym nawr yn wynebu cefnogi mwy o bobl gyda llai o arian (o ganlyniad i leihau setliadau awdurdodau lleol, cau'r Gronfa Byw'n Annibynnol a chyfyngiadau'r Grant Cymorth Tai).

- **Darpariaeth bresennol** Caiff cefnogaeth ei darparu'n gyffredinol drwy deulu agos a / neu staff gofal cyflogedig hirdymor. Gwneir llai o ddefnydd o asedau anffurfiol wedi eu lleoli yn y gymuned.

Trosolwg o'r farchnad yn Sir y Fflint

Mae yna gynnydd cyffredinol wedi bod mewn darpariaeth breswyl yn ystod y blynyddoedd diwethaf o ganlyniad i ailagor tri o gartrefi ac ehangu Tŷ Marleyfield ym Mwcle. Mae un cartref mawr wedi newid o ddarparu gofal nyrsio i ddarparu gofal preswyl sydd ar yr un pryd wedi cynyddu capasiti gofal preswyl a lleihau'r capasiti gofal nyrsio. Fe gaeodd cartref nyrsio cyffredinol yn Nhreffynnon yn 2019 ac un arall ym Mawrth 2022 a leihaodd leoliadau nyrsio cyffredinol o 75. Mae yna waith atgyweirio yn digwydd mewn un cartref gofal ar hyn o bryd sydd wedi lleihau capasiti'r farchnad dros dro.

Mae Marleyfield, Croes Atti, a Llys Gwenffrwd yn gartrefi gofal sydd wedi eu hadeiladu'n bwrpasol a sy'n eiddo i'r Cyngor ac wedi eu lleoli yn nhrefi Bwcle, Y Fflint a Threffynnon. Dim ond ychydig o ailwampio neu adnewyddu sydd ei angen ar yr adeiladau. Mae Llys Gwenffrwd yn wahanol yn y ffaith fod y ddarpariaeth yn cael ei darparu dros dri llawr, sy'n golygu fod angen newid mewn lefelau staffio i gefnogi pobl gyda dementia yn greadigol ar y llawr uchaf.

Yn hanesyddol mae yna brinder wedi bod o ran lleoliadau sydd wedi arwain at leoliadau y tu allan i'r sir.

Hefyd mae cymhlethdod yr angen a diffyg lleoliadau yn lleol yn arwain at oedi o ran trosglwyddo gofal o'r ysbyty. Roedd hyn yn amlwg yn ystod y pandemig ac ar un pwynt, o ganlyniad i achosion gweithredol mewn cartrefi nyrsio, nid oedd yna unrhyw leoliadau nyrsio ar gael yn Sir y Fflint y gellid rhyddhau pobl iddynt o'r ysbyty.

O fewn y sector Anableddau Dysgu ac Anableddau Corfforol, o ganlyniad i'r dewis bychan o ddarparwyr lleol a natur arbenigol y gefnogaeth, mae'n bosibl y bydd angen i rai o'r lleoliadau preswyl hyn fod y tu allan i'r sir a gall hynny arwain at gostau ychwanegol. Mae hyn yn cael effaith ar unigolion ac yn cynnal cysylltiadau gyda theulu a ffrindiau.

Cynlluniau ar gyfer y dyfodol

Cartrefi newydd sy'n hygyrch i bawb:

- Mae gan Marleyfield a Croes Atti unedau ar wahân ar gyfer y rhai hynny sydd ag anghenion cysylltiedig â dementia.

Cefnogi pobl i fyw gartref am gyfnod hirach:

- Mae Llys Gwenffrwd yn gartref i leoliadau adsefydlu ac mae'r tri chartref yn darparu nifer o leoliadau seibiant, camu i fyny / camu i lawr a lleoliadau asesu yn hytrach na phreswyl parhaol.
- Mae gan Marleyfield a Croes Atti ddarpariaeth gofal dydd cydffiniol a fyddai'n cael eu heffeithio gyda rhai o'r dewisiadau sy'n cael eu cyflwyno.
- Disodli Croes Atti gyda chartref gofal newydd ar gyn safle Ysbyty Fflint. Fe fydd gan y cartref gofal newydd 25 o welyau ychwanegol, bydd 12 ohonynt yn hygyrch i'r Bwrdd Iechyd, wedi eu clustnodi i ddarparu model newydd o ofal camu i lawr i gefnogi'r rhyddhau i raglen asesu ac adfer a ddatblygwyd o fewn y Bwrdd Iechyd.

Darpariaeth ar gyfer pobl gydag anableddau cymhleth

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi amlygu'r angen am i welyau corfforol a synhwyraidd arbenigol fod ar gael yn lleol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi nodi ei bod yn anodd i fodloni'r galw am ofal preswyl a nyrsio ar gyfer pobl ifanc gydag anghenion corfforol a synhwyraidd.

Nododd Cyngor Sir Ddinbych ddiffyg capasiti ar gyfer llety preswyl i bobl gydag anableddau cymhleth (anableddau corfforol a dysgu), sy'n golygu fod nifer o bobl yn mynd allan o'r sir, i ffwrdd oddi wrth deulu a ffrindiau. Ar hyn o bryd mae yna 13 o leoliadau y tu allan i'r sir a all arwain at gostau uwch. Mae hyn hefyd yn effeithio ar deuluoedd sy'n ymweld a'r cyswllt â'r unigolyn.

Yn Sir Ddinbych gan fod unigolion gydag anghenion cymhleth wedi symud ymlaen o leoliadau iechyd i gael eu cefnogi yn y gymuned, mae angen gwaith parhaus i ymgorffori methodoleg Cefnogi Ymddygiad Cadarnhaol ymhellach wrth ddarparu

cefnogaeth. Fe fydd hyn yn sicrhau fod y sgiliau a'r wybodaeth ar gael ac yn cael eu cynnal o fewn y gweithlu gofal cymdeithasol.

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod

Mae tai gofal ychwanegol yn cynnwys eiddo hunangynhwysol sydd wedi eu dylunio'n arbennig ar gyfer oedolion hŷn gyda gofal a chefnogaeth ar gael ar lefel ddigonol i alluogi pobl i aros gartref er gwaethaf llesgedd, cyfnodau o salwch neu anableddau ac yn aml heb yr angen i symud i ofal preswyl.

Gyda byw â chymorth neu byw yn y gymuned mae pobl fel arfer yn byw fel tenantiaid mewn tai a rennir, gyda chefnogaeth ffurfiol y telir amdani yn cael ei darparu gan asiantaeth gofal cartref cofrestredig.

Mae tai gwarchod hefyd yn cynnwys eiddo hunangynhwysol ar gyfer oedolion hŷn ac fel arfer mae'n cynnwys cymorth gan reolwr cynllun (warden) neu staff cymorth.

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod yn Ynys Môn

Mae dau ddatblygiad gofal ychwanegol yn Ynys Môn, Hafan Cefni a Phenucheldre, sy'n darparu cyfanswm o 118 o unedau gofal ychwanegol ar hyn o bryd, pob un ohonynt yn cael eu defnyddio ar hyn o bryd. Ym mis Mawrth 2022, ymrwymodd y Cyngor i symud cynllun newydd yn ei flaen yn ardal Aethwy a bydd hyn yn darparu 40 o unedau ynghyd â 15 o ystafelloedd gofal preswyl arbenigol.

Mae dadansoddiad a gynhaliwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn yn awgrymu bod darpariaeth gofal ychwanegol ar y trywydd iawn i fodloni'r galw hyd at 2025 a bod angen 127 o unedau ychwanegol erbyn 2035 i fodloni'r galw a ragwelir. Ar hyn o bryd mae 12 o bobl ar y rhestr aros am dai gofal ychwanegol.

Mae tystiolaeth o ymgynghoriad lleol yn cefnogi symudiad tuag at ddarparu gofal ychwanegol a darpariaeth tai â chymorth ac i ffwrdd o gartrefi gofal preswyl traddodiadol.

Mae 71 uned o lety â chymorth ac mae pob un yn cael ei feddiannu ar hyn o bryd. Darperir y rhain gan 7 darparwr gofal yn ogystal â gwasanaeth mewnol. Mae'r galw ar hyn o bryd yn drech na'r capasiti o ran Gofal Ychwanegol a Llety â Chymorth.

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod yng Ngwynedd

Mae yna dri chynllun tai gofal ychwanegol yng Ngwynedd sy'n darparu cymysgedd o randai hunangynhwysol 1 a 2 ystafell wely.

- Cae Garnedd, Bangor: y 42 uned i gyd wedi eu meddiannu a 37 o ymgeiswyr ar y rhestr aros.
- Awel y Coleg, Bala: 30 uned, 1 heb ei feddiannu a 3 o ymgeiswyr ar y rhestr aros.
- Hafod y Gest, Porthmadog: 40 o unedau, i gyd wedi eu meddiannu a 21 ar y rhestr aros.

Mae unedau gofal ychwanegol hefyd yn rhan o'r sgwrs ynglŷn â datblygiad Canolfan Lleu – y canolbwynt iechyd a gofal ym Mhenygroes gyda Grŵp Cynefin a datblygiad safle Penyberth ym Mhenrhos, Pwllheli gyda Clwyd Alyn.

Mae'r galw ar hyn o bryd yn uwch na'r cyflenwad ac mae yna gynlluniau i ddatblygu mwy.

Mae yna 412 uned o dai gwarchod yng Ngwynedd, gyda dim ond 30 uned â warden llawn amser. Maent i gyd wedi eu poblogi ac yn gyffredinol mae'r galw yn uwch na'r cyflenwad yng Ngwynedd, yn arbennig ar gyfer pobl hŷn nad ydynt un ai angen gwasanaethau cefnogol warden neu nad ydynt yn gymwys am hynny, sef y prif faen prawf ar gyfer tai gwarchod.

Mae yna 78 o leoliadau byw â chymorth, 39 o rai trydydd sector (50%), 32 o rai'r sector preifat (40%) a 7 o rai mewnol (10%).

Yn hanesyddol mae'n anodd i gael staff mewn ardaloedd gwledig, er enghraifft de Gwynedd, ac mae darparwyr tai â chymorth wedi cael trafferth gyda hyn. Mae llety â chymorth yn flaenoriaeth ar gyfer y maes anabledd dysgu gyda 75 o unigolion wedi eu nodi fel rhai sydd angen llety. Fe fydd cyfran uchel o'r unigolion hyn angen model tai â chymorth ac felly rydym yn rhagweld angen am hyblygrwydd y farchnad.

Mae'r rhan fwyaf o ddarparwyr yn wynebu'r un math o heriau pan ddaw i recriwtio a chynnal timau staff. Fodd bynnag, dros y misoedd diwethaf rydym wedi cyflwyno nifer o unigolion yn llwyddiannus i leoliadau tai â chymorth newydd ac mae darparwyr yn adrodd eu bod mewn sefyllfa i gyflwyno ceisiadau tendro ar gyfer prosiectau newydd. Mae rhai darparwyr allanol yn symud ymlaen i ddatblygu llety

newydd ac yn cefnogi cyfleoedd yn ne Gwynedd. Cyn y pandemig roedd darparwyr wedi ymrwymo i edrych ar ddarparu gwasanaeth yn wahanol, fel grwpiau yn rhannu cymorth, ond mae'r cyfyngiadau wedi cael effaith ar y datblygiad hwn.

Mae darparwyr sy'n gweithio o fewn y modelau cefnogi gweithredol a 'Chefnogi Ymddygiad Personol' wedi eu heffeithio'n negyddol gan y pandemig o ganlyniad i gyfyngiadau staff a phrinder staff ac felly mae'n hanfodol ein bod yn mynd i'r afael â hyn ar frys gyda'n darparwyr i sicrhau hyfforddiant a mentora i hyrwyddo'r dull hwn o weithio a sicrhau ymagwedd ataliol a seiliedig ar ganlyniadau.

Mae darparwyr yn gyffredinol yn gweithio'n agos gyda'r timau amlddisgyblaethol i ymateb i'r galw os oes yna newid mewn anghenion, i ymateb i argyfwng ac yn y blaen. Rydym wedi gweld enghreifftiau o gydweithio a blaenoriaethu gyda darparwyr yn ymrwymo i weithio'n hyblyg i sicrhau fod unigolion yn derbyn gwasanaeth gofal a chefnogaeth sy'n bodloni eu hanghenion.

Fel arfer caiff angen o fewn y gwasanaeth ei fodloni gan becynnau wedi eu teilwra ar gyfer unigolion a darpariaeth ar raddfa fach, nad yw o reidrwydd yn ddeniadol nac yn gynaliadwy i ddarpar ddarparwyr. Mae recriwtio yn anodd ac yn ddibynnol ar y boblogaeth leol gan fod pobl yn annhebygol o symud i'r rhanbarth ar gyfer y gwaith o ganlyniad i gyfraddau isel cyflogau a'r gofynion ieithyddol. Rydym yn ymwybodol nad yw rhai o'r darparwyr presennol ar y fframwaith ac felly fe allai ailagor y broses dendro ar gyfer darparwyr newydd posibl fod yn fanteisiol. Rydym yn rhagweld cynnydd yn yr angen am dai â chymorth o fewn y blynyddoedd sydd i ddod yng Ngwynedd. Mae angen i ni ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio ymagwedd KeyRing (Keyring, 2022) ac edrych ar gomisiynu neu ddarparu'r gefnogaeth sydd ei hangen o fewn yr ardaloedd clwstwr. Mae ystyriaeth wedi ei gwneud yn y gorffennol, ond mae angen ystyriaethau pellach mewn ymgynghoriad gydag unigolion/teuluoedd/darparwyr.

Mae pob darparwr yn wahanol gyda rhai yn cael mwy o anghenion cymorth nac eraill. Mae'r pwysau arnynt o bryd i'w gilydd yn golygu nad ydynt o bosibl mewn sefyllfa gref i ymateb i gyfleoedd tendro neu i gynnig tendr ar gyfer y Cytundeb Tai â Chymorth. Mae darparwyr sy'n cefnogi unigolion gydag anghenion difrifol a chymhleth yn cysylltu â'r Cyngor yn rheolaidd i adrodd nad yw'r lefel o gynnydd chwyddiannol a gynigir gan y Cyngor yn ddigonol.

Mae darparwyr yn gyffredinol yn sefydlog ac yn gallu cynnal y lefelau gofynnol o wasanaeth i ddarpariaeth tai â chymorth presennol. Mae'n anodd dweud a ydynt mewn sefyllfa i fodloni'r galw a'r cynnydd mewn angen gan fod sefyllfa pob darparwr yn wahanol. Mae darparu oriau ychwanegol drwy wasanaethau cefnogi wedi bod yn anodd ac yn heriol gyda dim digon o staff profiadol ar gael. Mae hyn wedi rhoi pwysau ar ofalwyr ac rydym wedi gorfod gweithio gyda'n gilydd fel 'gofal estynedig' gyda nifer o ddarparwyr i fodloni anghenion.

Angen cydweithio agos rhwng gweithwyr cymdeithasol, unigolion a theuluoedd i sicrhau fod yr holl ddewisiadau yn cael eu harchwilio. Mae'r gwaith yn barhaus drwy brosiect llety i nodi anghenion unigol a chynllunio ymlaen i edrych ar y model mwyaf priodol o gefnogaeth / cadw o fewn eu cymunedau ac mor agos â phosibl i'w teulu. Mae rhai unigolion yn derbyn cefnogaeth gan fwy nag un darparwr neu gyfuniad o daliadau uniongyrchol a darpariaeth wedi ei chomisiynu.

Y berthynas rhwng y comisiynydd a'r darparwr

- Mae perthnasoedd yn dda yn gyffredinol.
- Cryfhaodd trefniadau cyswllt dros y pandemig.
- Mae darparwyr yn mynychu Grŵp Trawsnewid AD bob deufis lle gallant fwydo i mewn i'r agenda.
- Cyswllt rheolaidd rhwng y darparwyr / Tîm AD ar wahanol lefelau i leisio unrhyw faterion sy'n codi fel eu bod yn cael sylw amserol.
- Mae darparwyr yn ganolog i gynllunio gwasanaethau yn y dyfodol.
- Mae'r rhan fwyaf o ddarparwyr nawr yn cysylltu gyda'n Gwasanaeth Lles - grwpiau rhithiol ac wyneb yn wyneb.
- Dros y 18 mis diwethaf mae strwythur y Gwasanaeth Anableddau Dysgu wedi newid - mae yna fwy o bwyslais ar yr ardaloedd - cryfhau darpariaeth drwy gael arweinydd ar gyfer De Gwynedd ac Arfon. Mae hyn wedi cryfhau'r cysylltiad rhwng y comisiynydd / darparwr.

Y berthynas o ddarparwr i ddarparwr

Yn gyffredinol mae'r berthynas yn ymddangos yn un dda er fod yna lai o gyd gynllunio wedi bod mae'n debyg dros y ddwy flynedd ddiwethaf o ganlyniad i'r cyfyngiadau. Rydym wedi gweld enghreifftiau lle mae darparwyr wedi camu i sefyllfa o argyfwng i gefnogi darparwr arall drwy gynnig staff i lenwi'r bylchau. Er enghraifft, mewn un achos lle dirywiodd sefyllfa un unigolyn ac roedd angen cefnogaeth bedair awr ar hugain, fe ddaeth hyd at 4 darparwr gyda'i gilydd i ffurfio rota i'w gefnogi

mewn llety dros dro. Mewn achos arall lle cafodd darparwr anawsterau wrth gynnal rota wrth gyflwyno unigolyn i gartref newydd, fe ddaeth darparwr arall i'r adwy a chytunodd y ddau ddarparwr i weithio gyda'i gilydd dros dro i alluogi i anghenion gael eu bodloni. Fe aethom ati i ddarparu cefnogaeth ac arweiniad mewn perthynas â'r cytundeb.

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod yng Nghonwy

Mae yna bedwar cynllun tai gofal ychwanegol yn sir Conwy, sy'n darparu cyfanswm o 185 o fflatiau. Hafan Gwydir yn Llanrwst, Hafod y Parc yn Abergele, Llys y Coed yn Llanfairfechan a Than y Fron yn Llandudno. Yn Ebrill 2022, roedd yna 62 o bobl ar y rhestr aros ac roedd 10 o'r rhain o du allan i'r sir (dau o Sir Ddinbych ac wyth o rannau eraill o'r DU ond gyda chysylltiadau teuluol â'r ardal).

Mae yna 46 o brosiectau byw â chymorth sy'n cael eu rhedeg gan gwmnïau preifat amrywiol, cymdeithasau tai a'r cyngor.

Dim ond darparu ar gyfer nifer o bobl o fewn bob prosiect y mae'r mwyafrif o brosiectau byw â chymorth, ac felly er bod yna 46 prosiect dim ond lleoedd ar gyfer 136 o bobl sydd yna. Nid yw hyn yn gyfran uchel, yn enwedig o ystyried poblogaeth Conwy. Dim ond tua 8 o leoedd gwag sydd yna ar hyn o bryd ac mae yna alw mawr am leoedd gwag. Nid oes yna unrhyw brosiectau byw â chymorth yn ne'r sir.

Mae cyflenwad safleoedd byw â chymorth yn isel iawn ac mae'r cyngor yn ei chael yn anodd i ddod o hyd i ddigon o lety ar gyfer cleientiaid.

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod yn Sir Ddinbych

Mae pedwar cynllun cartrefi gofal ychwanegol yn Sir Ddinbych gan gynnwys un newydd a agorwyd yn Ninbych gyda 66 uned, sydd bellach i gyd yn llawn. Fe fydd cartref gofal a gaeodd yn Rhuthun yn ddiweddar yn cael ei ddefnyddio fel gofod i ehangu cynllun tai gofal ychwanegol a gaiff ei redeg gan gymdeithas dai. Roedd yna leoedd gwag yn achlysurol o ganlyniad i'r pandemig ond fel arall mae'n anarferol iawn i gael lle gwag mewn cynllun tai gofal ychwanegol. Er y bydd y nifer o fflatiau tai gofal ychwanegol yn cynyddu yn sylweddol dros y flwyddyn, y disgwyl yw y bydd y galw yn parhau i gynyddu ac yn mynd y tu hwnt i'r cyfanswm o fflatiau sydd ar gael.

Yn Sir Ddinbych mae'r rhan fwyaf o bobl gydag anableddau dysgu yn byw mewn tai â chymorth (byw yn y gymuned).

Caiff y rhan fwyaf o leoliadau cartref gofal newydd eu hystyried fel mesur dros dro hyd nes y daw tenantiaeth addas ar gael o fewn lleoliad Byw yn y Gymuned. Fodd bynnag, mae yna nifer gymharol uchel o bobl hŷn gydag anableddau dysgu sy'n byw mewn cartrefi gofal o hyd. Mae hyn yn hanesyddol ac yn rhannol yn ganlyniad i gau Ysbyty Gogledd Cymru. Ni ystyrir y byddai symud yr unigolion hyn yn ymarferol nac er y lles gorau iddynt.

Gyda Byw yn y Gymuned mae pobl fel arfer yn byw fel tenantiaid mewn tai a rennir, gyda chefnogaeth ffurfiol y telir amdani yn cael ei darparu gan asiantaeth gofal cartref cofrestredig drwy gytundeb bloc gyda Sir Ddinbych. Yn Sir Ddinbych ni chaiff y gwasanaeth cefnogi ei ddarparu gan (ac nid yw'n gysylltiedig â'r) landlord. Caiff gwasanaethau cefnogi ar gyfer pob cynllun Byw yn y Gymuned newydd eu comisiynu drwy broses dendro y cytunwyd arni.

Ym Medi 2021, roedd yna 57 eiddo Byw yn y Gymuned yn Sir Ddinbych, a gaiff eu darparu rhwng 11 o ddarparwyr. Dim ond 2 o'r eiddo hyn a gaiff eu gweithredu gan y Cyngor. Hefyd mae yna gyfuniad o ddarparwyr lleol, darparwyr lleol llai a darparwyr lleol a chenedlaethol gyda statws elusennol. Caiff contractau eu tendro drwy'r fframwaith rhanbarthol neu eu comisiynu drwy daliadau uniongyrchol.

Mae 125 o bobl yn cael eu cefnogi ar hyn o bryd (y capasiti yw 136 o bobl), y rhan fwyaf gyda dros 20 awr o gefnogaeth yr wythnos, un ai yn cael ei rannu neu un i un. Mae gan y rhan fwyaf o unigolion gytundeb tenantiaeth fel sy'n digwydd fel arfer o ran Byw â Chymorth.

Mae yna ddarparwyr sy'n gallu cynnig ystod o gefnogaeth o lefel isel i anghenion mwy cymhleth a chefnogaeth bedair awr ar hugain.

Mae recriwtio staff wedi bod yn broblematig i ddarparwyr yn ystod y pandemig ac mae wedi cael effaith ar y nifer o leoedd a gaiff eu cynnig yn rheolaidd.

Mae nifer o gontractau presennol Byw yn y Gymuned wedi eu hymestyn y tu hwnt i'w cyfnod gwreiddiol a nawr mae yna bwysau sylweddol am i'r cynllun cyfan gael ei aildendro yn unol â rheoliadau. Mae'r darparwyr a staff y cyngor yn teimlo fod hyn yn cyflwyno risg sylweddol i unigolion, darparwyr a'u staff ar hyn o bryd. Ar y gwaethaf fe allai aildendro olygu y byddai nifer o ddarparwyr yn colli busnes a niferoedd mawr

o staff yn gadael y sector ar adeg pan fo hi bron yn amhosibl i recriwtio. Fe allai unrhyw ansicrwydd arwain o bosibl at nifer o staff yn gadael, hyd yn oed os yw Trosglwyddo Ymgymeriadau Diogelu Cyflogaeth (TUPE) yn weithredol. Fe allai'r ansicrwydd hwn gael effaith ddinistriol ar farchnad y darparwr gofal cymdeithasol lleol a'r dinasyddion y maent yn eu cefnogi. Mae'n bosibl y byddai rhai darparwyr yn rhoi eu contractau yn ôl ac na fyddent yn dymuno cynnig am fwy. Yn arbennig gyda nifer mor fawr o gontractau, yn y pen draw fe allai hyn ddadsefydlogi marchnad y darparwr gofal cymdeithasol ymhellach yn Sir Ddinbych.

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod yn Sir y Fflint

Mae Gofal Ychwanegol yn parhau i fod yn ddewis hynod o boblogaidd o ran tai i bobl hŷn yn Sir y Fflint, sy'n cynnig y cyfle iddynt i fyw yn annibynnol tra bod ganddynt gefnogaeth tîm gofal a chefnogaeth ar y safle, os a phan fo angen hynny. Mae hyn yn ei dro yn rhyddhau capasiti ac amser mewn gofal cartref wedi ei leoli yn y gymuned.

Mae manteision byw mewn cyfleuster Gofal Ychwanegol yn cynnwys:

- Aros yn annibynnol am gyfnod hirach gyda chefnogaeth ar y safle, yn eich gofod byw eich hun.
- Fe ellir cynyddu neu leihau'r gefnogaeth yn seiliedig ar eich anghenion.
- Mae cefnogaeth mewn argyfwng ar gael, gan gynnwys yn ystod y nos.
- Mae'n galluogi cyplau, pan fo un partner yn ddibynnol iawn, i barhau i fyw gyda'i gilydd.
- Cyfleoedd i gymdeithasu gyda phreswylwyr eraill mewn lleoliad cymunedol.

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor bedwar cyfleuster Gofal Ychwanegol, Llys Eleanor (Glannau Dyfrdwy), Llys Jasmine (Yr Wyddgrug), Llys Raddington (Y Fflint) a Phlas yr Ywen (Treffynnon) sydd newydd dderbyn preswylwyr, gyda chyfanswm o 238 o unedau gofal ychwanegol.

Fel ag ar Awst 2021, mae yna gyfanswm o 60 eiddo Byw â Chymorth yn Sir y Fflint, yn cael eu darparu rhwng 10 darparwr. Caiff 16 o'r eiddo hyn eu gweithredu gan y Cyngor. Hefyd mae yna gyfuniad o ddarparwyr cenedlaethol, darparwyr lleol llai a darparwyr lleol a chenedlaethol gyda statws elusennol. Caiff contractau eu tendro drwy'r fframwaith rhanbarthol neu eu comisiynu drwy daliadau uniongyrchol.

Caiff 139 o bobl eu cefnogi, y rhan fwyaf gyda dros 20 awr o gefnogaeth yr wythnos, un ai yn cael ei rannu neu un i un. Mae gan y rhan fwyaf o unigolion gytundeb tenantiaeth fel sy'n digwydd fel arfer o ran 'Byw â Chymorth'.

Mae yna ddarparwyr sy'n gallu cefnogi o lefel isel i anghenion mwy cymhleth ar y Fframwaith.

Wrth ailgomisiynu gwasanaethau presennol mae yna bosibilrwydd o drosglwyddo staff (Trosglwyddo Ymgymeriadau Diogelu Cyflogaeth) i'r cwmni newydd. Ar gyfer gwasanaethau newydd, mae'n rhaid i'r darparwr recriwtio a all effeithio ar amserlenni a denu staff o ddarparwyr presennol sydd wedyn yn gorfod llenwi'r swyddi .

Gofal ychwanegol, byw â chymorth a thai gwarchod yn Wrecsam

Mae yna ddau gynllun tai gofal ychwanegol yn Wrecsam gyda chyfanswm o 116 uned. Mae gan Plas Telford 56 uned ac roedd 5 lle gwag yma ddiwedd Mawrth 2022. Mae gan Maes y Dderwen 60 uned ac roedd 10 lle gwag yma ddiwedd Mawrth 2022.

Mae'r galw ar gyfer y rhai hynny gydag anghenion cymwys yn isel, mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd i ail lansio cynllun i ddenu mwy o geisiadau. Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ar hyn o bryd yn gwerthuso eu model o dai gofal ychwanegol ar gyfer datblygu'r gwasanaeth ymhellach i sicrhau ei gynaliadwyedd wrth ddiwallu anghenion newidiol a chynyddol. Mae'n anodd rhagweld y galw gan ei bod yn ymddangos nad yw'r model presennol yn gallu ymateb i anghenion canolig ac uchel. Mae ystadegau'r boblogaeth a thystiolaeth o ddyheadau pobl hŷn yn awgrymu y dylai fod yna alw cynyddol am dai gofal ychwanegol. Y flaenoriaeth yn y tymor byr i ganolig yw i sicrhau model cynaliadwy o dai gofal ychwanegol, sy'n darparu gwerth am arian a gwasanaethau o ansawdd sy'n cynnig dewis gwirioneddol wahanol i ofal preswyl.

Yn ogystal â chynllun tai gofal ychwanegol Wrecsam, mae Adran Tai CBSW yn darparu rhaglen dreigl o ailfodelu i ddarparu llety gwell a chynyddol hygyrch i bobl hŷn ar draws y Gwasanaeth Tai Gwarchod mewnol.

Ar adeg llunio'r adroddiad, roedd 126 o bobl gydag ystod o anghenion cymorth cymhleth a lefel isel yn cael eu cefnogi yn y sector annibynnol gan 9 o ddarparwyr byw â chymorth - cymysgedd o sefydliadau elusennol a phreifat. Mae yna 19 o bobl gydag anableddau dysgu yn cael eu cefnogi yn eu cartrefi eu hunain gan wasanaeth

byw â chymorth mewnol y cyngor ar draws 10 eiddo. Mae mwyafrif y gwasanaethau hyn yn rhai pedair awr ar hugain y dydd, saith diwrnod yr wythnos, er mae rhai ar gyfer cefnogaeth yn ystod y dydd yn unig, lle mae staff ar gael i gefnogi pobl i ddod yn fwy annibynnol.

Caiff atgyfeiriadau eu gwneud yn bennaf gan y Gwasanaeth Anabledd sy'n gweithio gyda phobl ag anableddau dysgu er bod yna nifer o bobl sy'n byw gydag angen am gefnogaeth iechyd meddwl sy'n cael eu cefnogi gan Wasanaeth Adfer y cyngor ei hun - caiff 10 o bobl eu cefnogi mewn eiddo gyda thenantiaid a gaiff ei ariannu gan ofal cymdeithasol.

Fe gydnabyddir y gall ail dendro contractau amharu ar fywydau dinasyddion a gaiff eu cefnogi o fewn y model hwn ac felly caiff contractau hirdymor o 7+3 mlynedd eu defnyddio, gydag adolygiadau ansawdd a lles rheolaidd yn ystod cyfnod y contract. Mae Fframwaith Byw â Chymorth Gogledd Cymru nawr mewn grym ac mae wedi ei ddefnyddio ar gyfer comisiynu contractau newydd. Mae recriwtio a chadw wedi profi i fod yn heriol i ddarparwyr, yn arbennig ar gyfer staff sy'n gallu gyrru a defnyddio cerbyd symudedd unigolyn a gefnogir.

Sefydlogrwydd y Farchnad

Heriau Rhanbarthol

Mae yna rai heriau cyffredin ar draws Gogledd Cymru a Chymru gyfan sy'n effeithio ar sefydlogrwydd y sector a restrir uchod.

- Cadw a recriwtio staff gofal a nyrsio.
- Mae angen i ffioedd cartrefi gofal gael eu gosod ar raddfa gynaliadwy. Mae nifer gynyddol o ddarparwyr yn adrodd fod ffioedd heriau ariannol presennol yn annigonol ac maent yn gweithio gyda chomisiynwyr i fynd i'r afael â'r materion hyn.Galw cynyddol am wasanaethau gyda chyllidebau sy'n lleihau.
- Cymhlethdod cynyddol o ran anghenion gofal. Mae pobl yn aros adref yn hirach gyda phecyn cefnogi ac felly pan mae angen lleoliad cartref gofal arnynt, mae eu hanghenion yn fwy cymhleth ac mae mwy o gyfranogiad.
- Ymhlith yr elfennau cadarnhaol a nodwyd yn ystod yr ymgynghoriad ar gyfer yr adroddiad ar sefydlogrwydd y farchnad oedd cyllid Llywodraeth Cymru, sydd

wedi helpu gyda lleoedd gwag yn y sector preswyl, yn ogystal â gwaith i hyrwyddo'r sector a chyllid i geisio cael cyflog byw gwirioneddol.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Ynys Môn

Cau cartref

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ddiwethaf ym mis Mawrth 2022, caeodd Cartref Preswyl Caledonia (15 gwely).

Galw am leoedd

Gostyngodd y galw am leoedd mewn cartrefi gofal yng nghyfnod cynnar y pandemig yn ystod 2020, ond gwelwyd cynnydd yn 2021-22 wrth i effeithiau cynnar Covid ddechrau mynd heibio ac o ganlyniad i ddiffygion yn y sector gofal cartref. Gwelwyd cynnydd sylweddol yn nifer y bobl oedd yn cyflwyno ac angen asesiad, ond roedd y sector gofal cartref preifat yn bennaf ar yr un pryd yn colli staff ac yn gorfod trosglwyddo pecynnau gofal presennol yn ôl.

Recriwtio

Yr her fwyaf sy'n wynebu'r sector fu recriwtio a chadw staff ar bob lefel. Mae llawer o gartrefi gofal wedi adrodd am swyddi gwag sydd wedi effeithio ar eu gallu i gymryd lleoliadau newydd. Mae'r diffyg staff wedi'i waethygu gan staff nad ydynt yn gallu gweithio oherwydd bod ganddynt Covid. Mae hyn wedi golygu dibyniaeth sylweddol ar asiantaethau staffio. Rydym hefyd wedi nodi nifer o newidiadau ar draws y sector o ran staff rheoli.

Chwyddiant

Ers dechrau 2022, mae cyfradd chwyddiant wedi cynyddu'n gyflymach ac yn uwch na chyfradd y cynnydd yn y ffioedd a delir i ddarparwyr cartrefi gofal. Mae costau cyfleustodau, tanwydd ac yswiriant hefyd wedi cynyddu'n aruthrol. Mae hyn yn profi'n heriol iawn i lawer o ddarparwyr, sydd, ar ôl ymdopi drwy'r pandemig, yn ei chael hi'n anodd amsugno'r costau hyn ar adeg pan mae cymorth ariannol y llywodraeth ar gyfer Covid wedi dod i ben.

Sefydlogrwydd y farchnad yng Ngwynedd

Cartrefi Gofal ar gyfer Pobl Hŷn

Gyda'r cynnydd yn y galw mae yna bryder na all y farchnad ymateb yn ddigonol ac yn ddigon cyflym i alw o ystyried yr argyfwng staffio presennol.

Mae yna gynnydd wedi bod yn y nifer o ddarparwyr sy'n adrodd fod ffioedd preswyl a nyrsio pobl hŷn yn annigonol. Mae darparwyr yn rhwystredig pan maent yn adrodd am gynnydd mewn cost a phan na chynigir taliadau uwch iddynt. Mae yna gynnydd mewn ffioedd atodol ar gyfer gofal preswyl a nyrsio. Hefyd mae yna arafwch yn nifer y gweithlu sy'n cofrestru.

Mae'r trothwy ar gyfer hunan-ariannu wedi bod yn cynyddu ac mae ar hyn o bryd ar £50,000 sy'n golygu fod llai o bobl yn hunan-ariannu. Mae gan y rhai sy'n ariannu eu gofal eu hunain yr hawl i gael eu gofal wedi ei gomisiynu drwy'r cyngor sydd â goblygiadau o ran gallu cartrefi gofal i ofyn am ffioedd uwch gan y rhai sy'n ariannu eu hunain.

Anabledd corfforol, iechyd meddwl ac anabledd dysgu
Mae pob darparwr yn wahanol gyda rhai â mwy o anghenion cymorth nac eraill. Mae'r pwysau arnynt o bryd i'w gilydd yn golygu na allant fod mewn sefyllfa gref, er enghraifft, i ymateb i gyfleoedd tendro neu i gynnig tendr ar gyfer y Cytundeb Tai â Chymorth. Mae darparwyr sy'n cefnogi unigolion gydag anghenion difrifol a chymhleth yn cysylltu â'r Cyngor yn rheolaidd i roi gwybod nad yw'r lefel o gynnydd chwyddiannol a gynigir gan y Cyngor yn ddigonol.

Effaith Covid-19
Mae rhai darparwyr nyrsio wedi gwneud y gorau o'r gefnogaeth ariannol sydd ar gael, fel lleoedd gwag, cefnogaeth gyffredinol gyda chynaliadwyedd, cefnogaeth ar gyfer staff a phrofi ymwelwyr. Nodir fod y darparwyr mwyaf yn cynnig am gymorth, gyda darparwyr llai yn dueddol o holi yn hwyrach ac yn ei chael yn anodd i ddilyn y canllawiau diweddaraf a'r gefnogaeth sydd ar gael yn ymwneud â'r canllawiau. Mae yna bryder yn ymwneud â'r effaith y bydd dod â'r gefnogaeth ariannol i ben yn ei gael.

Hyblygrwydd y farchnad

Mae yna botensial ar gyfer addasu o fewn cartrefi gofal y Cyngor. Potensial i addasu rolau / tasgau o fewn cynllun gofal cartref, ond mae angen cefnogaeth gan y darparwr i'w gweithredu. Mae staffio yn broblem fawr ar hyn o bryd ar gyfer darparwyr gofal cartref a chartrefi gofal.

Achosion o fethiant posibl o ran busnes a chynllunio wrth gefn

Caiff pryderon eu nodi un ai drwy wybodaeth a rennir gan Arolygiaeth Gofal Cymru neu fel rhan o gyswllt wythnosol y Tîm Sicrwydd Ansawdd. Mae'r tîm yn darparu ymyrraeth gynnar a chefnogaeth os oes yna unrhyw faterion yn codi yn ymwneud â hyfywedd busnesau. Cafodd cefnogaeth ariannol ddiweddar (Cronfeydd COVID-19), fel cefnogaeth ar gyfer gwelyau gwag ychwanegol o ganlyniad i'r pandemig, eu diwallu gan y Gronfa Galedi a chafodd cefnogaeth gyffredinol gyda chynaliadwyedd y farchnad ei gynnig drwy gronfa adferol a hynny drwy gronfa adfer y llywodraeth. Nid oedd yna unrhyw gronfeydd o'r fath ar gael yn uniongyrchol gan y cyngor cyn y pandemig ac eithrio fel dewis olaf neu fesur brys ac mae'r cymorth ariannol COVID-19 presennol yn dod i ben ddiwedd Mawrth 2022.

Mae Cyngor Gwynedd ar hyn o bryd yn dymuno meithrin ymagwedd Cyfrifo Llyfr Agored gyda chartrefi gofal er mwyn deall eu rhwymedigaethau/cyfyngiadau ariannol ei gilydd yn well er mwyn sefydlu p'run ai yw'r rhain yn feysydd lle gallwn gynnig cefnogaeth boed yn ariannol neu drwy gynnig cefnogaeth i'r cartrefi gofal i symleiddio eu gweithdrefnau.

Cartrefi gofal yn cau

Mae yna 4 cartref wedi cau yng Ngwynedd yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Dau gartref preswyl (Llwyn ym Mai 2018 a Foelas yn Ebrill 2022) a dau gartref nyrsio (Penisarwaun ym mis Gorffennaf 2018 a Penrhos yn Rhagfyr 2020). Yn gynyddol, mae'n anodd i gartrefi gofal annibynnol bach fod yn ariannol hyfyw a gallai hyn gyfrannu at gau pellach yn y dyfodol.

Sefydlogrwydd y farchnad yng Nghonwy

Cartrefi yn cau

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae dau gartref wedi cau yn y sir. Roedd un yn ddarparwr llai ac roedd costau cynnal a chadw'r adeilad hŷn a oedd wedi ei drawsnewid yn uwch na'r incwm posibl gan breswylwyr. Fe brofodd y perchnogion y farchnad ar gyfer gwerthu ond ni chafwyd unrhyw gynigion. Ystyriwyd addasu i ofal

nyrsio neu ofal iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) ond nid oedd y cartref o faint digonol ac nid oedd y cynllun yn ddigonol i roi'r enillion oedd eu hangen ar fuddsoddiad a chaewyd y cartref. Roedd yr ail gartref a gaeodd yn fwy ac yn llwyddiannus. Nid oedd yna unrhyw broblemau gyda gwelyau gwag nac ansawdd y gwasanaeth, ond wedi gwneud ymholiadau am gyfnod hir o amser nid oedd yna unrhyw brynwyr ar gyfer y busnes pan oedd y perchennog yn barod i ymddeol, ac felly caeodd y gwasanaeth. Yn y ddau achos cafodd preswylwyr y cartrefi hyn eu hadleoli'n llwyddiannus i gartrefi eraill yn y sir.

Galw am leoedd

Fe ostyngodd y galw am leoedd mewn cartrefi gofal yng nghyfnodau cynnar y pandemig yn ystod 2020, ond fe fu cynnydd sylweddol yn 2021-22 wrth i effeithiau cynnar Covid ddechrau pasio ac o ganlyniad i ddiffygion yn y sector gofal cartref. Fe welsom gynnydd sylweddol yn y nifer o bobl a oedd yn cyflwyno ac angen asesiad, ond roedd y sector gofal cartref a oedd yn breifat yn bennaf ar yr un pryd yn colli staff ac yn gorfod rhoi pecynnau gofal presennol yn ôl. Roedd y rhan fwyaf o'r cynnydd ar yr arfordir ym Mae Colwyn, Llandudno a'r ardaloedd o amgylch ar gyfer lleoliadau preswyl a nyrsio. Nid oes yna ddata ar gael eto ar y galw am ofal iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM), galw yr ydym ni'n teimlo sydd hefyd wedi cynyddu.

Mae'r nifer o leoliadau y tu allan i'r sir wedi gostwng yn raddol.

Recriwtio

Recriwtio a chadw staff ar bob lefel yw'r her fwyaf sydd wedi wynebu'r sector. Mae bron i bob cartref gofal wedi nodi swyddi gwag ar gyfer cynorthwywyr gofal iechyd, uwch gynorthwywyr gofal iechyd, nyrsys a staff domestig ac maent wedi dweud fod hyn wedi cael effaith ar eu gallu i gymryd lleoliadau newydd. Gwaethygwyd y sefyllfa o ddiffyg staff gan y ffaith nad oedd rhai aelodau o staff yn gallu gweithio gan fod Covid arnynt. Mae hyn wedi golygu dibyniaeth uchel ar asiantaethau staffio sydd mewn rhai achosion wedi bod yn darparu 20% i 50% o'r staffio ar gyfer rhai darparwyr. Rydym hefyd wedi nodi nifer o newidiadau ar draws y sector mewn staff rheoli. Mae ymgynghoriad gyda darparwyr wedi nodi nifer o resymau posibl a allai fod yn gyfrifol am yr her o ran recriwtio.

- Mae ymadael â'r UE wedi cael ychydig o effaith ar iechyd a gofal cymdeithasol ond mae wedi cael effaith sylweddol ar sectorau eraill hefyd fel manwerthu a lletygarwch sy'n sectorau mawr iawn yn sir Conwy.

- Cystadleuaeth o fanwerthu a lletygarwch. Mae cartrefi gofal yn adrodd fod staff yn gadael i ymuno â'r ddau sector hwn sydd wedi cynyddu tâl ac amodau i ddenu staff newydd. Caiff y gwaith yn aml ei ystyried fel gwaith lle mae llai o straen a gydag oriau mwy rhesymol.
- Ymddeoliad cynnar. Mae nifer o ddarparwyr yn dweud fod aelodau o staff wedi cymryd ymddeoliad cynnar yn ystod y pandemig.
- Cystadleuaeth gan swyddi sy'n talu yn well gyda'r bwrdd iechyd, yr awdurdod lleol ac asiantaethau recriwtio.

Chwyddiant

Ers dechrau 2022, mae graddfa chwyddiant wedi cynyddu yn gynt ac yn uwch na'r ffioedd a gaiff eu talu i ddarparwyr cartrefi gofal. Mae costau cyfleustodau, tanwydd ac yswiriant wedi cynyddu ddwywaith ac weithiau deirgwaith o'i gymharu â'r blynyddoedd blaenorol. Ar ôl ymdopi drwy'r pandemig, nid yw nifer o ddarparwyr yn gallu llyncu'r costau hyn ar adeg pan fo cymorth ariannol y llywodraeth ar gyfer Covid wedi dod i ben.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Sir Ddinbych

Mae yna ffocws cynyddol wedi bod ar gefnogi pobl i aros yn annibynnol yn eu cartrefi eu hunain am gyfnod hirach. Mae'r rhan fwyaf o bobl yn dweud nad ydynt eisiau byw mewn cartref gofal preswyl os oes yna ddewis i aros yn annibynnol. Mae Sir Ddinbych yn defnyddio sgyrsiau "Beth sy'n Bwysig" gyda phobl er mwyn ein galluogi ni i gytuno ar ganlyniadau priodol eu gofal a'u cymorth. Rydym yn defnyddio'r olwyn adnoddau i sicrhau ein bod yn cynnwys cefnogaeth y mae pobl yn ei gael gan deulu, ffrindiau a chymunedau wrth drafod sut i weithio tuag at y canlyniadau y cytunwyd arnynt.

Mae yna sylfaen ddarparwyr amrywiol yn Sir Ddinbych. Fodd bynnag, mae nifer y lleoedd sydd ar gael ar gyfer gofal preswyl a nyrsio iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) yn gyfyngedig.

Mae'r farchnad yn amrywiol gyda chartrefi o faint amrywiol, mewnol ac annibynnol. Fodd bynnag, mae'r mwyafrif yn gartrefi gofal bach, annibynnol mewn adeiladau hŷn nad ydynt wedi eu hadeiladu'n bwrpasol.

Mae'r Tîm Contractau a Chomisiynu yn gweithio'n agos gyda darparwyr ac yn cynnig y gefnogaeth sydd ei hangen.

Mae yna ddiffyg staff nyrsio sydd wedi eu hyfforddi wedi bod ar gael yn ne'r sir, sy'n golygu fod Llangollen Fechan wedi wynebu ffioedd asiantaeth afresymol ac felly penderfynwyd dod â chofrestru deuol i ben ar gyfer gofal preswyl a nyrsio, gan ganolbwyntio ar welyau preswyl yn unig. Mae hyn yn golygu fod yna lai o welyau nyrsio yn y de.

Fe ddaeth darparwr llai, Chesterton, i'r casgliad nad oedd yn ariannol hyfyw ac felly fe gaewyd y cartref dan reolaeth gyda chyfarfodydd wythnosol rhwng staff y cyngor a rheolwyr y cartref. Cafodd yr holl breswylwyr eu hadleoli mewn dull diogel a derbyniol.

Mae'r pandemig wedi amlygu problemau hyfywedd economaidd cartrefi gofal bach ac annibynnol. Mae trafferthion recriwtio a chadw staff, diffyg hyblygrwydd o ran cynllun a chyfleusterau i gyd wedi dangos y gallai fod yna symudiad yn y dyfodol tuag at adeiladau mwy a mwy modern neu rai wedi eu hadeiladu'n bwrpasol lle mae arbedion maint yn rhoi mwy o wytnwch.

Bylchau mewn gwasanaethau / cefnogaeth:

- Staff cefnogi sy'n siarad Cymraeg (yn bennaf yng ngogledd y sir)
- Mentrau cymdeithasol a darparwyr annibynnol sydd wedi eu lleoli yn ne'r sir.
- Ymyriadau tymor byr, sy'n canolbwyntio ar gynnydd gyda chanlyniadau y cytunwyd arnynt.
- Dewisiadau eraill i wasanaethau traddodiadol (gan gynnwys seibiant a gweithgareddau dydd)
- Mae'r gofrestr anableddau dysgu a data anghenion tai yn dangos nad yw niferoedd yn newid yn sylweddol ond mae cymhlethdod yr angen yn cynyddu.

Yn arolwg y darparwr ar gyfer yr adroddiad hwn, adroddodd darparwyr Sir Ddinbych fod angen deiliadaeth o 85% ar gyfartaledd ar gyfer cynaliadwyedd. 78% yw'r ddeiliadaeth bresennol ar gyfartaledd. Ar adeg yr arolwg roedd yna gyfradd lleoedd gwag o 25% yn Sir Ddinbych, roedd hyn yn uwch na'r cyfartaledd rhanbarthol o 20%.

Mae Cyngor Sir Ddinbych yn cydnabod gwerth meithrin a chefnogi darparwyr o ansawdd da - er enghraifft, yn ystod Covid-19 fe gymrwyd camau i osgoi methiant darparwr yn rhagweithiol. Ar yr un pryd mae pwysau cyllidebol yn golygu na all comisiynwyr bob amser ymateb i geisiadau yn ymwneud â ffioedd yn y modd yr hoffai darparwyr iddynt wneud hynny. Yn gyffredinol mae gennym ni berthynas dda

gyda'r rhan fwyaf o ddarparwyr. Fe all hyn fod yn fwy anodd i'w gynnal pan fo angen i ni leisio pryderon gyda darparwr (e.e. yn ymwneud ag ansawdd neu ddiogelu) a phan fo'r ffi negodi yn cynyddu neu ddatgomisiynu gwasanaeth. Yn ystod y pandemig fe geisiom sicrhau fod darparwyr (er enghraifft gwasanaethau dydd allanol) yn gallu goroesi yn ariannol a hefyd fe fuom yn gweithio'n agos gyda darparwyr i helpu i gadw pobl yn ddiogel ac iach.

Fe wellhaodd y berthynas rhwng darparwyr yn ystod y pandemig ac roedd yna enghreifftiau da o gefnogaeth cymheiriaid a chyfeillgarwch rhwng darparwyr. Un enghraifft dda hirdymor yw Cartref Gofal lleol a arweiniodd ar gymuned o gefnogaeth Cynllunio sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn, gyda nifer o ddarparwyr gofal, gofal yn y cartref yn bennaf, yn mynychu - pob un yn rhannu arfer da yn ymwneud ag ymagweddau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn a gyda siaradwyr gwadd yn siarad am fentrau newydd yn Sir Ddinbych. Mae perthnasoedd yn y cyfarfod hwn yn gefnogol.

- Yr heriau eraill a nodwyd yw:
- Recriwtio a chadw
- Absenoldeb salwch uchel
- Sicrhau fod digon o leoedd yn yr ardal leol, gallu bodloni lefel angen yr unigolyn tra'n parhau i gefnogi dewis a rheolaeth ac atal derbyn i ysbytai acíwt a chymunedol.
- Diffyg llety seibiant dros dro addas y gellir ei archebu ymlaen llaw - mae gofalwyr di-dâl yn ei chael yn anodd i geisio dod o hyd i gartrefi preswyl/nyrsio sy'n fodlon derbyn pobl am un tro neu ar sail achlysurol, yn arbennig os oes ganddynt anghenion uwch neu eu bod yn arddangos ymddygiad heriol. Fe all hyn fod o ganlyniad i ariannu, staffio neu rywbeth arall. Mae yna fflat seibiant yng Nghorwen ond ni chaiff ei ddefnyddio'n dda yn bennaf oherwydd diffyg argaeledd pecynnau gofal. Nid oes gan staff mewn cartref gerllaw y capasiti i lenwi er nad ydynt yn bell i ffwrdd. Mae llety seibiant i bobl gydag anableddau cymhleth yn gyfyngedig iawn - Alexandra House yn unig. Trafodaethau parhaus gydag Alexandra House a CBS Conwy.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Sir y Fflint

Mae gan Sir y Fflint sail darparwr amrywiol lle na ddibynnir ar un darparwr ond mae lleoliadau

nyrsio cyfyngedig ac lleoliadau nyrsio iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM). Mae'r farchnad yn amrywiol gyda chartrefi o faint amrywiol, mewnol ac annibynnol, a gaiff eu rhedeg gan deulu neu fel rhan o sefydliad mwy. Mae'r cyngor yn symud ymlaen gyda chynyddu capasiti mewn darpariaeth breswyl fewnol. Mae'r Tîm Contractau a Chomisiynu yn gweithio'n agos gyda darparwyr ar fynediad a gadael i sicrhau fod y broses yn rhedeg yn llyfn, gan gynnig unrhyw gefnogaeth sydd ei hangen. Er bod y farchnad yn gadarn a bod gan bob darparwr gynlluniau wrth gefn mewn grym i fynd i'r afael â'r mwyafrif o faterion, mae pandemig COVID-19 wedi cyflwyno amgylchiadau eithriadol ac nid oedd darparwyr wedi cynnwys hyn yn eu cynlluniau. Mae'r rhain ers hynny wedi eu diweddaru.

Nododd adolygiadau busnes diagnostig a gynhaliwyd gyda 18 cartref yn 2017 y materion canlynol yn ymwneud â sefydlogrwydd.

- Roedd gan gartrefi gofal a oedd yn eiddo i grŵp gefnogaeth cefn tŷ a gweinyddiaeth ganolog a ymddangosai fel pe bai'n lleihau pwysau amser a llwyth gwaith o'i gymharu â chartrefi annibynnol llai.
- Ni nodwyd unrhyw wahaniaethu rhwng cleifion preifat a'r rhai a ariannwyd gan yr awdurdod lleol ond roedd darparwyr yn gofyn am ffioedd atodol gan awdurdodau lleol o ganlyniad i bwysau ariannol.
- Recriwtio a chadw: yn cael ei effeithio gan faint y cartref a'r ffordd y caiff ei reoli, mae'n helpu i fod ar y prif lwybr bws, rhai pryderon am ddelwedd y sectorau, cyflogau a chystadlu gyda'r GIG am staff.
- Mae'r cyfraddau salwch ac absenoldeb yn uwch ac mae polisïau mewn grym. Achos mwyaf cyffredin absenoldeb yw salwch a dolur rhydd.
- Mae nifer o gartrefi mewn adeiladau hŷn gydag effeithlonrwydd ynni gwael ac mae'n anodd eu haddasu. Roedd yna fwy o ofod i ehangu a gwell gofod y tu allan mewn cartrefi gwledig, ond mae'r rhain hefyd yn llai cyfleus i'w cyrraedd. Roedd costau gwresogi yn bryder mawr ac awgrymodd rhai cartrefi y byddai polisi caffael ar y cyd o bosibl yn helpu i roi gwell grym gwario iddynt. Byddai cartrefi yn gwerthfawrogi cyngor ar bolisi gwastraff hefyd.
- Nid oedd ganddynt safbwynt clir ar yr isafswm o breswylwyr sydd eu hangen i wneud cartref yn hyfyw, ond roeddent yn ymwybodol o p'run ai a oeddent yn colli arian neu beidio.

- Gwerthfawrogiad o grant diweddar ar gyfer prynu ased ac argymhelliad ar gyfer llyfrgell asedau lle gellir benthyg offer drud, a ddefnyddir yn achlysurol yn hytrach na'i brynu yn gyfan gwbl.
- Mae cyllid yn heriol ac yn golygu fod angen ychwanegu at ffioedd awdurdod lleol a chyfran o gleifion preifat i oroesi. Mae'r cynnydd yn y cyflog byw, gostyngiad cyffredinol yng nghyfraddau diweithdra, cynnydd mewn cyflogaeth ac effaith anhysbys Brexit yn awgrymu y bydd y gronfa o ymgeiswyr yn mynd yn llai. Mae maint yr elw yn dynn a bydd unrhyw gynnydd mewn cyfraddau llog yn ogystal â chynnydd mewn costau cyffredinol eraill fel cyfraddau busnes, costau tanwydd a chostau bwyd yn cael effaith ar gynaliadwyedd hirdymor y sector.

Ers y pandemig mae'r farchnad wedi dod yn hynod o ansefydlog o ganlyniad i:

- Gartrefi preswyl a nyrsio yn mynd i ddwylo'r gweinyddwyr.
- Gartrefi preswyl a nyrsio yn cael eu cymryd drosodd gan arwain at ansefydlogrwydd a newidiadau sylweddol mewn gwasanaethau
- Diffyg staff gan fod rhai yn ymddeol neu'n gadael y busnes.
- Nifer isel o leoliadau nyrsio a dim darparwyr gyda lleoliadau agored i sicrhau sefydlogrwydd y lleoliad.
- Diffyg cyllid i geisio cynorthwyo'r darparwyr mewn cyfnod anodd.
- Cartrefi Gofal yn cau, gall hyn fod o ganlyniad i nifer o ffactorau fel ffactorau ariannol neu ddiffyg staff cymwys.
- Mae recriwtio o fewn y sector Gwasanaethau Cymdeithasol yn bryder parhaus, mae hyn yn cael effaith ar gynaliadwyedd darpariaethau.

Amlygodd trafodaethau gyda'r Unigolion Cyfrifol y materion canlynol:

- Newidiadau cyflym mewn canllawiau
- Cynnydd mewn costau byw
- Y Gronfa Galedi yn lleihau
- Recriwtio a chadw
- Gofalwyr da nad ydynt yn wybodus o ran TG ac nad ydynt yn awyddus i uwchsgilio ac ymgymryd â hyfforddiant ychwanegol ar gyfer cofrestru.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Wrecsam

Mae gan holl gartrefi gofal Wrecsam gyflenwyr allanol ac maent ar hyn o bryd yn gwerthuso hyfywedd tymor canolig i dymor hirach y farchnad breswyl breifat ac maent yn ystyried sut y gallent ddarparu datrysiadau gofal tymor byr canolradd yn y tymor canolig i'r tymor hirach gan ei bod yn ymddangos fod gan y farchnad hon rai cyfyngiadau o ran darparu yn y cyd-destun hwn.

Mae'r fethodoleg gosod ffioedd, cyllidebau a diffyg cytundeb yn rhanbarthol ar y Cytundeb Cyn Lleoli sy'n gosod y telerau a'r amodau trosfwaol hefyd yn rhwystro comisiynu gofal preswyl sy'n ymatebol ac yn hyblyg.

Mae'r rhwystrau i fynediad i'r farchnad yn cynnwys cyfleusterau ac eiddo addas a'r costau sy'n rhan o ddatblygu eiddo posibl. Hefyd y farchnad recriwtio sydd eisoes yn anodd/prinder staff mewn cyfleusterau sydd wedi'u sefydlu. Mae syniadau am ffyrdd y gallai'r cyngor lleol gefnogi yn cynnwys cymorth i ganfod eiddo addas, mentrau ariannol, benthyciadau i gynorthwyo gyda sefydlu, cymorth recriwtio posibl. Fe all y diffyg hyblygrwydd mewn fframweithiau rhanbarthol i ailagor fod yn rhwystr hefyd. Fe allai'r cyngor weithio gydag Arolygiaeth Gofal Cymru a Gofal Cymdeithasol Cymru i alluogi prosesau cofrestru cyflymach a chodi cyllideb er mwyn ymateb i chwyddiant.

Mae'r holl gontractau yn destun monitro rheolaidd o dan y telerau a'r amodau a dylai hyn godi unrhyw broblemau/materion yn gynnar i alluogi i fesurau ataliol a/neu fesurau brys gael eu rhoi mewn grym i geisio osgoi argyfwng. Y prif ddangosyddion fyddai anawsterau a adroddwyd o ran recriwtio, cadw staff - nifer fawr o unigolion yn gadael, wastad wedi cael anawsterau mewn cadw staff yn y diwydiant yn ei gyfanrwydd, colledion ariannol, dim cronfeydd wrth gefn, o bosibl y llety ddim yn addas ar gyfer y dyfodol a dim arian i wneud newidiadau.
Proses uwchgyfeirio pryderon gan gynnwys ymgysylltu gyda chynghorau comisiynu eraill.

Uwchgyfeirio pryderon

Mae nodi pryderon i'w huwchgyfeirio o fewn cartrefi gofal yn rhan o broses sicrwydd ansawdd y cyngor gyda'r broses yn arwain at welliannau ym mherfformiad ac ansawdd y gwasanaeth ac yn cael effaith gadarnhaol ar staff. Fe all y wybodaeth hon newid yn gyflym dyma gipolwg -roedd ar gyfartaledd oddeutu 1 neu 2 o gartrefi gofal mewn pryderon cynyddol ym mhob sir ym mis Mai 2022. Roedd y niferoedd

hyn yn uwch yn ystod y pandemig ac mae'r rhesymau dros weithredu'r broses yn cynnwys arweinyddiaeth, rheolaeth a throsolwg

Cartrefi gofal yn cau

Gwersi a ddysgwyd o gartrefi gofal yn cau

Beth weithiodd yn dda

Mae profiad o gartrefi yn cau'n ddiweddar yn amlygu'r canlynol.

- Perthynas waith dda rhwng Arolygiaeth Gofal Cymru, y cyngor a'r bwrdd iechyd gyda chydweithwyr o Ofal Iechyd Parhaus ac arweinwyr nyrsio cymunedol yn cael eu cynnwys ochr yn ochr â staff uwch y gwasanaethau cymdeithasol, gweithwyr cymdeithasol a swyddogion contractau a chomisiynu.
- Cysylltu ag eiriolaeth
- Darparu rhestr o leoedd gwag yn y sector ar hyn o bryd.
- Cydweithwyr iechyd yn gweithio gyda staff gofal cymdeithasol mewn Timau Adnoddau Cymunedol gan greu perthnasoedd cryfach, byrhau'r amser hyd at gyflawni canlyniadau a gwella'r profiad i breswylwyr.
- Staff uwch y gwasanaethau cymdeithasol, gweithwyr cymdeithasol a swyddogion contractau a chomisiynu yn gweithio'n fwy agos i wella deialog a chydweithio ar draws timau gweithredol a chefnogi busnes.
- Gwaith sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn a sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau ar draws yr holl dimau.
- Cyfathrebu rheolaidd gyda darparwyr
- Pwysigrwydd cychwyn trafodaethau cyn gynted â phosibl i hwyluso cydgynllunio a chydweithio.
- Tîm dynodedig o staff y cyngor i gefnogi pobl gyda'u pacio a chyfrifo ar gyfer eu heiddo, yn ogystal â darparu presenoldeb gan y cyngor yn y cartref.

Heriau

- A allai methiant y darparwr fod wedi ei ragweld, neu wedi ei asesu o ran risg cyn i'r hysbysiad gael ei roi? Anodd rhagweld yn seiliedig ar y wybodaeth oedd ar gael. Efallai y gallai proses ar y cyd gael ei datblygu yn seiliedig ar brofiadau i arwain sefyllfaoedd yn y dyfodol.

- Sicrhau fod digon o leoedd yn yr ardal leol, gallu bodloni lefel angen yr unigolyn, tra'n parhau i gefnogi dewis a rheolaeth. Hefyd atal derbyn i ysbytai acíwt a chymunedol.
- Rheoli disgwyliadau ac emosiynau staff a phreswylwyr yn ystod y broses.
- Deall perchnogaeth offer - beth sy'n perthyn i'r cartref, y Bwrdd Iechyd, Storfeydd, Llywodraeth Cymru fel cyfarpar diogelu personol (PPE) a sicrhau fod yr offer yn cael ei symud i leoliad newydd gyda'r preswylydd.
- Gweithio gyda thrydydd parti fel gweinyddwyr. Safbwyntiau a chanlyniadau a ddisgwylir yn wahanol, cywirdeb gwybodaeth, dealltwriaeth o bolisi Cymreig.
- Cynnal lefel ddiogel o staff yn y lleoliad sy'n cau.
- Cael mynediad i ffeiliau staff i hwyluso cyflogaeth o ran cyflogwyr newydd.
- Cymhlethdodau darparwr newydd yn dod yn gyfrifol am y cartref fel busnes gweithredol. Yn benodol, os oes yna gyfyngiadau wrth iddynt gofrestru.

Cefnogodd Sir Ddinbych ddarparwyr i ddiweddaru cynlluniau wrth gefn yn ystod y pandemig pan brofwyd anawsterau newydd ac eithriadol. Mae staff Cyngor Sir Ddinbych wedi gweithio ochr yn ochr â darparwyr pan fo staff wedi bod yn amhosibl i'w gael fel arall. Wedi dod â darparwyr ynghyd i feithrin gwell perthnasoedd a rhannu arfer orau, er enghraifft, yn ymwneud â rheoli haint. Nid yw ymweliadau monitro yn ôl yn llawn eto ers y pandemig, ond ymwelwyd â'r holl gartrefi gyda risgiau posibl ac roedd mesurau dros dro yn cynnwys galwadau ffôn. Mae cyfarfodydd ymgysylltu â darparwyr nawr yn fisol, ond ychydig sy'n eu mynychu.

Mae Sir y Fflint hefyd wedi canfod fod symud oddi wrth ymweliadau monitro systematig blynyddol tuag at ymagwedd datblygu ymarfer wedi helpu i ddatblygu perthnasoedd adeiladol a phroffesiynol effeithiol gyda darparwyr, sydd wedi bod yn hanfodol er mwyn eu galluogi i ymdrin â heriau'r pandemig gyda'i gilydd.

Adborth gan breswylwyr cartrefi gofal

Mae gan bob sir systemau mewn grym i ymgynghori ac ymgysylltu gyda phreswylwyr cartrefi gofal. Mae crynodeb o'r adborth a dderbyniwyd isod.

- Adborth cadarnhaol, yn canolbwyntio'n benodol ar staff yn darparu cymorth. Cawsant eu disgrifio fel rhai gofalgar iawn, oedd ag amser i bobl ac yn cefnogi gyda holl agweddau gofal personol ac anghenion cysylltiedig. Cafodd rheolwyr a staff swyddfa eu crybwyll hefyd o ran ei bod yn hawdd mynd atynt a'u bod yn

datrys problemau wedi iddynt gyrraedd. Dywedodd pawb hefyd eu bod yn teimlo'n ddiogel yn yr adeiladau.
- Codwyd rhai materion gan unigolion, ddim yn aml ond roeddent yn bwysig, gan gynnwys hyfforddiant a nodiadau atgoffa i staff yn ymwneud â materion fel cnocio ac aros wrth ddrysau, y defnydd o ffonau symudol a sut y mae eu hymagwedd tuag at denantiaid yn bwysig. Er enghraifft peidio â brysio, eu trin fel oedolion.

Adborth gan ddarparwyr

- Dinasyddion yn profi dirywiad cyflym neu ddigwyddiadau sy'n newid bywyd fel strôc ac yna colli galluedd meddyliol gydag arian. Yn aml nid oes unrhyw Atwrneiaeth Oes mewn grym. Fe allai fod o gymorth i hyrwyddo Atwrneiaeth Oes yn fwy ac fe allai hyn leihau rhestr aros dirprwyaeth y cyngor a'r llwyth gwaith.
- Mae cludiant yn broblem fawr i bobl hŷn, yn enwedig y rhai hynny sy'n byw mewn ardaloedd gwledig a'r rhai sydd â symudedd cyfyngedig. Mae gwasanaethau bws yn gyfyngedig iawn, yn arbennig mewn ardaloedd gwledig, ac yn aml nid yw cludiant cyhoeddus yn gwbl hygyrch neu'n gyfeillgar i ddefnyddwyr cadeiriau olwyn. Mae Deialu a Theithio yn rhagorol ond dim ond yng ngogledd y sir y mae'n weithredol ac nid yw'n rhad. Mae tacsis yn ddrud ac nid ydynt bob amser ar gael neu'n hygyrch. Roedd angen ffôn symudol i archebu lle ar y bws Fflecsi newydd - mae hyn nawr wedi ei ddiwygio.
- Mae'r capasiti o ran y Gymraeg yn broblem.
- Pwysau yn ymwneud â recriwtio a chadw gyda staff yn gadael y sector yn dilyn straen Covid a gallu'r sector i dalu cyflog cystadleuol (o'i gymharu â sectorau eraill fel manwerthu). Gofynion rheoliadol. Diffyg sgiliau yn ymwneud ag ysgrifennu cynigion a deall gofynion y broses dendr.

Effaith y prosesau comisiynu ar y farchnad

Mae gan bob cyngor systemau mewn grym i gefnogi a chydgysylltu gyda darparwyr, gan gynnwys cyfarfodydd rheolaidd a thrafodaethau gyda darparwyr a chefnogaeth gydag hyfforddiant ac adnoddau. Mae enghreifftiau yn cynnwys Rhaglen 'Cynnydd i Ddarparwyr' mewn Cartrefi Gofal yn Sir y Fflint sy'n adnodd hunan-asesu i reolwyr ei ddefnyddio gyda'u staff i wirio sut maent yn dod ymlaen o ran darparu cefnogaeth bersonol i bobl sy'n byw mewn cartrefi gofal.

Byw â Chymorth

Fe weithiodd comisiynwyr Gogledd Cymru o'r chwe chyngor lleol a'r bwrdd iechyd gyda'i gilydd i ddatblygu Fframwaith Byw â Chymorth a aeth yn fyw ar 1 Ebrill 2020. Mae nifer o ddarparwyr gwasanaeth eisoes wedi eu derbyn i'r cytundeb fframwaith yn dilyn y gwiriadau diwydrwydd dyladwy ac ansawdd gofynnol. Mae hyn yn galluogi comisiynwyr i gomisiynu gwasanaethau gan fabwysiadu'r cytundeb fframwaith a all symleiddio prosesau tra'n parhau yn unol â'r ddeddfwriaeth berthnasol a Rheolau Gweithdrefn Gontractau yr awdurdod lleol.

Mae gan Gyngor Sir Ddinbych 41 o gontractau byw â chymorth sydd i ddod i ben ar 31 Mawrth 2023. Mae'r rhain wedi bod mewn grym ers sawl blwyddyn ac maent wedi eu hymestyn nifer o weithiau gyda bwriad i ail dendro. Mae trafodaethau ar y gweill ar hyn o bryd yn ymwneud â sut fyddai orau i ail dendro. Y pryder yw y gallai ail-dendro gael effaith a fyddai'n dadsefydlogi'r farchnad leol gan ddwysáu problemau cyfredol o ran cadw staff a chreu risg fod darparwyr yn rhoi contractau cyfredol yn ôl yn hytrach na chynnig am fwy. Mae trafodaethau ar y gweill ynglŷn â pha ddull i'w fabwysiadu.

Y Gymraeg

Mae tua 24% o staff gofal cymdeithasol yng Ngogledd Cymru yn gallu cyfathrebu yn effeithiol drwy gyfrwng y Gymraeg (Gofal Cymdeithasol Cymru, 2018b) (Gofal Cymdeithasol Cymru, 2018). Ar draws Gogledd Cymru mae 20% o reolwyr cartrefi gofal cofrestredig yn siaradwyr Cymraeg rhugl ac mae'r ganran uchaf yng Ngwynedd lle mae 57% o siaradwyr Cymraeg rhugl.

Nododd ymgysylltu yn Sir Ddinbych fod derbyn gwasanaethau yn y Gymraeg yn flaenoriaeth uchel yn ardal Dinbych ac nad oes digon o ofal yn cael ei ddarparu trwy gyfrwng y Gymraeg yn ne'r sir. Mae gan nifer o staff rai sgiliau o ran y Gymraeg ond mae yna ddiffyg hyder ac felly mae prosiect mewnol yn edrych ar ffyrdd o wella hyn. Nododd arolwg o gartref gofal Cysgod y Gaer yng Nghorwen ym Mawrth 2022 fod y gwasanaeth yn darparu 'Cynnig Gweithredol' o ran y Gymraeg a'i fod yn rhagweld, nodi ac yn bodloni anghenion y bobl leol sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu a allai ei ddefnyddio o ran y Gymraeg a'u hanghenion diwylliannol .

Gwerth cymdeithasol a gwasanaethau ataliol

Mae'r cysyniad o werth cymdeithasol yn cynnwys y canlynol.

- Y gwerth a brofir gan ddefnyddwyr y gwasanaeth, gan ddarparu 'beth sy'n bwysig' a chyd-gynhyrchu gwasanaethau gyda phobl sy'n eu defnyddio.
- Y gwerth cymdeithasol, amgylcheddol neu economaidd ychwanegol y gall contract ei ddarparu sydd y tu hwnt i'r gofynion craidd.
- Y ddyletswydd sydd gan gynghorau lleol i hyrwyddo gofal cymdeithasol a gwasanaethau ataliol a ddarperir gan fentrau cymdeithasol, mentrau cydweithredol, trefniadau cydweithredol, gwasanaethau a arweinir gan y defnyddiwr, a'r trydydd sector (Llywodraeth Cymru, 2014).
- Mae Canolfan Cydweithredol Cymru (2021) wedi llunio canllawiau i godi ymwybyddiaeth o fodelau menter gymdeithasol a menter gydweithredol posibl yn y sector cartrefi gofal.

Rydym eisiau hyrwyddo 'modelau cyflenwi gwerth cymdeithasol' sy'n:

- Cyflawni canlyniadau lles.
- Gweithio yn gydgynhyrchiol - gan roi llais cryf a gwir reolaeth i ddefnyddwyr.
- Bod â gogwydd ataliol a lleihau dibyniaeth.
- Ymgorffori cydweithio, cydweithrediad a phartneriaeth.
- Ychwanegu gwerth - cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol.

Yn ogystal ag i hyrwyddo gweithgareddau sy'n cynnal neu'n cryfhau lles gofalwyr di-dâl a chapasiti cymunedol tu hwnt i'r farchnad - heb hynny ni all y farchnad fod yn sefydlog.

Mae pob sir yn cefnogi ystod o wasanaethau ataliol a all helpu pobl i aros yn eu cartrefi ac osgoi'r angen am ofal preswyl neu nyrsio. Mae hyn yn cynnwys prosiectau rhanbarthol a gaiff eu hariannu drwy'r Gronfa Gofal Integredig gan gynnwys prosiectau atal cwympiadau a gofal cam i fyny/cam i lawr. Mae 'cam i fyny' yn swyddogaeth gofal canolraddol i dderbyn cleifion o'r cartref/lleoliadau cymunedol i atal derbyniadau ysbyty acíwt diangen neu dderbyniadau cynamserol i ofal hirdymor. Mae 'cam i lawr' yn swyddogaeth gofal canolraddol i dderbyn cleifion o ofal acíwt ar gyfer adfer ac i gefnogi rhyddhau amserol o'r ysbyty.

Mae prosiectau yn cynnwys asiantwyr cymunedol, llyw-wyr a phrosiectau presgripsiynu cymdeithasol sy'n cysylltu pobl gyda'r gefnogaeth a'r gweithgareddau sydd ar gael yn eu cymuned leol. Maent hefyd yn cynnwys gwasanaethau cyfeillio, eiriolaeth a seibiant.

Mae'r prosiectau Gofal Micro ac Catalyddion Cymunedol yn darparu cefnogaeth i ficro ddarparwyr i fynd i mewn i'r marchnadoedd gofal. Caiff taliadau uniongyrchol eu defnyddio i helpu pobl i gael mynediad i ofal personol a byw mor annibynnol â phosibl.

Mae yna ragor o wybodaeth am y gwasanaethau ataliol sydd ar gael yng Ngogledd Cymru yn yr Asesiad o Anghenion y Boblogaeth.

Y Gweithlu

Mae'r tabl isod yn dangos nifer y rheolwyr cartrefi gofal oedolion cofrestredig oedd yng Ngogledd Cymru ar 1 Ebrill 2020. Mae dadansoddiad o'r data yn dangos:

- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf fe adawodd 46 o reolwyr y gofrestr ac fe ymunodd 31, trosiant o 14%.
- Mae'r gymhareb merched i ddynion yn 6:1 ac mae 230 dros 51 oed.
- Mae gan tua thraean o reolwyr cofrestredig ychydig o sgiliau o ran y Gymraeg ac mae 20% yn rhugl.

Tabl 6: Nifer y rheolwyr cartrefi gofal oedolion cofrestredig, 31 Mawrth 2020

Cyngor lleol	Rheolwyr cartrefi gofal
Ynys Môn	30
Gwynedd	61
Conwy	67
Sir Ddinbych	66
Sir y Fflint	39
Wrecsam	47
Gogledd Cymru	310

Ffynhonnell: Gofal Cymdeithasol Cymru, rheolwyr cartrefi gofal oedolion cofrestredig

Nododd arolwg rhanbarthol a luniwyd ar gyfer Adroddiad Sefydlogrwydd y Farchnad fod 1 o bob 5 swydd gweithiwr gofal yn wag ar draws y rhanbarth, gan gynnwys swyddi uwch weithwyr gofal a gweithwyr gofal.

Ers cyflwyno Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 mae yna rai pryderon fod gan fwy o gartrefi yn cynnig gofal preswyl a gofal preswyl iechyd meddwl pobl hŷn (HaSM) i'll dau heb o reidrwydd ddarparu cyfleusterau ar wahân ar gyfer preswylwyr gwahanol ac o bosibl heb fod â setiau sgiliau a threfniadau mewn grym.

Mae yna gynnydd mewn anghenion hyfforddi o ganlyniad i'r diffyg hyfforddiant oedd ar gael ac yn cael ei gynnig yn ystod y pandemig, sy'n cynnwys hyfforddiant sylfaenol fel hyfforddiant sefydlu a chodi a symud yn gorfforol.

Mae yna rai pryderon y gallai staff fod wedi symud oddi wrth yr ethos ailalluogi o ganlyniad i bwysau yn ystod y pandemig. Er enghraifft, unigolion wedi eu datgyflyru o ganlyniad i ddiffyg gweithgarwch a staff ddim yn hyrwyddo ffurfiau syml o annibyniaeth, fel mynd i'r toiled heb gymorth.

Dywed awdurdodau lleol ei bod yn dod yn fwy anodd recriwtio rheolwyr cartrefi gofal. Hwyrach y bydd gan ddulliau eraill megis 'Tyfu Eich Hun' y potensial i greu'r amodau ar gyfer datblygu gweithlu cynaliadwy.

4. Gwasanaethau gofal cartref

Trosolwg o'r boblogaeth

Amcangyfrifir y bydd y nifer o bobl 65 oed a hŷn sy'n cael anawsterau gyda gweithgareddau byw o ddydd i ddydd yn cynyddu 25% erbyn 2040.

Bydd mwy o bobl 65 oed a hŷn yn byw ar eu pen eu hunain

Gall cyfansoddiad aelwydydd effeithio hefyd ar y galw am wasanaethau i gefnogi annibyniaeth. Mae data o Gyfrifiad 2011 yn dangos bod 44,000 o bobl 65 oed a hŷn yn byw ar eu pen eu hunain, sy'n 59% o'r holl aelwydydd 65 oed a hŷn. Canfu ymchwil gan Gyngor Gwynedd bod perthynas gref rhwng y nifer o bobl 65 oed a hŷn sy'n byw ar eu pen eu hunain a nifer y cleientiaid sy'n derbyn pecyn gofal cartref mewn ardal (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2022).

Ar ben hynny, mae gan tua 28% o bobl yng Nghymru incwm mor isel fel nad ydynt yn cyfrannu at gost eu gofal cartref (AGGCC, 2016). Rhagwelir bod gan 30% o bobl ddigon o gyfalaf i ariannu eu gofal eu hunain, yn eu cartrefi ac mewn cartrefi gofal (AGGCC, 2016)

Tabl 7: Nifer y bobl 65 a hŷn y rhagwelir eu bod yn cael anhawster gyda gweithgareddau byw o ddydd i ddydd

Cyngor lleol	nifer 2020	canran 2020	nifer 2040	canran 2040	Newid yn y nifer	Newid yn y ganran
Ynys Môn	5,100	27%	6,550	29%	1,500	23%
Gwynedd	8,000	28%	10,050	29%	2,050	20%
Conwy	9,450	29%	13,050	30%	3,600	27%
Sir Ddinbych	6,450	27%	8,800	29%	2,400	27%
Sir y Fflint	9,150	27%	12,350	29%	3,250	26%
Wrecsam	7,550	27%	10,000	29%	2,450	24%
Gogledd Cymru	45,700	28%	60,900	29%	15,150	25%
Cymru	185,300	28%	248,900	29%	63,600	26%

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn cyfansymio

Ffynhonnell: Daffodil, Amcangyfrifon canol blwyddyn o'r boblogaeth, y Swyddfa Ystadegau Gwladol a rhagolygon y boblogaeth yn seiliedig ar 2018, Llywodraeth Cymru

Digonolrwydd y farchnad

Trosolwg o'r farchnad

Yn nhermau cydbwysedd y farchnad, ar gyfartaledd mae mwy na 70% o'r farchnad gofal cartref yng Nghymru yn cynnwys darparwyr y sector annibynnol gyda'r gweddill yn gymysgedd o ddarparwyr Awdurdod Lleol a'r Trydydd Sector. Fodd bynnag, mae hyn yn amrywio yn ôl awdurdodau lleol. Er enghraifft, mae gan Wynedd 44% o ofal cartref sy'n cael ei ddarparu'n fewnol ar hyn o bryd a 56% drwy'r sector annibynnol, ond yn Sir y Fflint mae'r awdurdod lleol yn darparu tua 10% o'r ddarpariaeth gofal cartref ar hyn o bryd.

Tabl 8: Canran amcangyfrifedig y farchnad o'r sector gofal cartref yn ôl math

Sir	Mewnol	Sector annibynnol
Ynys Môn (a)	18.5	81.5
Gwynedd	44	56.0
Conwy	9.7	90.3
Sir Ddinbych	10	90.0
Sir y Fflint	10.5	89.5
Wrecsam	3	97

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan awdurdodau lleol
(a) Dylai fod yn ddarparwr mewnol/allanol (sector annibynnol a thrydydd sector) wedi'i rannu'n 30/70%

Tabl 9: Nifer y darparwyr sy'n gweithio ym mhob ardal awdurdod lleol

Sir	Nifer y darparwyr
Ynys Môn	1
Gwynedd	1
Conwy	3
Sir Ddinbych	6
Sir y Fflint	6
Wrecsam	4
Rhanbarthol (a)	52

Ffynhonnell: Rhwydwaith Gofal Cartref Gogledd Cymru
(a) Mae'r darparwyr a nodwyd ar gyfer pob sir yn ddarparwyr sydd ond yn darparu gwasanaethau yn y sir honno. Darparwyr rhanbarthol yw'r rhai sy'n gweithio mewn mwy nac un sir yng Ngogledd Cymru.

Tabl 10: Cyfradd gyfartalog fesul awr gofal cartref yn ôl grŵp poblogaeth (£)

Sir	Person hŷn	Anabledd dysgu	Iechyd meddwl pobl hŷn	Anabledd corfforol
Ynys Môn	17.83	16.04	17.83	17.83
Gwynedd	19.13	19.13	19.13	19.13
Conwy (a)	20.60	20.60	20.60	20.60
Sir Ddinbych (a)	19.53	19.53	19.53	19.53
Sir y Fflint (b, c)	18.67	16.84	-	18.67
Wrecsam	20.33	16.90	20.58	20.28

Ffynhonnell: data a gasglwyd gan awdurdodau lleol
(a) Y gyfradd gyfartalog ar draws pob grŵp o'r boblogaeth
(b) Byw â chymorth
(c) Mae'r mwyafrif o ofal iechyd meddwl pobl hŷn yn cael ei gefnogi'n fewnol, ni ddarparwyd cyfartaledd.

Trosolwg o'r farchnad ranbarthol

Mae gofal cartref yn farchnad flaenoriaeth a nodwyd gan gomisiynwyr, ac nid yw darparwyr presennol y sector preifat yn gallu cyflawni'r galw am swm sylweddol o amser yn awr. O ganlyniad i hyn, mae twf a datblygiad gwasanaethau, gan gynnwys gofal cartref cyffredinol (sy'n cynnwys gofal cartref, ail-alluogi, byw yn y gymuned ac adferiad) wedi'u nodi fel cyfleoedd ar gyfer y dyfodol.

Trosolwg o'r farchnad ar Ynys Môn

Ar Ynys Môn, mae'r galw yn uwch na'r cyflenwad ar hyn o bryd (Mawrth 2022) oherwydd prinder staff yn y darparwyr gofal cartref.

Trosolwg o'r farchnad yng Ngwynedd

Yng Ngwynedd, ni fu digon o ofal cartref i gyflawni'r angen ar draws Gwynedd, yn arbennig yn ardal Eifionydd a Phwllheli ar hyn o bryd.

Yng Ngwynedd, mae diffyg argaeledd gofal cartref ar hyn o bryd, ac mae natur y trefniadau presennol yn golygu y gall darparwyr wrthod rhoi gofal, neu ddychwelyd pecynnau. Gall argyfyngau mynych ddigwydd, lle mae darparwyr yn adrodd nad ydynt yn gallu darparu gofal mwyach o ganlyniad i broblemau staffio.

Ar hyn o bryd, nid oes llawer o ddewis i bobl yn y maes. Mae sicrhau unrhyw ofal yn her, heb sôn am gael dewis. Gall pobl ddewis derbyn Taliadau Uniongyrchol i drefnu eu gofal eu hunain, ond nid yw'n hawdd dod o hyd i bobl sy'n gallu cynnig gofal. Mae prosiect gyda 'Catalyddion Cymunedol' wedi dechrau, i annog pobl i sefydlu cwmni bychan i ddarparu gofal, gyda'r gobaith y bydd hyn yn gwella'r sefyllfa.

Trosolwg o'r farchnad yng Nghonwy

Mae nifer y bobl sy'n derbyn pecynnau gofal cartref yng Nghonwy wedi lleihau yn ystod y pedair blynedd ddiwethaf, fel y dangosir yn y tabl isod.

Bu rhai rhesymau sylfaenol am hyn, effaith COVID a gweithwyr gofal yn gadael y sector ac nid yw'r sector yn gallu recriwtio staff newydd.

Fel y gellir gweld, yn ystod y 12 mis diwethaf, mae'r nifer o ddinasyddion sy'n derbyn gofal cartref wedi lleihau'n ddramatig ac mae tystiolaeth gan ddarparwyr yn dangos

mai diffyg gofal cartref sy'n gyfrifol am hyn. Yn y cyfnod o fis Mai i fis Tachwedd 2021 mae tua 950 awr o becynnau gofal cartref wedi'u dychwelyd am na allai asiantaethau'r sector preifat gyflawni'r galw.

Tabl 11: Nifer y bobl sy'n derbyn pecynnau gofal cartref yng Nghonwy

Blwyddyn	Cyfanswm y cleientiaid
2017/18	898
2018/19	818
2019/20	799
2021/22	717

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan yr awdurdod lleol

O'r wythnos hon, 2 Ebrill 2022, mae 698 o becynnau yn cael eu darparu i bobl hŷn ar draws Conwy.

Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm nifer y pecynnau ac oriau sy'n cael eu cyflawni, wythnos 2 Ebrill 2022. Dangosir yr ardaloedd yn y tabl hwn fel ardaloedd y Tîm Adnoddau Cymunedol (TAC).

Tabl 12: Cyfanswm nifer y pecynnau a'r oriau gofal cartref sy'n cael eu darparu yng Nghonwy (Ebrill 2022)

Ardal TAC	Pecynnau	Oriau	Oriau cyfartalog fesul pecyn
Abergele	146	1,709	11.7
Colwyn	206	2,251	10.9
Llandudno	172	2,217	12.9
Arfordirol	91	1,166	9.0
Gwledig	83	747	9.0
Cyfanswm	698	8,091	11.6

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn cyfansymio
Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan yr awdurdod lleol

Gellir gweld mai'r ardal TAC Colwyn sydd â'r nifer fwyaf o becynnau a'r ardal Wledig sydd â'r nifer leiaf. Mae'n ddiddorol gweld hefyd nad ardaloedd Llandudno ac Arfordirol sydd â'r nifer fwyaf ond bod yr oriau cyfartalog fesul pecyn uwch nac mewn unrhyw ardal arall, mae'n debyg mai oedran cyfartalog y boblogaeth yn yr ardaloedd hyn sy'n gyfrifol am hyn a'r ffaith bod angen pecynnau cymorth mwy dwys arnynt.

Trosolwg o'r farchnad yn Sir Ddinbych

Roedd 585 o bobl yn derbyn gofal cartref yn Sir Ddinbych yn ystod 2020-21. Mae'r nifer hwn wedi cynyddu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Tabl 13: Demograffeg y bobl sy'n cael mynediad at ofal cartref yn Sir Ddinbych

Grŵp oedran	Canran y Ddarpariaeth
18-24	1%
25-64	19%
65-74	11%
75-84	24%
85+	45%

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan yr awdurdod lleol

Nid oes gan Sir Ddinbych ddigon o ddarparwyr i roi dewis gwirioneddol i bobl neu i roi elfen o gystadleuaeth yn y farchnad. Nid yw comisiynwyr wedi llwyddo i gyflawni'r galw ac nid ydynt wedi gallu darparu gofal cartref ar gyfer pob cais. Er enghraifft, ar ddiwedd Mawrth 2022 roedd 116 o bobl yn aros am becynnau gofal cartref, yr oedd 26 ohonynt yn derbyn cymorth dros dro. Swyddogaeth y Tîm Cymorth Dros Dro yw darparu gofal cartref a chymorth am gyfnod byr o amser tra bydd y pecynnau gofal yn cael eu sicrhau drwy'r sector darparwyr. Mae heriau penodol yn bodoli yn ne'r sir oherwydd nifer fach iawn o ddarpariaeth annibynnol sydd ar gael. Dim ond yn y de y mae ein tîm mewnol yn gweithio ac mae eu hymyrraeth yn aml yn datblygu i fod yn hirdymor oherwydd diffyg darpariaeth amgen. Ar ben hynny, mae'r timau ail-alluogi, yn y gogledd a'r de, yn canfod eu bod yn derbyn pecynnau gofal brys yn rheolaidd ac mae hyn yn ei dro yn cael effaith ar ein gallu i gynnig gwasanaethau ail-alluogi.

Mae'r ystod o anghenion gofal yn eang ac mae'n cynnwys:

- bregusrwydd o ganlyniad i gyflyrau sy'n gysylltiedig ag oedran
- anableddau corfforol
- anableddau dysgu, gan gynnwys anhwylderau'r sbectrwm awtistiaeth
- namau synhwyraidd
- salwch cronig
- cyflyrau iechyd hirdymor
- dementia
- iechyd meddwl, gan gynnwys iselder, gorbryder
- camddefnyddio sylweddau
- gofal lliniarol

Rydym yn gweithio gyda'r Catalyddion Cymunedol i sicrhau bod trigolion Sir Ddinbych yn gallu cael mynediad at y math o ofal a chymorth sy'n eu gweddu orau. Yn ychwanegol, ma Catalyddion Cymunedol yn cefnogi dinasyddion sy'n dymuno derbyn cymorth i'w dderbyn mewn ffordd sy'n cyd-fynd â'u ffordd o fyw hwy.

Catalyddion Cymunedol

Mae Catalyddion Cymunedol yn fenter gymdeithasol sy'n gweithio ar hyd a lled y DU i geisio gwneud yn siŵr bod pobl sydd angen gofal a chymorth i fyw eu bywydau yn gallu cael y cymorth hwnnw mewn ffyrdd, ar adegau ac mewn lleoedd sy'n addas iddyn nhw, gyda dewis gwirioneddol o opsiynau lleol deniadol. Maent yn helpu pobl ar draws y DU i ddefnyddio eu hegni a'u talentau i sefydlu 'micro-fentrau cymunedol'. Mae micro-fentrau cymunedol yn fusnesau neu'n fentrau bach iawn neu'n grwpiau sy'n gallu cynnig cymorth gyda gofal neu iechyd neu lesiant pobl leol yn eu hardal.

Mae gan Gatalyddion Cymunedol lawer o brofiad ac arbenigedd a gallant gynnig cyngor ac arweiniad arbenigol i bobl sy'n dymuno dechrau menter gofal newydd, er mwyn iddynt allu gwneud hyn yn ddiogel a llwyddiannus.

Yn Sir Ddinbych, mae Catalyddion Cymunedol wedi'u comisiynu gan y Cyngor i ddefnyddio ei arbenigedd i helpu i fynd i'r afael â heriau gofal cymdeithasol.

Symud gydag Urddas / Gofal Addas

Ers blynyddoedd lawer, mae wedi bod yn arfer sefydledig ar draws iechyd a gofal cymdeithasol ar gyfer pobl sydd angen cael eu codi, neu ofalu amdanynt yn y gwely, i gael pecyn gofal gyda dau o bobl er mwyn cynorthwyo a chyflawni'r gofal.

Nid yw'n hysbys lle neu sut y sefydlodd yr arfer hwn, ond gydag arloesedd offer symud a thrin a symud i ddull gofalu a chefnogi sy'n canolbwyntio mwy ar yr unigolyn, mae'r gofyniad hwn yn cael ei gwestiynu a'i herio'n gynyddol.

Amcangyfrifir y gallai o leiaf 37% o ddinasyddion Sir Ddinbych dderbyn cymorth gan un gofalwr (yn hytrach na dau) gyda'r manteision ychwanegol o gynnal urddas a chyfforddusrwydd gyda'r hyblygrwydd uwch sy'n gysylltiedig â darparu dim ond un gofalwr. Mae offer symud a chodi mwy arbenigol yn cael eu cynllunio a'u gweithgynhyrchu er mwyn hwyluso gofal gan un person sy'n galluogi i anghenion gofal ein Dinasyddion gael eu cyflawni gyda'r lefel isaf o gymorth ac ymyrraeth.

Mae Sir Ddinbych wedi bod yn hyrwyddo'r ffordd hon o weithio ar draws gofal Iechyd a Chymdeithasol a hyfforddi staff er mwyn iddynt fod yn fwy cyfarwydd ag offer arbenigol symud a chodi a'u bod felly'n teimlo'n fwy hyderus i gefnogi ein Dinasyddion i gael eu hanghenion gofal wedi'u cyflawni gyda'r lefel isaf o ymyrraeth.

Mae'r prosiect Symud gydag Urddas yn ymgorffori hyrwyddo annibyniaeth a thechnegau codi a symud priodol ar gyfer darparu gofal. Gan ddefnyddio caredigrwydd a dull ysgafn a thosturiol mae'n cynnwys edrych ar y nifer o ofalwyr sydd eu hangen i roi sylw i anghenion person, wrth gael eu codi, eu trosglwyddo neu eu symud gan ddefnyddio technegau ac eitemau o offer penodol.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf cynhaliwyd 5 sesiwn gyda Therapyddion Galwedigaethol i ddiweddaru sgiliau defnyddio systemau rheoli gwelyau. O ganlyniad, mae'r system rheoli gwelyau Nordig yn stoc graidd erbyn hyn a gellir eu harchebu'n uniongyrchol gan ein Gwasanaeth Offer Cymunedol sydd wedi golygu llai o oedi rhwng yr asesiad cychwynnol a darparu gwelyau i ddinasyddion.

Cynhaliwyd sesiynau hyfforddiant ffurfiol gyda 22 aelod o staff gofal o'n tîm mewnol Annibyniaeth yn y Cartref. Yn dilyn ymlaen o'r hyfforddiant, mae'r tîm yn gweithio i sicrhau yn awr bod pecynnau gofal ar gyfer y rhai sy'n cael eu rhyddhau o'r ysbyty yn cael eu hystyried o fewn ethos Symud gydag Urddas cyn trosglwyddo gofal i ddarparwyr gofal cartref allanol.

Cyflwynwyd prosiect peilot gydag un asiantaeth Gofal Cartref, lle bydd y Rheolwr a'r hyfforddwr Symud a Chodi yn derbyn sesiwn hyfforddiant ymwybyddiaeth i drafod ethos Symud gydag Urddas, y maent yn ei gyflwyno yn awr gyda'u tîm gofal. Y nod

yw, ar ôl cwblhau'r hyfforddiant, y gwneir gwaith i adolygu'r pecynnau gofal gan ddau berson.

Cwblhaodd arweinydd ein prosiect Symud gydag Urddas sesiwn hyfforddiant gyda hyfforddwyr Symud a Chodi bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBP) i drafod gofal gan un person.

Mae Tîm Ar Ffiniau Gofal newydd y Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion yn cyd-fynd â'n gweledigaeth strategol ar gyfer dull mwy modern ac effeithiol o ddarparu cymorth gofal cymdeithasol sy'n atgyfnerthu gwytnwch unigol a chymunedol. Mae'r tîm Ar Ffiniau Gofal yn unigryw yn y ffaith ei fod yn seiliedig yn y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol i Oedolion ac mae'n recriwtio, yn hyfforddi ac yn adleoli Gwirfoddolwyr. Mae'r Rheolwr yn Weithiwr Cymdeithasol cymwys ac yn fentor sy'n canolbwyntio ar Ganlyniadau. Mae dau Gydgysylltydd Ar Ffiniau Gofal yn cynorthwyo'r Rheolwr i gyflawni'r prosiect.

Mae'r Tîm wedi dangos sut y gall y prosiect gael effaith gadarnhaol ar lwybrau gofal cynlluniedig, yn cefnogi dinasyddion sy'n cael eu rhyddhau o'r ysbyty, gweithio'n agos gyda'n Timau Adnoddau Cymunedol i gyflawni dull gweithredu 'tîm o amgylch yr unigolyn', lleihau'r galw am ofal cynlluniedig traddodiadol. Er enghraifft; mae gennym wirfoddolwyr sy'n darparu gofal seibiant i ofalwyr, ac rydym yn paru'r 'rhai sy'n derbyn gofal a gwirfoddolwyr' yn ofalus a bwriadol, ac mae hyn wedi creu profiad ystyrlon a phleserus i'r gofalwr a'r sawl sy'n derbyn y gofal. Mae gennym enghreifftiau pan fydd dinasyddion wedi parhau 'ar ffiniau' gofal cynlluniedig a gofal heb ei gynllunio, er enghraifft Gwasanaethau Iechyd Meddwl, lleoliadau Gofal Cartref a gofal cartref traddodiadol, gan alluogi dinasyddion i aros yn y gymuned.

Trosolwg o'r farchnad yn Sir y Fflint

O ran demograffeg y bobl sy'n cael mynediad at ofal cartref yn Sir y Fflint, y grwp mwyaf yw pobl 85 oed a hŷn, gweler y tabl isod.

Tabl 14: Demograffeg pobl sy'n cael mynediad at ofal cartref yn Sir y Fflint

Grŵp oedran	Canran y ddarpariaeth
18 i 24	1%
25 i 64	17%
65 i 74	12%
75 i 84	27%
85 a hŷn	43%

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan yr awdurdod lleol

O'r rhai o dan 65 oed, mae cyfran debyg o bobl yn derbyn cymorth ar gyfer anabledd dysgu â'r gyfran â nam corfforol neu synhwyraidd.

Fel y nodwyd yn flaenorol, bydd y newidiadau i'r boblogaeth yn ystod y pum mlynedd nesaf yn cael effaith ar ddigonolrwydd y ddarpariaeth. Gallai'r cynnydd hwn yn y nifer o bobl sy'n byw yn y gymuned sydd â dementia ac anghenion cymhleth gynyddu'r galw am wasanaethau gofal cartref, yn arbennig 'pecynnau gofal staffio dwbl'. Mae hyn yn rhywbeth y mae angen i'r awdurdod ei ystyried er mwyn parhau i gefnogi unigolion i fyw yn eu cartrefi am gyfnod hwy.

Mae Gwasanaeth Cymorth Cymunedol Mewnol Sir y Fflint yn darparu gofal a chymorth i oedolion ag angen wedi'i asesu yn eu cartrefi eu hunain. Mae'r gwasanaeth wedi'i rannu'n dair ardal ddaearyddol ac mae'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu drwy dîm o staff gofal sy'n gweithio ar draws Sir y Fflint. Mae'r tair ardal hyn yn atgynhyrchu'r gwaith cymdeithasol a'r timau iechyd yn lleol ac mae hyn yn cynorthwyo gyda pharhad gofal a datblygu perthnasoedd gwaith ar draws gwahanol broffesiynau. Y tair ardal yw:

- Ardal y Gogledd-ddwyrain – ardal Glannau Dyfrdwy
- Ardal y De – ardaloedd Yr Wyddgrug / Bwcle
- Ardal y Gogledd-orllewin – ardaloedd Treffynnon / Y Fflint

Mae ethos y Gwasanaeth Cymorth Cymunedol yn un o ail-alluogi a chefnogi pobl yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae'r Gwasanaeth Cymorth Cymunedol yn darparu gwasanaethau i bobl 18 oed a hŷn yr

aseswyd bod ganddynt angen gofal cymdeithasol ac sy'n byw yn Sir y Fflint. Mae'r Gwasanaeth Cymorth Cymunedol yn darparu cymorth ar gyfer ystod o anghenion iechyd a gofal, gan gynnwys:
Mae'r ystod o anghenion gofal yn eang ac mae'n cynnwys:

- bregusrwydd o ganlyniad i gyflyrau sy'n gysylltiedig ag oedran
- anableddau corfforol
- anableddau dysgu, gan gynnwys anhwylderau'r sbectrwm awtistiaeth
- namau synhwyraidd
- salwch cronig
- cyflyrau iechyd hirdymor
- dementia
- iechyd meddwl, gan gynnwys iselder, gorbryder
- camddefnyddio sylweddau
- gofal lliniarol

Mae'r Gwasanaeth Cymorth Cymunedol yn cefnogi pobl drwy dri model/dull gweithredu gofal a chymorth gwahanol, sy'n amrywio yn ôl yr unigolyn a beth sy'n bwysig iddynt hwy.

Ail-alluogi – cynlluniwyd hyn i gynorthwyo pobl i adennill, gwella a chynnal eu sgiliau byw o ddydd i ddydd a sicrhau'r lefel uchaf o annibyniaeth wrth iddynt barhau i fyw yn eu cartrefi eu hunain. Gwasanaeth tymor byr yw hwn y gellir ei ddarparu am hyd at chwe wythnos. Mae gan y gwasanaeth gysylltiadau agos gyda thimau rhyddhau cleifion o'r ysbyty ac mae ganddo rôl bwysig yn ceisio lleihau derbyniadau ac ail-dderbyniadau mewn ysbytai ac mae'n gweithio'n agos gyda gweithwyr proffesiynol amrywiol, gan gynnwys Therapyddion Galwedigaethol, Gweithwyr Cymdeithasol, Ffisiotherapyddion a Nyrsys Ardal. Mae gan y gwasanaeth rôl bwysig hefyd yn gweithio gyda phobl i gyflawni eu nodau personol eu hunain a helpu i ymgartrefu'n ôl i'w hamgylchedd eu hunain yn eu cartref ac yn y gymuned leol. Y nod yw cynorthwyo pobl i sicrhau'r lefel uchaf o annibyniaeth cyn gynted â phosibl a sicrhau, os bydd angen gofal a chymorth parhaus ar bobl, bod hyn ar y lefel briodol.

Byw'n Dda – mae hyn yn darparu gofal a chymorth hyblyg i bobl sy'n byw gyda dementia. Cynlluniwyd y gwasanaeth i alluogi pobl i fyw'n annibynnol a cheisia gynorthwyo pobl i barhau i fod yn egnïol yn eu cartref ac yn eu cymunedau cyhyd ag

y bo'n bosibl. Mae'r gofal a'r cymorth wedi'i deilwra o amgylch yr unigolyn. Mae gofal, cymorth a gweithgareddau yn cael eu datblygu dros amser wrth i'r staff feithrin perthynas gyda'r person a'u bod yn deall beth sydd ei angen arnynt. Mae'r dull hwn yn cyflawni canlyniadau cadarnhaol ac mae'n cyfrannu i sicrhau bod pobl sy'n byw gyda dementia yn llwyddo i gynnal eu hannibyniaeth cyhyd ag y bo'n bosibl.

Mae pobl ag anghenion gofal cymhleth hirdymor yn derbyn cymorth i barhau i fyw'n annibynnol yn eu cartrefi eu hunain. Mae hyn yn cynnwys cymorth byw dyddiol, helpu i gyflawni nodau a nodwyd, cefnogaeth gyda meddyginiaeth yn ogystal â gofal diwedd bywyd / gofal lliniarol yn ôl yr angen. Wrth gefnogi pobl ag anghenion cymhleth, mae'r gwasanaeth yn cynnig sefydlogrwydd a sicrwydd, a gall hynny helpu pobl i oresgyn argyfwng yn ôl yr angen.

Yn ogystal â darpariaeth gofal mewnol yr Awdurdod Lleol ei hun, mae'r Comisiynwyr yn Sir y Fflint yn defnyddio 28 o ddarparwyr yn weithredol o Fframwaith Gofal Cartref Gogledd Cymru. Mae yna nifer fach sy'n cyflawni gwasanaeth byw â chymorth hefyd yn benodol o dan fframwaith amgen.

Mae gwasanaethau'r sector annibynnol a gwasanaethau'r Awdurdod Lleol yn cyflawni tua 7500 awr o ofal cartref yr wythnos ar hyn o bryd. Mae darpariaeth fewnol Cyngor Sir y Fflint yn cyflawni tua 12% o'r farchnad hon, ond mae'n anelu at gynyddu'r gwasanaethau a gyflawnir yn yr ardal hon i gynorthwyo mwy o bobl i fyw adref, yn unol â Chynllun y Cyngor. Nid yw'r ffigurau hyn yn cynnwys darparu Gofal Ychwanegol, lle mae'r Awdurdod Lleol yn cyflawni tua 370 awr o ofal yr wythnos.

Trosolwg o'r farchnad yn Wrecsam

Mae gan Wrecsam boblogaeth o ychydig dros 135,000 yn ôl cyfrifiad 2017. Mae mwy na 45% (58,359) o'r boblogaeth honno dros 45 oed. Mae 23% pellach (31,700) o'r boblogaeth yn 60 oed a hŷn. Mae 19,000 (14%) mewn iechyd gweddol, ac mae 6,500 (5%) mewn iechyd gwael a 1,800 (1%) mewn iechyd gwael iawn. Darperir y ddarpariaeth gofal cartref yn Wrecsam drwy fodel ardal leol.

O'r rhain, mae yna nifer sy'n darparu gwasanaethau gofal i'r rhai mewn angen ac sy'n gwneud hynny'n ddi-dâl. Dadansoddir y rhain fel a ganlyn: mae 8,900 yn darparu 1 i 19 awr o ofal di-dâl yr wythnos; mae 2,200 yn darparu 20 i 49 awr o ofal di-dâl yr wythnos ac mae 4,000 yn darparu 50 awr neu fwy o ofal di-dâl yr wythnos.

Mae'n debygol, dros gyfnod o bum mlynedd, y bydd angen i bob un o'r bobl hyn gael mynediad at wasanaethau ar ryw lefel.

Sefydlogrwydd y farchnad

Heriau rhanbarthol

Mae bwlch yn bodoli yn y gwasanaethau o ran ymweliadau byr i'r cartref i ddarparu cymorth gyda meddyginiaeth. Nid yw'r gwasanaethau iechyd na gwasanaethau cymdeithasol yn darparu ymweliadau ar gyfer meddyginiaeth yn unig, ond mae angen y gofal hollbwysig hwn ar bobl hŷn â phroblemau gyda'u cof (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2022).

Mae'r sefyllfa economaidd bresennol, gyda'r cynnydd mewn chwyddiant a'r costau tanwydd uwch, a chost ehangach pwysau byw ar ddechrau 2022 yn creu ansefydlogrwydd i ddarparwyr gofal cartref a'u staff, er enghraifft mewn tlodi gwaith.

Gallai gostyngiad mewn cyllidebau gyflwyno heriau pellach o ran lefel y gwasanaethau y gellir eu comisiynu a'u darparu. Ar draws Gogledd Cymru, mae darparwyr wedi gwerthfawrogi'r cyllid cymorth a dderbyniwyd ar hyd y pandemig Covid-19. Er enghraifft, £1 filiwn ar gyfer gofal cartref sydd wedi darparu sefydlogrwydd yn ystod y pandemig. Mae pryder ynglŷn ag effaith diwedd y flwyddyn ariannol.

Sefydlogrwydd y farchnad ar Ynys Môn

Yn dilyn y pandemig, mae recriwtio a chadw staff yn parhau i fod yn broblem, gyda chyfradd trosiant y staff yn y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi cynyddu yn 2021/22.

Mae galw cynyddol am wasanaethau ond mae cyllidebau, ynghyd â phwysau chwyddiant yn cael anhawster i gyflawni'r galw.

Sefydlogrwydd y farchnad yng Ngwynedd

Mae Gwynedd wedi dechrau sefydlu model gofal cartref newydd yn ddiweddar ac mae'r dangosyddion cynnar yn gadarnhaol iawn, gyda darparwyr yn sicrhau mwy o lwyddiannau recriwtio. Bydd dechrau'r broses dendro ar gyfer gofal cartref ar ddechrau mis Ebrill 2022 yn rhoi cyfle i gomisiynwyr sefydlu'r model newydd ar draws y Sir, gyda'r gobaith o sicrhau llawer mwy o sefydlogrwydd yn dilyn hynny. Y

gobaith yw y gellir recriwtio mwy o staff, cyflawni mwy gyda'r un lefel staffio a chyflawni mwy o arbedion (llai o deithio a llai o fiwrocratiaeth) sy'n arwain at fwy o amser i ofalu a chanlyniadau gwell i bobl (drwy ganolbwyntio ar beth sy'n gwneud gwahaniaeth i'r unigolyn a theilwra'r gofal yn briodol), drwy fabwysiadu'r model newydd. Y bwriad yn y model newydd yw cynnal y rhaniad 50:50 rhwng y sectorau mewnol ac allanol ar gyfer y ddarpariaeth. Mae cynnwys y contract newydd ar gyfer darparwyr allanol yn golygu bod gennym y rhyddid i addasu'r gymhareb hon yn ystod oes y cytundeb. Ceir argyfyngau rheolaidd wrth ddarparu gofal cartref, pan fydd darparwyr yn adrodd nad ydynt yn gallu parhau i ddarparu'r gwasanaeth mwyach oherwydd problemau staffio. Wrth i'r trefniadau newydd ddod i rym, bydd angen cyfnod pontio, gan gynnwys prosesau cysgodi effeithiol a hyfforddiant.

Sefydlogrwydd y farchnad yng Nghonwy

Nid yw marchnad y sector Annibynnol wedi gallu cyflawni gofynion gofal cartref Conwy ers y pandemig. Ar hyn o bryd mae gan Gonwy (Ebrill 2022) 900 a mwy awr o ofal heb ei froceru na all y farchnad ei gyflawni (60+ o becynnau). Mae hyn wedi bod yn gyson am fwy na 12 mis ac mae'n cael ei ddarparu'n fewnol a thrwy ddarpariaeth Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Mae trafodaethau gyda Darparwyr yn awgrymu mai problemau staff / recriwtio yn y sector sy'n gyfrifol am hyn. Mae'r sefyllfa yn gwella yn raddol ond yn rhy araf i gyflawni'r cynnydd yn y galw am y ddarpariaeth.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Sir Ddinbych

Mae ethos darpariaeth fewnol Sir Ddinbych yn canolbwyntio ar ail-alluogi ac mae'n cefnogi pobl yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, yn darparu gwasanaethau i bobl 18 oed a hŷn yr aseswyd bod ganddynt ofal angen gofal cymdeithasol ac sy'n byw yn Sir Ddinbych.

Mae darpariaeth fewnol Sir Ddinbych yn cynnwys Gweithwyr Ail-alluogi, Iechyd a Gofal Cymdeithasol a'r Tîm Cymorth Dros Dro – bwriedir i'r holl wasanaethau fod yn ymyriadau tymor byr.

Swyddogaeth y Tîm Cymorth Dros Dro yw darparu gofal cartref a chymorth am gyfnod byr o amser tra bydd pecynnau gofal yn cael eu sicrhau drwy'r sector darparwyr yn Ne Sir Ddinbych. Gwelir yn gynyddol bod holl elfennau'r ddarpariaeth fewnol yn cynnal achosion am gyfnodau hwy oherwydd y diffyg gofal cartref sydd ar

gael. Oherwydd y nifer isel o ddarparwyr sy'n gallu darparu gofal yn ne Sir Ddinbych, mae yna ymrwymiad i ehangu'r ddarpariaeth fewnol.

Gwelwyd lefelau uchel o absenoldebau staff hefyd ar draws y ddarpariaeth gofal cymdeithasol ac mae hyn yn debygol o fod yn gysylltiedig â lefelau uchel o straen a gorbryder yn dilyn y pandemig.

Mae comisiynwyr yn cael anhawster i sicrhau pecynnau gofal, yn benodol yn ne Sir Ddinbych. Y prif reswm am hyn yw diffyg argaeledd staff gofal. Mae hyn yn broblem tymor hir sy'n gwaethygu. Dychwelodd darparwyr gofal cartref tua 600 awr o becynnau gofal yn 2021 oherwydd diffyg argaeledd staff.

Mae yna ystod dda o ddarparwyr yn Sir Ddinbych, er nad yw pob un ar y fframwaith yn gwneud ceisiadau gweithredol am becynnau. Mae'r pandemig wedi cael effaith ddifrifol ar y sector gofal cartref yn y Sir. Yn benodol, mae sicrhau pecynnau gofal dau berson yn her, yn ogystal â'r diffyg argaeledd darpariaeth gofal yn ardal ddeheuol y Sir ac mewn ardaloedd gwledig. Rydym hefyd yn ymwybodol bod gwasanaethau gofal cartref mewn lleoliadau gwledig yn ddrutach – mae ymchwil yn awgrymu ei fod 20% yn uwch, ac mae'r gyfradd gyfartalog fesul awr hyd at 11% yn uwch. Mae costau cynyddol tanwydd trafnidiaeth yn her i bob darparwr.

Mae Cyngor Sir Ddinbych yn ystyried cyfleoedd i ddatblygu darpariaeth gofal cartref well i ddinasyddion â lefelau uwch o anghenion gofal a chymorth. Byddai'n rhaid i'r model fod yn hyblyg (yn hytrach nac 'amser a thasg'), er mwyn cefnogi'r staff gofal i feithrin perthnasoedd a gwaith sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, ac ennill sgiliau uwch drwy hyfforddiant a chwarae rôl allweddol yn cynllunio gofal a chymorth i ddinasyddion. Yn y pen draw, byddai gan y ddarpariaeth ffocws clir ar ganlyniadau, a byddai llwyddiant yn cael ei fesur yn erbyn y canlyniadau hynny.

Mae Sir Ddinbych yn gobeithio cynnal cynllun peilot sy'n cynnwys cerbydau trydan er mwyn darparu gofal yn ystod 2022.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Sir y Fflint

Yn Sir y Fflint, mae'r farchnad yn fodel cymysg gyda gofal cartref mewnol yn cael ei ehangu. Mae hyn yn flaenoriaeth i'r Cyngor er mwyn helpu i ail-gydbwyso'r sector gofal. Mae darparwyr gofal annibynnol yn parhau i weithio mewn dulliau creadigol gyda'r awdurdod lleol i sicrhau bod y nifer o bobl sy'n aros am ofal yn y cartref mor

isel â phosibl. Fodd bynnag, mae hyn wedi bod yn heriol yn ystod dwy flynedd ddiwethaf y pandemig COVID.

Rydym yn dechrau gweld datrysiadau creadigol yn awr gan gynnwys defnyddio Cerbydau Trydan i gefnogi staff gofal cartref drwy gynllun arfaethedig Llywodraeth Cymru. Cânt eu defnyddio i gefnogi staff gofal cartref na allant yrru.Cael mynediad at gynllun Llywodraeth Cymru i flaenoriaethu profion gyrru ar gyfer gweithwyr gofal cartref sy'n aros am ddyddiad ar gyfer prawf. Mae Sir y Fflint yn parhau i ehangu Micro-ofal i gefnogi unigolion. Mae'r farchnad yn parhau i fod yn heriol, ond mae'r holl randdeiliaid yn parhau i weithio mewn partneriaeth i oresgyn yr heriau hysbys a wynebir ar draws y DU ar hyn o bryd.

Yn Sir y Fflint, wrth ystyried darparwyr annibynnol yn unig, nid oes gan unrhyw ddarparwr gyfradd sy'n fwy na 12% o'r farchnad annibynnol yn yr ardal wrth ystyried oriau a gyflawnir, gyda'r cyfartaledd fesul darparwr yn 4.5%.

O ran cydbwysedd y farchnad yn Sir y Fflint, mae'r mwyafrif helaeth (12 o'r 18) yn lleol, ac yn darparu gwasanaethau naill ai'n gyfan gwbl yn Sir y Fflint, neu yn Sir y Fflint a'r awdurdodau cyfagos. Mae 4 darparwr arall yn gweithio ar draws rhanbarth Gogledd Cymru, ac mae gennym 2 ddarparwr cenedlaethol hefyd.

Yn Sir y Fflint, mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn wynebu pwysau critigol a materion allweddol ym meysydd y gweithlu, comisiynu a meini prawf cyllido. Mae'r awdurdod lleol yn ystyried sut i fynd i'r afael â rhai o'r materion hyn drwy adolygu rolau gwaith cymdeithasol, gwella'r llwybrau gyrfa ym maes gofal cymdeithasol a chynnig mwy o eglurder am y meini prawf a ddefnyddir ar gyfer ffrydiau cyllido penodol.

Mae yna heriau eraill y mae ffrydiau gwaith lleol, rhanbarthol a chenedlaethol yn gobeithio mynd i'r afael â hwy, megis recriwtio gyda Gofalwn Cymru a lleoliadau plant, fodd bynnag mae'n bwysig nodi bod y rhain yn parhau i gyflwyno pwysau critigol ar gyfer darparu gwasanaethau cymdeithasol yn Sir y Fflint.

O fis Ionawr 2022 yn Sir y Fflint, mae'r meysydd o bwysau parhaus yn cynnwys:

- gofal staff dwbl
- ardaloedd gwledig
- rhyddhau o'r ysbyty
- darparwyr yn dychwelyd pecynnau o ganlyniad i heriau staffio

- costau busnes uwch – biliau cyfleustodau ac yswiriant
- costau tanwydd uwch, yn effeithio ar y staff gofal eu hunain.

Mae angen yn drech na'r cyflenwad yn Sir y Fflint. Oherwydd yr hinsawdd ariannol heriol a'r angen i annog mwy o bobl i ymuno â'r diwydiant gofal, mae ffyrdd eraill o ddarparu yn cael eu hystyried, er enghraifft micro-ofal.

Mae yna her o ddiffyg gweithwyr gofal, mae'r rhai sydd angen yn profi anawsterau oherwydd bod llai o staff gofal ar gael. Mae gan asiantaethau gofal mawr gostau eiddo a gorbenion a buddsoddwyr/cyfranddalwyr i'w bodloni, felly mae costau gofal fesul awr yn uwch.

Yn y gwasanaethau i bobl hŷn, mae sylfaen amrywiol o ddarparwyr, ac nid oes dibyniaeth ar un darparwr neu sector. Fodd bynnag, yn y gwasanaethau anableddau dysgu ac anableddau corfforol, nifer fach o ddarparwyr sydd ar gael i ddewis ohonyn nhw ac mae dibyniaeth arnynt i gyflawni anghenion y gwasanaeth.

Mae yna ystod eang o wasanaethau ar gael yn ôl yr hyn y mae'r unigolyn yn ei ddymuno, er enghraifft gofal cartref traddodiadol, Micro-ofal a Thaliadau Uniongyrchol.

Sefydlogrwydd y farchnad yn Wrecsam

Ar hyn o bryd (Ebrill 2022) mae prinder sylweddol ym mhob maes o ofal cartref a'r farchnad iechyd a gofal cymdeithasol ehangach yn Wrecsam na welwyd yn ffigurau Ebrill 2021 ac sy'n debygol o ddeillio o heriau ehangach, cenedlaethol yn ymwneud â'r gweithlu a'r adferiad yn dilyn Covid.

Mae datrysiadau cylchol a datrysiadau seibiant eraill hefyd yn cyflwyno heriau sylweddol. Mae diffyg capasiti i gyflawni gofal seibiant rheolaidd a hyblyg a seibiannau byr yn parhau i fod yn faich ar ofalwyr di-dâl sydd eisoes yn teimlo cynnydd yn eu rôl ofalu o ganlyniad i Covid a heriau eraill yn ymwneud â'r gweithlu.

Ardaloedd mwy gwledig y sir sy'n profi'r anhawster mwyaf wrth gyflawni gwasanaethau gofal cartref cynaliadwy. Ers mis Ebrill 2021, mae capasiti micro-fenter wedi cynyddu ac mae Wrecsam wedi cysylltu gyda Lloegr i gefnogi'r galw ond nid yw cynaliadwyedd y dulliau hyn wedi'i werthuso.

Ychydig iawn o hyblygrwydd sy'n bodoli yn y farchnad bresennol (Ebrill 2022) oherwydd heriau sylweddol y gweithlu a'r adferiad yn dilyn Covid ar draws y sector iechyd a gofal cymdeithasol. Er y gwelwyd gostyngiad o 30% yn y rhestrau aros am ofal cartref ers Ebrill 2021, mae'n parhau i fod yn uchel iawn ac nid yw datrysiadau tymor byr i'r tymor canolig wedi'u gwerthuso a'u profi eto yn nhermau eu sefydlogrwydd tymor hwy yn y farchnad. Cefnogodd cyllid adfer Covid a chyllid caledi lawer o'r adferiad hwn yn ystod 2021-22 gyda sefydlogrwydd ariannol tymor hwy yn parhau i fod yn her.

Gall cofrestru gofal cartref lesteirio hyblygrwydd y prosesau comisiynu a chyflawni gwasanaethau hefyd. Gall gofynion RISCA, er eu bod yn ceisio gwella ansawdd, fod yn rhwystr i rai sefydliadau a staff pan mae recriwtio eisoes yn her iddynt. Yn ogystal, fel tref ar y ffin, rydym yn dibynnu ar ddarparwyr o Loegr mewn rhai ardaloedd. Mae darparwyr wedi'u cyfyngu o ran nifer y bobl y gallant eu cefnogi y tu allan i gofrestriad AGC, a all fod yn hir iawn..

Adborth gan ddinasyddion a darparwyr

Er bod gofal brys yn cael ei ddarparu ar gyfer pobl hŷn sy'n disgyn ac sy'n cael eu hanafu, mae angen gwasanaeth ymateb ar gyfer pobl sy'n disgyn ac nad ydynt yn cael eu hanafu a gofal cartref y tu allan i oriau arferol. Ar hyn o bryd, os oes angen cymorth ychwanegol ar unigolyn hŷn oherwydd digwyddiad annisgwyl, er enghraifft eu gofalwr yn mynd yn sâl, nid oes ganddynt unrhyw fynediad at gymorth (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2022).

"Mae darparwyr gofal cartref annibynnol wedi dweud wrthym eu bod wedi llwyddo i ddechrau darparu gofal o fewn y 48 awr ond mae wedi bod yn anodd. Yr heriau a'r oedi mwyaf yw trefnu gofal ar gyfer pobl ag anghenion cymhleth" (Arolygiaeth Gofal Cymru, 2019a)

"Dywedodd darparwyr annibynnol gofal cartref wrthym ynglŷn â darparu gofal i bobl nad ydynt wedi gallu manteisio ar gyfnod o ail-alluogi pan nad oes unrhyw gapasiti yn y tîm ail-alluogi. Canfuom mai'r rheswm yn aml am hyn yw bod rhestr aros ar gyfer y gwasanaeth ail-alluogi oherwydd mae'r gwasanaeth yn darparu'n bennaf ar gyfer pobl sy'n cael eu rhyddhau o'r ysbyty ag anghenion lefel isel, sydd angen cyfnod ymadfer" (Arolygiaeth Gofal Cymru, 2019a)

Mae adborth o'r arolwg Darparwyr Rhanbarthol [Chwefror 2022] yn nodi'r heriau a wynebir gan ddarparwyr fel a ganlyn:

- Recriwtio staff. Mae'r farchnad gyflogaeth yn gystadleuol iawn ac mae'n rhaid i ni allu cynnig pecyn ariannol i weithwyr gofal, sy'n gystadleuol ac sy'n teilyngu'r rôl.
- Cadw staff oherwydd telerau ac amodau gwael yn y sector gofal cartref. Mae costau tanwydd a'r argyfwng costau byw yn dechrau cael eu teimlo yn y sector yn awr, lle mae darparwyr yn gweld mwy o staff yn dioddef tlodi mewn gwaith.
- Staff yn gadael y sector oherwydd amodau gwaith gwael a diffyg parch am y gwaith a wnânt a'r lefelau o gyfrifoldeb sy'n gysylltiedig â hyn. Mae staff yn teimlo nad ydynt yn cael eu gwerthfawrogi a'u bod yn cael eu gorweithio.
- Cadw staff sy'n newydd i'r sector na allant ddelio â natur ddwys y swydd o gefnogi pobl gyda chyflyrau fel awtistiaeth, pobl sydd angen gofal personol ac yn y blaen. Mae angen cefnogaeth well ar staff i gyflawni heriau'r rôl hon.

Cafwyd awgrymiadau hefyd gan y darparwyr ar ffyrdd i wella'r sector ac ansawdd y gofal, gan gynnwys:

- Galluogi hyblygrwydd wrth ddefnyddio oriau gofal wedi'u comisiynu. Er eu bod yn gwerthfawrogi'r cyfyngiadau cyllidebol sy'n wynebu pawb, gall fod yn rhwystredig pan na all darparwyr dibynadwy fod yn hyblyg gydag oriau ac yn y blaen. Treulir mwy o amser yn cyfiawnhau unrhyw amrywiaeth, yn hytrach nac ar allu 'bancio'r oriau hyn er mwyn cyflawni canlyniadau pobl a gwella ansawdd yn sgil hynny. Weithiau hyblygrwydd yw'r ffordd orau i gefnogi rhywun (gwneud y gorau o hwyliau neu gymhelliant penodol).
- Datblygu gwaith partneriaeth gwirioneddol gyda darparwyr.
- Strwythur cyflog cyfartal i bob darparwr er mwyn rhwystro pobl rhag symud o un i'r llall ar gyfer cyfraddau gwell.
- Cydnabod costau *gwirioneddol* darparu gwasanaethau gofal er mwyn galluogi darparwyr i barhau i ddarparu gwasanaethau o safon a denu / cadw staff o safon.
- Mwy o bwyslais ar ddefnyddio darparwyr lleol yn hytrach na chwmnïau cenedlaethol gyda swyddfeydd lleol.

- Rhannu adnoddau rhwng darparwyr, er enghraifft hyfforddi staff.

Ffactorau sefydlogrwydd eraill yn y farchnad

Ystyried safon y farchnad

Mae Sir y Fflint yn defnyddio *Cynnydd i Ddarparwyr* mewn cartrefi gofal, sy'n offer hunanasesu y gall rheolwyr ei ddefnyddio gyda'u staff i wirio eu cynnydd yn cyflawni cymorth wedi'i bersonoli i bobl sy'n byw mewn cartrefi gofal. Mae 'Cymorth wedi'i Bersonoli' yn un o nodau allweddol polisi cenedlaethol ac mae'n golygu teilwra cymorth i'r unigolion, a'u galluogi i gael cymaint o ddewis a rheolaeth â phosibl dros eu gwasanaeth, yn hytrach na chefnogi pawb yn yr un ffordd. Mae'r rhaglen wedi'i ehangu i gynnwys gofal cartref a gwasanaethau gofal ychwanegol yn 2020/21.

Yn Sir Ddinbych, mae comisiynwyr wedi cydnabod yr angen i weithio gyda darparwyr gofal cartref i fabwysiadu dull gweithredu sy'n canolbwyntio mwy ar ganlyniadau. Gwneir gwaith pellach ar y cyd gyda darparwyr yn y dyfodol.

Yng Ngwynedd, mae comisiynwyr wedi gweithio gyda'u cydweithwyr yn y Bwrdd Iechyd ar brosesau 'Diwydrwydd Dyladwy'. Mae'n rhaid i bob darparwr sy'n gwneud cais i fod yn rhan o fodel cyflawni newydd y Cyngor gyflawni rhai gofynion penodol.

Effaith arferion comisiynu ar y farchnad

Croesewir y ffaith bod y Gronfa Gofal Integredig (ICF) a'r Cyllid Trawsnewid yn symud i raglen pum mlynedd y Gronfa Integreiddio Ranbarthol, fodd bynnag rydym yn parhau i weithio drwy'r canllawiau ac effaith y newidiadau. Oherwydd gwerth y cyllid hwn, mae'n hollbwysig bod unrhyw newidiadau i'r meini prawf yn cael eu cyfleu ymlaen llaw er mwyn i Awdurdodau Lleol a phartneriaid eraill ystyried a chynllunio gwasanaethau gyda hyn mewn cof.

Pan fydd angen comisiynu'n uniongyrchol gyda darparwr, mae arfer Caffael presennol wedi bod yn rhwystr yn aml i'r angen i weithredu'n gyflym. Mae prosesau caffael wedi bod yn feichus ac yn anneniadol i rai darparwyr, yn arbennig yn y trydydd sector, sydd yna'n llesteirio'r nifer o gyflenwyr sy'n cyflwyno ceisiadau tendro.

Mae Timau Contractau a Chomisiynu ym mhob Awdurdod Lleol a'r Bwrdd Iechyd wedi hwyluso cyfarfodydd rheolaidd gyda darparwyr gofal preswyl, gofal cartref a darparwyr Byw â Chymorth. Er bod y cyfarfodydd hyn wedi'u cynnal cyn y pandemig, mae eu hamlder wedi cynyddu. Mae'r cymorth a'r rhwydweithio yn adnodd hanfodol i ddarparwyr. Cafodd y cyfarfodydd eu mynychu hefyd gan gydweithwyr o'r Tîm Iechyd yr Amgylchedd, Iechyd a Diogelwch a swyddogion BIPBC er mwyn i bartneriaid allu rhoi cyngor a chymorth pan fyddai angen.

Ochr yn ochr â'r cyfarfodydd hyn, sefydlwyd cyfeiriad e-bost penodedig lle gallai darparwyr holi cwestiynau ac ymholiadau ynglŷn â Covid-19 a gellid ymateb iddynt mewn dull amserol.

Roedd y tîm mewn cysylltiad dyddiol dros y ffôn gyda darparwyr i gasglu data, holi ynghylch cyflenwadau PPE, trafod unrhyw faterion a oedd yn codi neu fod yn glust i wrando a rhoi cefnogaeth yn y cyfnod anodd hwn.

Mae Sir Ddinbych yn defnyddio Cyllidebau Cymorth wedi'u Gweinyddu gan Drydydd Parti. Yn yr achos hwn trosglwyddir arian gan yr Awdurdod Lleol yn uniongyrchol i drydydd parti a allai fod yn darparu rhywfaint o ofal a chymorth y person yn uniongyrchol neu ddarparu gwasanaeth cyfrif wedi'i reoli. Caiff yr arian ei wario ar beth bynnag y cytunir arno yng nghynllun gofal a chymorth yr unigolyn i'w cynorthwyo i gyflawni eu canlyniadau cytunedig. Yn y trefniant hwn trydydd parti sy'n gyfrifol am y gyllideb yn gyfrifol am dalu darparwyr neu wasanaethau a phryniannau unigryw a chyd-gynhyrchu gydag ymarferwyr.

Bydd Sir Ddinbych hefyd yn parhau i gomisiynu rhywfaint o ofal a chymorth tymor hir gan gynnwys gofal cartref a gofal preswyl i'r rhai sydd ei angen.

Darparu gwasanaeth drwy gyfrwng y Gymraeg

Mae gwybodaeth yn PNA2022 yn datgan bod llawer o gartrefi gofal a darparwyr gofal cartref yn cael anhawster i ddarparu siaradwyr Cymraeg. Mae angen gwneud mwy i ddenu siaradwyr Cymraeg i'r proffesiwn a chefnogi staff i wella eu Cymraeg. Mae angen i hyn gynnwys cyfleoedd i'r rhai sy'n newydd i'r iaith a'r rhai sydd angen meithrin hyder. Mae llawer o sefydliadau yn darparu hyfforddiant iaith Gymraeg i'w staff, naill ai'n ffurfiol neu'n anffurfiol. Mae enghreifftiau yn cynnwys:

- Cyrsiau a gynigir gan y cyngor lleol neu'r bwrdd iechyd.
- Grwpiau siarad Cymraeg amser cinio.

- Staff sy'n siarad Cymraeg yn cynnal gweithdai i'w cyfoedion di-Gymraeg.

Yn yr Arolwg Darparwyr (Chwef 2022) mae'r darparwyr yn datgan ei bod yn her recriwtio siaradwyr Cymraeg yn eu lleoliad, ac y byddai cymorth i hysbysebu/cyfieithu yn ddefnyddiol i gwmnïau llai.

Mae darparwyr yn ymdrechu'n weithredol i gynyddu eu defnydd o'r iaith Gymraeg, ond ei bod yn anodd cynnal unrhyw ddysgu pan nad yw'n cael ei ddefnyddio'n ddigon aml (ar lefel bersonol yn ogystal ag i'r sefydliad).

Mae Sir y Fflint yn nodi, fel rhan o'r fframwaith Mwy Na Geiriau, mae'r Cyngor yn sicrhau bod defnyddwyr gwasanaeth a'u teuluoedd yn derbyn y Cynnig Gweithredol. Er y manteisiwyd ar hyn ar gyfer rhai asesiadau gwaith cymdeithasol, mae unigolion a'u teuluoedd yn ymwybodol o'r prinder staff gofal ar hyn o bryd ac nid ydym wedi derbyn ceisiadau i ofal gael ei ddarparu gan ofalwyr sy'n gallu siarad Cymraeg. Fodd bynnag, maent yn ymwybodol iawn o hyn ac ar hyd y pandemig diweddar maent wedi gweld cynnydd yn y nifer o staff sy'n dysgu Cymraeg neu sy'n ail-afael yn eu sgiliau Cymraeg blaenorol nad ydynt wedi'u defnyddio ers blynyddoedd lawer o bosibl. Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth gyda'n Sefydliadau Addysg Bellach lleol i ddarparu cyrsiau'r iaith Gymraeg ar bob lefel er mwyn cyflawni anghenion unigol.

Mae Sir Ddinbych yn sicrhau bod preswylwyr yn derbyn y Cynnig Gweithredol pryd bynnag y byddant yn cysylltu â'r awdurdod lleol i gael gwybodaeth, cyngor neu gymorth. Mae diffyg capasiti cyffredinol yn y rhwydwaith darparwyr ac mae diffyg argaeledd gwasanaethau gyda siaradwyr Cymraeg yn broblem iddynt. Defnyddir offer defnyddiol megis symbolau Cymraeg ar ffeiliau fel nodiadau atgoffa amserol i staff. Fodd bynnag, mae'r argyfwng recriwtio yn effeithio ar siaradwyr Cymraeg a Saesneg ar hyn o bryd. Cafwyd trafodaeth ynglŷn â gosod hysbysebion mewn cyhoeddiadau Cymraeg lleol, er enghraifft Y Bedol.

Cyflwynir y sefyllfa yng Ngwynedd yn nhermau siaradwyr Cymraeg yn y tabl isod.

Mae gan Wynedd weithlu gofal cartref sylweddol sy'n gallu siarad Cymraeg, ac mae cyfran ohonynt yn siaradwyr Cymraeg rhugl.

Mae Gwynedd wedi buddsoddi'n helaeth yn hyrwyddo a datblygu sgiliau'r iaith Gymraeg ymhlith staff gofal ac wrth recriwtio staff gofal sy'n gallu siarad Cymraeg neu sy'n barod i wella eu sgiliau Cymraeg. Yn nhermau tasgau gofal, mae sgiliau Cymraeg llafar yn bwysicach wrth gyfathrebu â dinasyddion a rhoi gofal yn eu dewis iaith iddynt.

Tabl 15: Staff Gofal sy'n Siarad Cymraeg yn narpariaeth gofal cartref Gwynedd (Ebrill 2020)

Swydd	% sydd wedi cofrestru sy'n 'rhugl' yn y Gymraeg	% sydd wedi cofrestru sydd â 'rhywfaint' o sgiliau'r iaith Gymraeg	% sydd wedi cofrestru nad oes ganddynt unrhyw sgiliau'r iaith Gymraeg
Gweithwyr Gofal Cartref	51.2	23.0	9.8
Rheolwyr Gofal Cartref	56.4	17.9	12.8

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan Gyngor Gwynedd

Cynaliadwyedd y ddarpariaeth

Mae Cyngor Sir y Fflint wedi cyflogi Swyddog Cynllunio a Datblygu yn ddiweddar i gefnogi'r sector gofal cymdeithasol annibynnol i oedolion drwy'r pandemig Covid-19 diweddar, ac i ddod yn hyderus a chydnerth er mwyn cyflawni anghenion cymorth pobl hŷn yn Sir y Fflint i'r dyfodol. Bydd y swyddog yn gweithio'n agos gyda'r sector gofal cymdeithasol i oedolion er mwyn cynorthwyo cynaliadwyedd ac adferiad yn dilyn y pandemig. Bydd hyn yn cynnwys cefnogi gyda chynlluniau cynaliadwyedd ac ymgyrchoedd recriwtio yn fewnol ac ar draws y sector.

Ychydig iawn o ddewis a roddir i bobl mewn gwirionedd. Mae sicrhau unrhyw ofal yn her, heb sôn am gael dewis. Gall pobl ddewis derbyn Taliadau Uniongyrchol i drefnu eu gofal eu hunain, ond nid yw'n rhwydd dod o hyd i bobl sy'n gallu cynnig gofal.

Risgiau i sefydlogrwydd y farchnad

Mae gan ddarparwyr gofal mewnol ac annibynnol swyddi gwag sylweddol oherwydd mae gofalwyr presennol yn gadael y sector gofal am lawer o wahanol resymau. Mae hyn yn peri pryder o ran sefydlogrwydd y farchnad, ac yn benodol y gallu i gyflawni gofal, yn benodol mewn ardaloedd anos eu cyrraedd.

Er bod Llywodraeth Cymru wedi gwneud darpariaeth i gyflawni'r cyflog byw gwirioneddol i weithwyr gofal uniongyrchol, bydd hyn yn cael effaith ar gywasgiad tâl a'r gallu i recriwtio / darparu datblygiad gyrfa i rolau uwch. Gallai hyn gael effaith ar sefydlogrwydd y farchnad wrth i'r flwyddyn ariannol nesaf ddechrau.

Mae costau busnes, y tu hwnt i gyflogau hefyd yn cynyddu gyda chwyddiant, ac mae costau tanwydd yn benodol yn cynyddu'n sylweddol. Ym maes Gofal Cartref mae hyn wedi cael effaith arwyddocaol ar ddengarwch y rôl a hyfywedd ariannol modelau busnes presennol.

Nododd ymarfer ymgynghori gyda darparwyr [mewnol ac allanol] a gynhaliwyd gan Sir y Fflint y Cryfderau, Gwendidau, Cyfleoedd a Bygythiadau canlynol i'r farchnad. Rhennir y themâu hyn ar draws y rhanbarth.

Cryfderau

- Perthnasoedd Broceru da gyda darparwyr a chyfathrebu rhagorol rhwng y tîm a'r darparwyr.
- Cymorth gan gyfarfodydd darparwyr gyda chyfarfodydd rhithwir a chynrychiolaeth yr uwch arweinwyr.
- Mae'r comisiynwyr ar ben arall y ffôn i gynnig cymorth a chyngor.
- Mae'r darparwyr yn cydweithio ac nid oes gwrthdaro na chystadleuaeth.
- Mae cyfarfodydd ychwanegol ar gyfer Unigolion Cyfrifol yn gadarnhaol a defnyddiol er mwyn cael cymorth gan gyfoedion.
- Cydweithio agored – datblygu rhwydwaith cymorth
- Mae cael llyfr agored ar gyllid a chael sgyrsiau onest yn galluogi i benderfyniadau gwybodus gael eu gwneud.
- Mae'r comisiynwyr yn deall y sefyllfa "ar lawr gwlad"

Gwendidau

- Gweinyddu ymatebion i alwadau, er enghraifft, os yw'r gofalwr yn hwyr
- Parhau i ddefnyddio tasg ac amser
- Mae diweithdra yn yr economi gyffredinol yn isel sy'n creu cystadleuaeth am staff, megis swyddi manwerthu tymhorol
- Gall disgwyliadau'r dynasyddion fod yn heriol ar gyfer tasgau y tu hwnt i'r cynllun gofal
- Colli staff i sectorau economaidd eraill, i'r bwrdd iechyd ac i rolau eraill yn y sector gofal cymdeithasol er enghraifft cartrefi gofal / Byw â Chymorth

- Gofalwyr nad ydynt yn gallu defnyddio TG
- Mae angen cefnogaeth well ar ddarparwyr gan Arolygiaeth Gofal Cymru
- Nid yw'r cyflogau y gallwn eu cynnig i staff yn ddigon cystadleuol ar gyfer y gwaith a wneir mewn gofal cartref

Cyfleoedd

- Mae gofal cymdeithasol ar yr agenda wleidyddol - ni all y rhai sy'n gwneud penderfyniadau anwybyddu gofal cymdeithasol mwyach
- Hyblygrwydd o fewn bandiau amser a thasgau
- Gellir datblygu'r ymgysylltiad â chomisiynwyr a'r rhwydwaith o ddarpariaeth fframwaith
- Mae angen i ddarparwyr ymgysylltu â darpar gyflogeion wyneb yn wyneb a dangos iddynt beth yw'r gwaith
- Dealltwriaeth well o gost rhedeg asiantaeth gofal cartref – edrych ar y ddogfen "Unfair to Care"
- Asesiad realistig o'r cyfrifoldebau yn y rôl ofalu o gymharu â rolau eraill, er enghraifft swyddogion heddlu
- Angen clywed mwy gan y defnyddwyr gwasanaeth a buddiannau'r cymorth hwn
- Hysbysebu rolau drwy gyfryngau niferus, nid dim ond ar-lein, er enghraifft radio, bysiau, hysbysfyrddau.
- Cyfle am fwy o gydweithio gyda'r gwasanaethau iechyd i sicrhau bod gan bobl mewn ysbytai fynediad at therapyddion er mwyn cynorthwyo i'w rhyddhau o'r ysbyty.

Bygythiadau

- Nid yw pobl ifanc yn cael eu denu gan ofal cartref neu ofal yn gyffredinol
- Gweithlu sy'n heneiddio a dim cynllunio olyniaeth
- Mae'r Telerau ac Amodau yn y sector yn wael ar gyfer y math o waith a wneir a'r cyfrifoldebau cysylltiedig
- Nid yw gofal yn cael ei werthfawrogi na'i ystyried yn bwysig o gymharu â sectorau eraill, er enghraifft gwasanaethau brys ac iechyd
- Mae'r fframweithiau cofrestru a chymwysterau yn rhwystr i bobl, yn arbennig y rhai â heriau llythrennedd a rhifedd
- Mae'r sector gofal yn agos at fethu'n llwyr
- Nid yw'r sector Iechyd yn cydnabod pwysigrwydd gofal cartref

- Mae rôl gofalwyr yn heriol a gofynnir iddynt ymgymryd fwyfwy â thasgau mwy cymhleth – mae angen meithrin perthynas gryfach gyda nyrsio ardal
- Telerau ac amodau gwell mewn rolau gofal Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd yn arwain at ddad-sefydlogi
- Mae cyfyngiadau Budd-daliadau'r Wladwriaeth yn creu anfantais i weithwyr gofal ac yn creu tlodi mewn gwaith

Gwasanaethau Ataliol

Un flaenoriaeth hirdymor yw parhau i gynorthwyo pobl i adennill eu hannibyniaeth, lleihau dibyniaeth ar y sector gofal statudol. Gwneir hyn drwy ddarparu mynediad effeithiol at wasanaethau presgripsiynau cymdeithasol / trydydd sector drwy'r Un Pwynt Mynediad yn ogystal â rheoli derbyniadau yn effeithiol i sefydlu / rhyddhau gwelyau.

Rhai o'r enghreifftiau Lleol o ddulliau ataliol cymunedol yw:

Cymunedau Oed-gyfeillgar – Mae Cynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda yn Sir y Fflint yn nodi'r hyn sydd angen ei wneud a chan bwy, er mwyn sicrhau bod Sir y Fflint yn lle da i heneiddio.

Mae prosiect tymor byr i sefydlu prawf cysyniad ar gyfer presgripsiynau cymdeithasol yn cael ei redeg hefyd gan FLVC ar ran y Bwrdd Iechyd.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Sir y Fflint a BIPBC yn comisiynu gwasanaeth seibiant gofalwyr i ofalwyr. Mae'r gwasanaeth hwn yn darparu gwasanaeth eistedd a gofal cartref yn Sir y Fflint. Gellir cael mynediad at y gwasanaeth hwn drwy Crossroads. Mae'r seibiant ar gael ar hyn o bryd ar gyfer y rhai sydd â rolau gofalu heriol iawn, ac mae hyn yn cynnwys gofalwyr pobl sy'n byw gyda dementia. Cynigir y gwasanaeth hwn am gyfnod o 12 wythnos ac yna cyfeirir pobl at SPOA er mwyn archwilio opsiynau seibiant parhaus.

Llyw-wyr Cymunedol - Defnyddir Presgripsiynau Cymdeithasol yn Sir Ddinbych gan Y Groes Goch Brydeinig ac Age Connects. Mae'r Llyw-wyr Cymunedol yn rhan o'r pedwar Tîm Adnoddau Cymunedol. Maent yn defnyddio 'Pwyntiau Siarad' yn Llyfrgelloedd Sir Ddinbych fel lle i bobl gwrdd, er na fu hyn yn bosibl yn ystod y pandemig Covid-19 a darparwyd llawer o'r cymorth dros y ffôn yn ystod y cyfnod hwn. Maent yn ffynhonnell wybodaeth gyfredol, gywir ac amserol ynghylch yr ystod o gymorth sydd ar gael yn y gymuned. Maent yn hollbwysig er mwyn cysylltu pobl,

lleihau ynysigrwydd cymdeithasol ac unigrwydd. Yn ystod 2020-21, fe wnaeth y Llyw-wyr Cymunedol 2,424 o drigolion Sir Ddinbych.

Mae Sir Ddinbych yn ceisio comisiynu gwasanaethau gan ddarparwyr sy'n:

- Cynnal sgyrsiau ystyrlon gyda phobl
- Cysylltu pobl gyda'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw
- Gweithio gyda phobl i gael rheolaeth dros eu bywydau
- Adeiladu ar gryfderau a galluoedd pobl i adnabod datrysiadau unigol

Mae Sir Ddinbych yn canolbwyntio ar ymyrraeth gynharach, cynyddu gwasanaethau ataliol yn y gymuned a helpu pobl i gynnal eu hannibyniaeth. Ein cenhadaeth yw sicrhau bod pobl yn ganolog yn y penderfyniadau a wneir ynghylch y math o wasanaethau cymorth cymunedol maent yn eu cael. I lawer o bobl, bydd hyn yn golygu y gellir rhoi cyllideb cymorth iddynt reoli eu gofal eu hunain a chymorth i gyflawni canlyniadau cytunedig. Gallai hyn fod ar ffurf Taliad Uniongyrchol, Cyllideb Cymorth a Reolir gan Drydydd Parti neu Gyllideb Cymorth a Reolir gan Awdurdod Lleol ar gyfer yr unigolyn. Bydd cyllidebau cymorth yn gweithredu o dan fframwaith deddfwriaethol llai cyfyngol, ac un sy'n cefnogi arloesedd. Yn Sir Ddinbych gwneir y gwaith canlynol.

- Sied Dynion – Mae Cymdeithas genedlaethol Siediau Dynion y DU yn darparu lle i ddynion rannu'r offer a'r adnoddau sydd eu hangen arnynt i weithio ar brosiectau o'u dewis hwy ac ar eu cyflymder eu hunain ac mewn lleoliad diogel, cyfeillgar a chynhwysol. Maent yn lleoliadau i rannu sgiliau a dysgu gweithgareddau unigol a phrosiectau cymunedol, o ddiben, cyflawniad a rhyngweithio cymdeithasol. Mae sied dynion lleol yn gweithredu yn Ninbych.

- Mae Ymddiriedolaeth Gofalwyr Gogledd Cymru yn cynnig 'Gofal Gwalia' sy'n cyflawni rolau'r gofalwr er mwyn iddynt allu cael rhywfaint o seibiant. Gall hyn fod yn rheolaidd neu ar sail ad hoc a chodir tâl am y gwasanaeth hwn.

- Age Connects Gogledd Ddwyrain Cymru (ACNEW) – Mae ACNEW yn rhan o raglenni cenedlaethol Age Connects Cymru, menter gymdeithasol sy'n darparu cymorth i bobl 50+ oed. Yn lleol, mae'r gwasanaethau'n darparu cymorth tai tymor byr, torri ewinedd traed, gwasanaeth glanhau a siopa a gweithgareddau cymdeithasol.

- Addysg a Dysgu – Mae llawer o brosiectau lleol yn atgyfeirio pobl at Brifysgol y Drydedd Oes (U3A). Mae U3A yn darparu cyfleoedd i bobl sydd wedi ymddeol ac sydd wedi lled-ymddeol i ddod at ei gilydd a dysgu, nid ar gyfer cymwysterau, ond 'am ei wobr ei hun'.
- DEWIS – Mae Dewis Cymru yn wefan sy'n ceisio helpu pobl gyda'u llesiant, naill ai eu llesiant eu hunain neu lesiant aelod o'u teulu neu ffrind. Mae'r wefan yn cynnwys gwybodaeth a all helpu pobl i feddwl beth sy'n bwysig iddyn nhw ac mae'n cynnwys gwybodaeth am wasanaethau a all ddarparu cymorth. Gall sefydliadau ar draws Cymru lwytho eu gwybodaeth eu hunain i'r safle.

- Asiantau Cymunedol – yn Wrecsam mae'r gwasanaeth yn cael ei gomisiynu gan Gynghorau Cymuned a'i reoli ganddynt Gall Asiantau Cymunedol ddefnyddio gwasanaethau'r trydydd sector o amgylch y sir i gefnogi pobl yn eu cymunedau. Mae meddygon teulu yn cysylltu pobl â'r Asiantau Cymunedol.

Yn Wrecsam maent yn cefnogi gwasanaethau canlynol y trydydd sector.

- NEWCIS: Gwybodaeth, cyngor, cymorth a gwasanaethau seibiant i ofalwyr
- Cymorth Alzheimer's: Y brif thema yng nghynllun gweithredu dementia Llywodraeth Cymru yw galluogi pobl sy'n byw gyda dementia (gan gynnwys dementia cynnar) i gynnal eu hannibyniaeth a pharhau i fyw gartref pan fydd hynny'n bosibl, gan osgoi derbyniadau diangen yn yr ysbyty neu ofal preswyl ac oedi pan fydd rhywun yn barod i gael eu rhyddhau o ofal neu'r ysbyty.
- Catalydd Cymunedol: Sefydlu a chefnogi cyfeirlyfr ar-lein o fentrau gofal cymdeithasol yn Wrecsam er mwyn galluogi mynediad haws at wybodaeth i ddinasyddion a gweithwyr proffesiynol. Darparu gwerth 6 diwrnod o gymorth i ddatblygu sefydliadau'r trydydd sector sydd â diddordeb mewn datblygu darpariaeth gofal cartref.
- Cymorth golwg: Diben y gwasanaeth yw galluogi oedolion sy'n ddall neu sydd â nam ar eu golwg i gyflawni eu gweithgareddau dyddiol gyda hyder, drwy ddarparu hyfforddiant proffesiynol mewn sgiliau byw'n annibynnol newydd a/neu addasol, yn ogystal â chofrestru unigolion yr aseswyd eu bod wedi colli eu golwg, nam difrifol ar y golwg, fel yr argymhellwyd gan Offthalmolegydd ymgynghorol drwy'r broses Tystysgrif Nam ar y Golwg (CVI). Bydd y Darparwr yn meddu ar nifer fach o ddarnau o offer arbenigol y gellir eu benthyca i unigolion i'w cefnogi gyda'u nam gweledol.

- Rhwydwaith Cymorth Pobl Fyddar: Diben y gwasanaeth hwn yw darparu cymorth ymarferol, gwybodaeth a chyngor i blant ac oedolion sy'n fyddar (yn aelod o'r Gymuned Ddiwylliannol Fyddar sy'n defnyddio Iaith Arwyddion Prydain fel eu hiaith gyntaf), sy'n colli eu clyw neu sy'n Fyddar Ddall (nam deuol ar y synhwyrau). Yn ogystal â darparu cymorth uniongyrchol, disgwylir i'r darparwr llwyddiannus atgyfeirio unigolion at wasanaethau eraill a allai gynorthwyo'r unigolyn. Disgwylir i'r darparwr feddu ar nifer fach o ddarnau o offer arbenigol y gellir eu benthyca i unigolion i'w cefnogi gyda'u hanghenion cyfathrebu / colli clyw.
- Delta (Teleofal): Mae Teleofal yn wasanaeth a all helpu i'ch cadw'n ddiogel yn eich cartref a'ch galluogi i alw am gymorth mewn argyfwng. Gall Teleofal eich helpu i fyw'n annibynnol yn eich cartref, gan ddarparu tawelwch meddwl i chi y bydd rhywun yn cael eu hysbysu'n awtomatig os bydd angen cymorth arnoch neu os bydd argyfwng.
- Y Groes Goch Brydeinig: Gweithiwr Cyswllt y Trydydd Sector a ddarperir i weithio gyda Phwynt Mynediad Unigol Wrecsam i sicrhau bod gwybodaeth am ddarpariaeth y trydydd sector ar gael yn gyfleus i weithwyr proffesiynol perthnasol. Cefnogi dinasyddion Wrecsam i gael mynediad at fathau anstatudol o gymorth, gan gynnwys darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i'w galluogi i gynnal eu hannibyniaeth ac osgoi cynnydd mewn angen.
- Hafal (partneriaeth gyda'r gwasanaethau tai): Llety â Chymorth a chymorth lle bo'r angen i'r rhai â chyflyrau Iechyd Meddwl
- Gwasanaeth Adferiad: Llety â Chymorth a chymorth lle bo'r angen i'r rhai â chyflyrau Iechyd Meddwl
- Cerrig Camu: Cwnsela, cymorth a gwaith grŵp arbenigol unigol ar gyfer goroeswyr (oedolion) cam-drin rhywiol yn ystod plentyndod, gan gynnwys cymorth cwnsela i unigolion cyn, yn ystod ac ar ôl achos llys. Mae hwn yn faes cwnsela arbenigol a bwriedir iddo gyflawni anghenion yr unigolyn/unigolion, gydag ymrwymiad i gefnogi'r unigolion cyhyd ag y bydd angen, gan gydnabod bod llawer o bobl yn agored iawn i niwed ac y gallent hunan-niweidio neu gael teimladau hunanladdol ar adegau.

Ystyriaethau eraill sy'n effeithio ar y farchnad

Gwerth cymdeithasol

Mae'r Asesiad o Anghenion Poblogaeth Gogledd Cymru 2022 yn nodi: "Cyd-gynhyrchu a gwerth cymdeithasol: Wrth ddarparu gwasanaethau ar gyfer pobl hŷn mae'n rhaid ystyried barn y boblogaeth. Dylai fod gan bobl hŷn lais i ddylanwadu ar y gwasanaethau y gallant eu defnyddio. Mae Canolfan Cydweithredol Cymru wedi cyhoeddi papur sy'n esbonio sut y gellir comisiynu gwasanaethau, fel gofal cartref, drwy fabwysiadu dull sy'n seiliedig ar ganlyniadau'r ddarpariaeth ac yn canolbwyntio ar les yn ogystal ag unrhyw angen brys." (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2022).

Mae Sir y Fflint wedi symud at fodelau cyflawni Micro-ofal ac mae ganddynt raglen beilot i fod yn rhan o'r cynnig Gwasanaethau Cymdeithasol parhaus. Er mwyn cyflawni'r galw cynyddol am ofal, sefydlwyd y Prosiect peilot Micro-ofal i ehangu'r cyflenwad o ofal a'r dewisiadau sydd ar gael i bobl ar draws Sir y Fflint. Mae mentrau micro-ofal yn fusnesau bach sy'n amrywio o unig fasnachwyr i fusnesau sy'n cyflogi 5 o bobl sy'n cynnig gofal a gwasanaethau cymorth hyblyg ac wedi'u personoli i bobl sy'n agored i niwed, ac sydd wedi'u teilwra i'w hanghenion unigol. Y nod yw annog pobl i ddod yn ficro-ofalwyr sydd â:

- Diddordeb mewn darparu gwasanaethau gofal cymdeithasol i bobl hŷn ond nad oes ganddynt unrhyw brofiad o bosibl
- Yn gweithio yn y sector gofal yn awr ond sydd â diddordeb mewn bod yn fos eu hunain
- Yn cefnogi pobl yn weithredol yn eu cymunedau lleol
- Eisiau gwneud rhywbeth sy'n cynorthwyo eraill ac sy'n gwneud gwahaniaeth.

Mae'r tîm Micro-ofal yn gweithio gydag unigolion i:

- Eu cefnogi i ddatblygu eu busnes neu syniad
- Darparu gwybodaeth am hyfforddiant, cyllid a mathau eraill o gymorth ac adnoddau sydd ar gael
- Cefnogi unigolion i ddatblygu a chyflawni gwasanaeth o safon yn unol â deddfwriaethau a rheoliadau presennol Llywodraeth Cymru

- Darparu cysylltiadau i rwydwaith o ddarparwyr micro-ofal eraill er mwyn cefnogi ei gilydd

O fis Chwefror 2022, roedd 27 o ficro-ofalwyr yn masnachu yn Sir y Fflint. Mae Tîm Micro-Ofal Sir y Fflint hefyd wedi creu tudalennau gwe micro-ofal i'w defnyddio gan y micro-ofalwyr a'r bobl sy'n chwilio am ficro-ofalwyr. Mae'n darparu gwybodaeth allweddol i bobl sy'n ystyried gweithio fel micro-ofalwr. Mae hefyd yn darparu esboniadau i'r cyhoedd ynghylch micro-ofal ac yn rhestru micro-ofalwyr a'u manylion cyswllt. Bydd hyn yn cefnogi ein nod o ddatblygu cynaliadwyedd parhaus yn y prosiect. Mae'r wefan ar gael yn www.careatflintshire.co.uk Mae'r rhaglen hon yn symud allan o'r cam 'peilot' yn awr ac mae wedi'i hymgorffori yn ein cynnig.

Hefyd yn Sir y Fflint, dechreuwyd ar y gwaith o **recriwtio gwirfoddolwyr** ddechrau mis Ebrill 2021, a ysgogwyd gan ein cydweithwyr yng Nghyngor Gwirfoddol Sir y Fflint (FLVC). Mae Tîm Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol Sir y Fflint, gyda chefnogaeth FLVC, wedi darparu rhywfaint o hyfforddiant sylfaenol i wirfoddolwyr, ynghylch diogelu, hylendid bwyd, iechyd a diogelwch, cydsyniad, diogelu data, urddas, egwyddorion gofal a chyfrinachedd. Erbyn diwedd Ebrill 2020, yn dilyn yr hyfforddiant a'r gwiriadau DBS gofynnol, roedd grŵp o 64 o wirfoddolwyr ar gael i'w lleoli mewn cyfleoedd gwirfoddoli ar draws y sir.

Mae Sir y Fflint yn elwa o bresenoldeb cadarn a rhwydweithiau'r trydydd sector ac mae perthynas gadarnhaol rhwng y Cyngor a Chyngor Gwirfoddol Sir y Fflint (FLVC). Mae'r Tîm Llesiant yn FLVC a Chymdeithas Sefydliadau Gwirfoddol Wrecsam (AVOW) yn cefnogi'r trydydd sector a'u partneriaid statudol mewn nifer o ffyrdd:

- Hyrwyddo sefydliadau, gwasanaethau a gweithgareddau'r trydydd sector i bartneriaid statudol
- Cynrychioli'r trydydd sector mewn grwpiau cynllunio a phartneriaeth strategol
- Ymgysylltu â'r trydydd sector mewn ymgynghoriadau ac ymgysylltiadau ynghylch iechyd a gwasanaethau cymdeithasol
- Hyrwyddo gwaith partneriaeth o fewn y trydydd sector ac ar draws sectorau
- Cyfeirio at neu ddarparu cymorth a chyllid busnes
- Darparu hyfforddiant i sefydliadau er mwyn gwella eu capasiti a'u heffeithiolrwydd

- Esbonio natur gymhleth comisiynu a chaffael
- Helpu i sicrhau bod y gwasanaethau yn gyfredol gyda'r sylfaen dystiolaeth ddiweddaraf, a'ch tywys drwy'r newidiadau i strwythurau'r GIG ac awdurdodau lleol
- Helpu i ddechrau gwasanaethau neu grwpiau newydd
- Cynorthwyo'r trydydd sector yn Sir y Fflint a Wrecsam i gael mynediad at wasanaethau FLVC ac AVOW.

Comisiynir Catalyddion Cymunedol fel prosiect drwy Gronfa Trawsnewid Cymunedol Llywodraeth Cymru yn Wrecsam. Nod y prosiect yw cefnogi datblygiad micro-fentrau i gefnogi'r cynnig gofal cartref yn Wrecsam. Ni fwriedir i'r mentrau hyn ddisodli'r cynnig gan asiantau Gofal Cartref ond yn hytrach eu bwriad yw cefnogi sefydlogrwydd a chaniatáu dewis a rheolaeth i ddinasyddion. Mae'n cefnogi'r opsiynau taliad uniongyrchol i ddinasyddion. Mae gennym 37 o ficro-fentrau ar hyn o bryd sydd wedi cwblhau'r safonau gwneud yn dda ac sydd ar ein cofrestr o ddarparwyr yn Wrecsam.

Mae Gwynedd yn datgan bod 44% o ofal cartref yn cael ei ddarparu'n fewnol heddiw. Mae yna nifer o gwmnïau bach annibynnol sy'n lleol i Wynedd a rhai cwmnïau mwy. Nid oes gan y farchnad yng Ngwynedd lawer o gydweithredwyr a mentrau cymdeithasol, ond maent yn datblygu. Mae darparwyr y trydydd sector yn y sir ond nid yw'n bresenoldeb cyson yr hoffai'r awdurdod lleol ei weld ym mhob rhan o Wynedd. Mae Comisiynwyr yn cael anhawster mawr i sicrhau darpariaeth mewn ardaloedd gwledig. Mae gan rai ardaloedd rwydwaith cymunedol anffurfiol cryf ar waith.

Mae Gwynedd yn cynnig datblygu Mentrau Cymdeithasol drwy hybiau cymunedol sy'n canolbwyntio ar yr elfennau llesiant a hefyd datblygu darpariaeth asesu offer arbenigol – tŷ technegol. Mae gan Wynedd 15 o Ddarparwyr y Trydydd Sector sy'n gweithredu yng Ngwynedd.

Fel yr esboniwyd uchod, ychydig iawn o ddewis o ddarpariaeth gofal cartref sydd gan bobl yng Ngwynedd. Mae sicrhau gofal yn her, heb sôn am gael dewis. Gall pobl ddewis trefnu eu gofal eu hunain drwy Daliadau Uniongyrchol, ond nid yw'n hawdd dod o hyd i bobl sy'n gallu cynnig gofal. Mae prosiect wedi dechrau gyda 'Chatalyddion Cymunedol', i annog pobl i sefydlu cwmnïau bach i ddarparu gofal, a'r gobaith yw y bydd hyn yn gwella'r sefyllfa.

Taliadau uniongyrchol

Mae awdurdodau lleol yn hyrwyddo Taliad Uniongyrchol trwy amlygu gwasanaeth sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn sy'n adlewyrchu llais, dewis a rheolaeth trwy rymuso unigolion i fod mor annibynnol â phosibl yn eu cymuned leol.

Rhai o fanteision dewis Taliadau Uniongyrchol yw:

- Mae unigolion yn dewis pwy sy'n darparu eu gofal a chymorth
- Mae unigolion yn dewis pryd y darperir eu gofal i weddu i'w bywyd bob dydd
- Mae taliadau uniongyrchol yn hyblyg i fodloni gofynion unigol

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwymo i ddatblygu'r gwasanaeth drwy ymgynghori'n rheolaidd ag arbenigwyr taliadau uniongyrchol (dinasyddion) ac i wneud yn siŵr bod y gwasanaeth yn addas i'r pwrpas.

Mae ein gweledigaeth a'n ffordd o weithredu newid wedi arwain at gynnydd yn y nifer sy'n manteisio ar wasanaethau ac mae ei lwyddiant wedi arwain at 243 o unigolion yn cymryd rheolaeth o'u pecyn gofal ac yn dewis derbyn cymorth trwy daliadau uniongyrchol ar yr ynys o gymharu â 35 o unigolion yn 2015.

Bydd Sir Ddinbych yn parhau i ddatblygu a defnyddio Taliadau Uniongyrchol, lle bydd unigolion, neu'r person cyfrifol a ddewisir ganddynt, yn derbyn arian yn uniongyrchol gan y cyngor i ariannu eu hanghenion gofal a chymorth cytunedig yn y ffordd o'u dewis. Gallai hyn gynnwys recriwtio cynorthwyydd personol neu dalu am wasanaethau asiantaeth neu sefydliad o'u dewis.

Ar hyn o bryd nid oes digon o ddarparwyr i roi dewis i bobl neu gyflwyno elfen o gystadleuaeth. Mae Catalyddion Cymunedol yn cynorthwyo darparwyr lleol bach (Micro ddarparwyr) i lansio gwasanaethau ond ychydig iawn ohonynt sy'n barod i ddarparu gofal personol, a dyna lle mae'r bwlch mwyaf yn bodoli. Er y bydd gostyngiad o bosibl yn y gofal a'r cymorth sydd ei angen ar unigolion oherwydd ein hymyriadau a'n gwaith ataliol cynharach, rydym yn rhagweld y bydd cynnydd yn y nifer o bobl ag anghenion mwy cymhleth, er enghraifft dementia. Mae Sir Ddinbych wedi recriwtio i ddwy swydd cynghorwyr byw'n annibynnol. Rhan o'u rôl yw cydgysylltu pethau a chynnig cyngor cyson a defnyddiol i deuluoedd, er enghraifft

ynghylch Taliadau Uniongyrchol, Micro ddarparwyr a'r mathau eraill o gymorth sydd ar gael i ddinasyddion a gofalwyr.

Yn Sir y Fflint mae Taliadau Uniongyrchol yn ddull pwysig i bobl allu arfer dewis, llais a rheolaeth a phenderfynu sut i gyflawni eu hanghenion ar gyfer gofal a chymorth a chyflawni eu canlyniadau personol. Yn Sir y Fflint, mae'r dulliau gweithredu yn canolbwyntio ar gryfderau a chanlyniadau, gan geisio galluogi dinasyddion i gynnal ymreolaeth dros eu bywyd, eu cefnogaeth, eu hunan benderfyniad a'u hymreolaeth yn ogystal â defnydd effeithlon o adnoddau.

Yn y blynyddoedd diweddar mae Gwasanaethau Cymorth Taliadau Uniongyrchol Sir y Fflint wedi'u trawsnewid yn llwyr ac maent bellach yn darparu gwasanaeth mwy cyfannol sy'n fuddiol i Ddinasyddion, gwasanaethau cymdeithasol a phartneriaid y trydydd sector Sir y Fflint. Rhai o fanteision allweddol y gwasanaeth yw:

- Llawer mwy o reolaeth dros y gwasanaeth a sut mae'n cyflawni blaenoriaethau'r adran.
- Mae'r gwasanaeth yn cydweithio â thimau gwaith cymdeithasol i ymgorffori'r arferion sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.
- Systemau a rennir, dulliau cyfathrebu gwell a mynediad gwell at y gwasanaeth.
- Proses Atgyfeirio sy'n canolbwyntio ar Ganlyniadau sy'n canolbwyntio ar yr hyn i'w gyflawni ac sy'n cefnogi cydweithrediad gyda'r unigolyn i fod yn berchen ar y canlyniad a datblygu datrysiadau pwrpasol.
- Mewn sefyllfa well i weithio mewn partneriaeth â sefydliadau'r trydydd sector.
- Ymreolaeth i ddatblygu, profi ac ymgorffori arloesedd yn unol ag uchelgeisiau a blaenoriaethau'r adran.
- Dull llawer mwy cyfannol, sy'n canolbwyntio ar anghenion y dinasyddion yn yr achos cyntaf, ond hefyd anghenion ymarferwyr, cymunedau, partneriaid ac yn y blaen.
- Ystyriaeth o'r farchnad Cynorthwywyr Personol yn nhermau safonau, ansawdd, hyfforddiant a chyfleoedd i wneud cynnydd.
- Cymorth sy'n gymesur. Yn bwysicaf, nid ydym eisiau cefnogi pobl yn ormodol, ond yn hytrach eu galluogi i reoli eu trefniadau eu hunain.

Yn ystod Chwarter 2 (Gorffennaf i fis Medi) derbyniodd 498 o bobl Daliad Uniongyrchol yn Sir y Fflint. Mae hyn yn cynrychioli'r nifer fwyaf o dderbynwyr y pen o'r boblogaeth mewn unrhyw awdurdod lleol yng Nghymru. Ar hyn o bryd mae Taliadau Uniongyrchol yn cynrychioli 39% o'r gwasanaethau a ddarperir yn y cartref.

Tabl 16: Taliadau uniongyrchol Sir y Fflint yn ôl categori Ch2 2021/22

Categori Gwasanaeth	Nifer y taliadau uniongyrchol
Anableddau dysgu	169
Nam corfforol / ar y synhwyrau	104
Plant ag anableddau	78
Pobl hŷn	65
Gwasanaethau plant	49
Iechyd meddwl	24
Oedolion agored i niwed	9
Cyfanswm	498

Ffynhonnell: Data a gasglwyd gan yr awdurdod lleol

Gan weithio mewn partneriaeth â chwmni ffilm lleol (Follow Films) Mae derbynwyr Taliadau Uniongyrchol Sir y Fflint wedi cael cymorth i adrodd straeon unigryw o'u bywydau a sytTaliadau Uniongyrchol Sir y Fflint i adrodd eu hanesion unigryw o'u bywydau a sut mae taliadau uniongyrchol wedi eu helpu i gyflawni canlyniadau cadarnhaol a phrofiadau bywyd gwell. Mae effaith y ffilmiau hyn a'r adborth iddynt wedi bod yn arwyddocaol ac mae'r ffilmiau yn cael eu defnyddio yn awr gan awdurdodau lleol a sefydliadau ymhell ac agos.

Y Gweithlu

Fel yr amlinellwyd yn y Strategaeth o Weithlu Gofal Cymdeithasol ac Iechyd Cymunedol Gogledd Cymru, mae'r sector o dan bwysau sylweddol o ganlyniad i:

- Newidiadau i ddeddfwriaeth o ganlyniad i Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016
- Fframwaith cymhwyster newydd
- Strwythurau cyflog cystadleuol gyda sectorau eraill
- Cystadleuaeth gan sectorau eraill

Mae yna flaenoriaeth frys i sicrhau bod gweithlu digonol ar gyfer cyflawni gwasanaethau cymdeithasol a swyddogaethau gofal cymdeithasol. Mae recriwtio a chadw Gweithwyr Cymdeithasol, Therapyddion Galwedigaethol a gweithwyr gofal uniongyrchol yn her benodol erbyn hyn ar draws Gogledd Cymru.

Mae Gweithlu Gofal Cymdeithasol ac Iechyd Cymunedol Gogledd Cymru yn profi cyfnod o newidiadau digynsail, lle mae angen iddynt gyflawni gwasanaethau mewn ffyrdd gwahanol, gyda phwyslais ar atal, diogelu, ymyrryd, gweithio mewn partneriaeth a gweithio integredig, cyd-gynhyrchu a grymuso, sy'n galw am bwyslais gwahanol ar sgiliau a hyfforddi'r gweithlu.

Mae llawer wedi'i ysgrifennu ar y materion sy'n gysylltiedig â recriwtio a dethol yn y gweithlu Gofal Cartref. Ym mis Mawrth 2016, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru adroddiad ymchwil ar y 'Ffactorau sy'n effeithio ar recriwtio a dethol gweithwyr gofal cartref ac i'r graddau y mae'r ffactorau hyn yn effeithio ar ansawdd gofal cartref' (Atkinson, Crozier a Lewis, 2016). Roedd gwaith ymchwil gan Brifysgol Fetropolitan Manceinion yn ceisio nodi'r ffactorau sy'n dylanwadu ar benderfyniad pobl i 'ddewis a pharhau i weithio fel gweithwyr gofal cartref'.

Mae yna tua 17,000 aelod o staff gofal cartref sy'n cael eu cyflogi gan ddarparwyr gofal cartref sydd wedi'u comisiynu yng Nghymru (Gofal Cymdeithasol Cymru, 2018a). Mae ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y Gweithlu Gofal Cartref (Llywodraeth Cymru, 2016) yn argymell bod y rhai sy'n gweithio yn y sector yn derbyn cydnabyddiaeth fel gweithwyr proffesiynol medrus. Mae'n rhaid herio'r ddelwedd negyddol o'r sector ac annog pobl i ymuno â'r gweithlu gofal cymdeithasol.

Y prif ffactorau a ddaeth i'r amlwg yn yr ymgynghoriad hwn oedd:

- Cyflogau isel
- Pwysau gwaith
- Oriau anghymdeithasol
- Telerau ac amodau gwael
- Contractau 'dim orau' neu 'oriau heb eu gwarantu' sy'n atal pobl rhag ymuno â'r sector, am nad oedd unrhyw oriau wedi'u gwarantu
- Nid yw amser rhai ymweliadau yn ddigonol er mwyn mynd i'r afael ag anghenion yr unigolyn
- Diffyg hyfforddiant a chyfleoedd datblygu gyrfa

- Yn cael ei ystyried fel swydd statws isel o gymharu â gofal iechyd

Mae Awdurdodau Lleol wedi ehangu eu Rhaglenni Carefirst a rhaglenni eraill Cymorth i Gyflogeion i'r gweithlu allanol [nid yr awdurdod lleol]. Mae Rhaglenni Carefirst/Cymorth i Gyflogeion yn darparu cyngor a chymorth cyfrinachol, diduedd 24 awr y dydd, 365 diwrnod y flwyddyn, ar-lein neu drwy'r rhif rhadffôn. Mae'r gwasanaeth am ddim i bob cyflogai allu cael mynediad ato pryd bynnag y bydd ei angen arnynt.

Gellir gwella'r gofal a ddarperir gan ofalwyr cartref i'r rhai ag anghenion iechyd meddwl drwy sicrhau bod staff yn cael eu hannog i weithio yn y maes y maent yn fwyaf galluog ynddo. Mae angen hyfforddiant arbenigol ac amser ychwanegol i gwblhau tasgau ar y rhai sy'n gweithio gyda phobl sy'n byw gyda dementia. Mae yna ddiffyg gweithwyr gofal sydd wedi'u hyfforddi mewn dementia, a gallai'r awdurdodau lleol fynd i'r afael â hyn. Mae comisiynwyr yn awyddus i sicrhau bod yr asiantaethau a gyflogir ganddynt i ddarparu gofal dementia yn cyflawni eu rhwymedigaethau ac yn dilyn cynlluniau gofal yn ofalus. Mae angen codi proffil y proffesiwn er mwyn denu staff o safon uchel. (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2022).

Mae Gwynedd yn datgan bod potensial i addasu rolau / tasgau o fewn eu cynlluniau gofal cartref ond bod angen cymorth gan ddarparwyr i'w gweithredu. Mae staffio yn broblem fawr ar hyn o bryd i ofalwyr gofal cartref a chartrefi gofal.

Yn Sir y Fflint, mae'r Awdurdod Lleol wedi gweithio hefyd gyda Mind Gogledd Ddwyrain Cymru i ddarparu cymorth ychwanegol i weithwyr gofal cymdeithasol. Roedd gwybodaeth, therapïau siarad a gweithgareddau a gynlluniwyd i gefnogi llesiant yn ystod y cyfnod anodd hwn ar gael.

Mae darparwyr yn Sir y Fflint wedi datgan ei bod yn anodd defnyddio ffair swyddi Cymru Gyfan a bod y TG yn drwsgl, yn arbennig os nad oes gennych unrhyw gefnogaeth TG.

Mae Sir y Fflint wedi gweithio mewn partneriaeth â Dinasyddion i gynllunio a gweithredu llwyfan unigryw sy'n cefnogi cyflogwyr taliadau uniongyrchol a Chynorthwywyr Personol. Mae Porth Cymhorthydd Personol Sir y Fflint yn galluogi cyflogwyr taliadau uniongyrchol i chwilio am Gymorthyddion Personol sydd ar gael

yn eu hardal eu hunain ac i Gymorthyddion Personol hyrwyddo eu hunain a'u hargaeledd i weithio. Mae Cymorthyddion Personol yn cwblhau proffil i ddisgrifio eu hunain, eu profiad, eu gallu ac yn y blaen a gall darpar gyflogwyr taliadau uniongyrchol chwilio drwy'r gronfa ddata ac ymgysylltu â'r bobl maent yn credu y gallent helpu i gyflawni eu hanghenion a/neu gyflawni canlyniadau llesiant personol. Yn ddiweddar maent wedi ychwanegu tudalen swyddi gwag sy'n galluogi dinasyddion i bostio eu gofynion h.y. yr anghenion/canlyniadau i'w cyflawni, gan wneud y system yn broses ddwy ffordd.

Mae cynllun taliadau uniongyrchol Sir y Fflint wedi mynd ati'n fwriadol i newid y cymorth sydd ar gael ar gyfer y gweithlu arwyddocaol hwn, ond sydd weithiau'n ddatgysylltiedig. Rhai o'r mentrau hyd yma yw:

- Cydgysylltydd Cymorthyddion Personol yn ymgysylltu â'r gweithlu. Cymorth bugeiliol ar gyfer Cymorthyddion Personol sy'n gweithio mewn swyddi cymhleth/ynysedig yn cael ei ymgorffori yn y rôl.
- Datblygu a gweithredu Cod Ymddygiad Cymorthyddion Personol. Mae hyn wedi helpu'r Cymorthyddion Personol i ddeall eu rôl, eu swyddogaethau a beth yw'r disgwyliadau ohonynt.
- Mae Tystysgrif Sefydlu Cymorthyddion Personol Sir y Fflint wedi'i datblygu ar sail 7 modiwl craidd ac sydd wedi'i chynllunio'n benodol o amgylch y rôl Cymorthyddion Personol. Ers ei chyflwyno, mae 11 CP wedi cwblhau eu tystysgrif ac mae 35 arall yn gweithio tuag at y dyfarniad. Ar gyfer CP sydd wedi cofrestru ar y cynllun, mae yna 50 o fodiwlau hyfforddiant pellach y gallant gael mynediad atynt yn eu hamser eu hunain. Dyma'r fenter gyntaf o'i bath ac rydym yn trafod potensial hyn gyda Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer dull gweithredu Cenedlaethol.
- Datblygwyd Porth Cymorthyddion Personol i helpu cyflogwyr taliadau uniongyrchol i recriwtio ac i hyrwyddo cyfleoedd gwaith i ddarpar CP.

Mae recriwtio staff gofal a chymorth wedi bod yn anodd yn hanesyddol oherwydd y gronfa fach o weithwyr yn y maes, diffyg ymwybyddiaeth neu gydnabyddiaeth o'r rolau a'r risg o ddad-sefydlogi'r farchnad breifat. Fodd bynnag, yn dilyn adolygiad o'n dulliau recriwtio a lansiad mentrau newydd sy'n cynnwys yr ymgyrch Gofalwn

Cymru a’r gwaith recriwtio ar sail gwerthoedd, rydym wedi gweld cynnydd yn y nifer o ymgeiswyr newydd ac ymgeiswyr sy’n dychwelyd i’r proffesiwn.

5. Gwasanaethau preswyl (plant)

Mae'r bennod hon yn canolbwyntio ar wasanaethau gofal preswyl i blant a phobl ifanc. At ddibenion yr asesiad hwn, mae'r bennod yn cynnwys rhai rhwng 0 ac 18 oed yn ogystal â'r rhai sy'n gymwys am wasanaethau nes eu bod yn 25 oed, megis pobl anabl a'r rhai sy'n gadael gofal.

Mae gwasanaethau preswyl yn cynnwys:

- Cartrefi Gofal (Plant) - gofal mewn cartref â staff cyflogedig
- Llety Diogel - lle diogel a saff
- Gwasanaethau Preswyl Teulu - llety ble mae rhieni a phlant yn aros gyda'i gilydd i gael eu hasesu / cael gofal

Mae penodau ar wahân ar wasanaethau maethu a mabwysiadu.

Trosolwg o'r boblogaeth

Rhagwelir y bydd gostyngiad yn nifer y plant

Yn 2020, roedd tua 123,700 o blant rhwng 0 a 15 oed yng Ngogledd Cymru (Llywodraeth Cymru, 2021b). Ychydig iawn o wahaniaeth a welwyd yn nifer y plant rhwng 2015 a 2020 ar draws Gogledd Cymru neu ym mhob sir. Amcangyfrifir y bydd nifer y plant yn gostwng 7% yng Ngogledd Cymru yn ystod y 15 mlynedd nesaf (Llywodraeth Cymru, 2020). Mae'r lefel yn amrywio ar gyfer pob awdurdod lleol o ostyngiad o 2% yng Ngwynedd i 12% yn Wrecsam, fel y dangosir yn y siart isod. Mae hwn yn batrwm cenedlaethol, ac amcangyfrifir y bydd gostyngiad o 5% yng Nghymru gyfan.

Siart 1: Amcanestyniadau poblogaeth, plant 15 oed ac iau (seiliedig ar 2018)

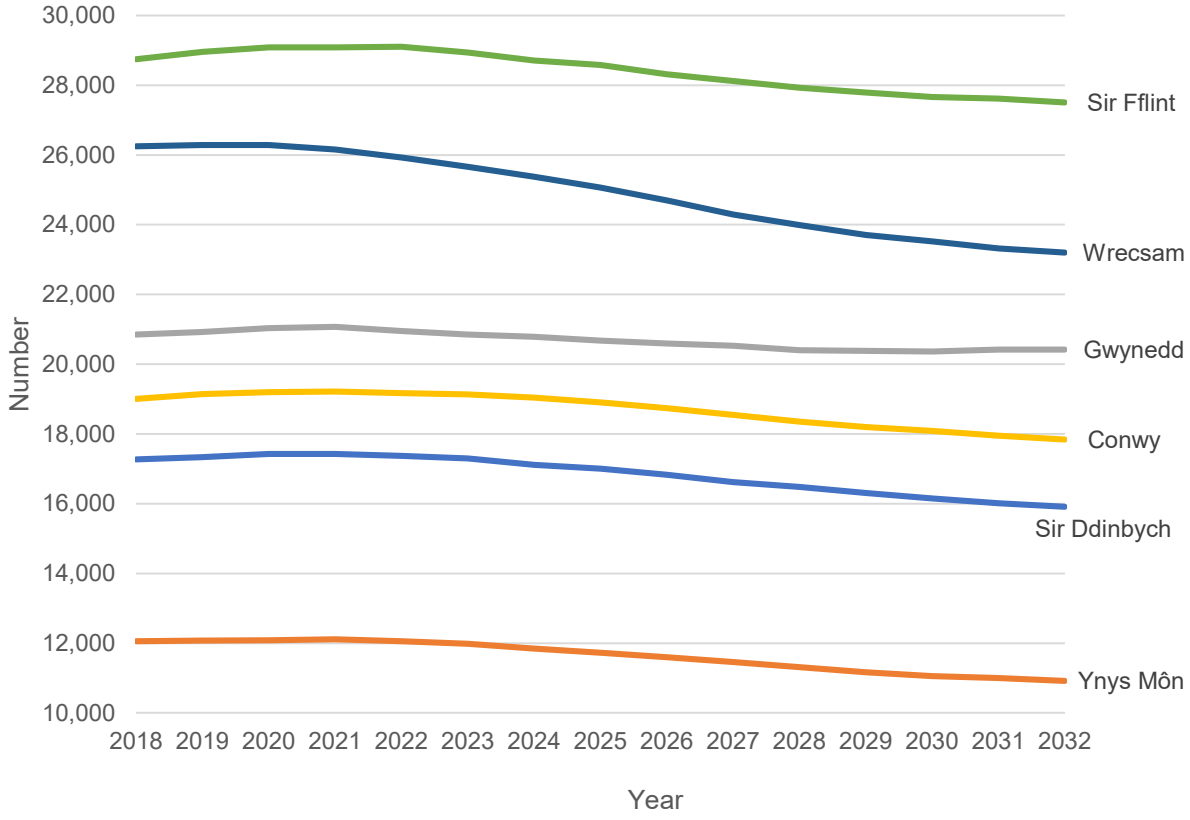

Ffynhonnell: amcanestyniadau poblogaeth awdurdodau lleol Cymru yn seiliedig ar 2018 (prif amcanestyniad), Llywodraeth Cymru

Mae nifer y plant sy'n cael gofal a chymorth wedi cynyddu

Yn 2020, roedd bron i 2,900 o blant yn cael gofal a chymorth yng Ngogledd Cymru. Mae hyn yn 2,300 i bob 100,000 o blant yn y boblogaeth, sydd ychydig is na'r gyfradd i Gymru gyfan, sef 2,550 i bob 100,000 o blant yn y boblogaeth. Mae'r niferoedd yn amrywio ar draws Gogledd Cymru a thros amser ac nid oes patrwm clir.

Yn 2018-19 roedd 575 o blant ar y gofrestr amddiffyn plant yng Ngogledd Cymru. Er bod y niferoedd yn amrywio o yn flwyddyn i'r llall ar gyfer pob awdurdod lleol, mae'r lefel wedi parhau'n debyg yn gyffredinol dros Ogledd Cymru, gyda gostyngiad bychan o 3% (15 o blant). Oherwydd bod y niferoedd mor fach, nid yw'n bosibl dynodi patrymau clir oherwydd, er enghraifft, gallai newid dramatig o un flwyddyn i'r llall ddigwydd oherwydd bod un teulu wedi symud i ardal neu o ardal.

Nid oes disgwyl i nifer y plant sy'n derbyn gofal barhau i gynyddu

Er bod y ffigurau cyffredinol ar gyfer yr holl blant sy'n derbyn gofal wedi dangos cynnydd cyson o un flwyddyn i'r llall hyd yma, ni ddisgwylir i hyn barhau yn y dyfodol (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2019).

Roedd plant sydd wedi profi gofal yn fwy diamddiffyn yn ystod y pandemig

Amlygodd yr Adolygiad Cyflym o Asesiad o Anghenion y Boblogaeth (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2020) effaith y pandemig ar blant sydd wedi profi gofal, ac roedd yn cynnwys unigedd ac unigrwydd a tharfu ar fynediad at wasanaethau. Yng Ngogledd Cymru, cafwyd gostyngiad cychwynnol mewn atgyfeiriadau amddiffyn plant ond wedyn, cododd y cyfraddau yn ôl i'r lefel ddisgwyliedig. Cynhaliwyd mwy o ymweliadau monitro i aelwydydd ble roedd plant ar y gofrestr amddiffyn plant - ymweliadau wythnosol yn hytrach na'r amserlen 10 diwrnod.

Mae cynnydd yn nifer y plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal o'r newydd

Yn 2021 roedd 1,470 o blant a phobl ifanc lleol yn derbyn gofal gan awdurdod lleol Gogledd Cymru, sy'n debyg i'r darlun cenedlaethol yng Nghymru gyfan. Mae nifer y plant sy'n derbyn gofal yng Ngogledd Cymru wedi cynyddu 350 yn ystod yr amser a ddangosir yn y tabl isod. Mai llai o blant yn derbyn gofal fesul 100,000 o'r boblogaeth yng Ngogledd Cymru na gweddill Cymru, ond mae amrywiadau sylweddol ar draws y rhanbarth, o 800 yn Sir y Fflint i 1,300 yn Wrecsam. Mae'n bwysig nodi bod y nifer yn newid yn sydyn ar hyn o bryd gyda chynnydd sylweddol mewn pobl ifanc sydd newydd gael llety.

Tabl 17: Nifer a chyfradd fesul 100,000 o blant sy'n derbyn gofal (dan 18 oed) gan awdurdod lleol, 2017 a 2021

Cyngor lleol	2017 Nifer	2017 Cyfradd	2021 Nifer	2021 Cyfradd	Newid Nifer
Ynys Môn	140	1,039	160	1,214	20
Gwynedd	220	927	280	1,210	65
Conwy	180	829	215	1,015	35
Sir Ddinbych	160	825	180	923	20
Sir y Fflint	210	654	255	795	45
Wrecsam	215	736	375	1,304	160
Gogledd Cymru	1,120	805	1,470	1,063	350
Cymru	5,960	949	7,265	1,153	1,305

Ffynhonnell: StatsCymru

Trosolwg o'r farchnad

Er gwaetha'r ymrwymiad ar y cyd i atal ac ymyrryd yn gynnar, bydd cyfran fach o blant sy'n derbyn gofal angen lleoliadau preswyl bob amser. Yn dibynnu ar anghenion gofal, gall hyn fod mewn:

Cartrefi Gofal Preswyl â staff gofal cyflogedig
Uned Llety Diogel
Uned Breswyl Teulu

Rhoddodd y Datganiad ar Sefyllfa'r Farchnad (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2019) ddadansoddiad o ddarpariaeth gofal preswyl yng Ngogledd Cymru. Ar 31 Mawrth 2020, roedd 70 o blant Gogledd Cymru yn byw mewn cartref gofal. Cynyddodd cyfanswm y plant oedd yn byw mewn cartref gofal 133% yng Ngogledd Cymru rhwng 2016 (30 o blant) a 2020 (70 o blant). Mae'r tabl isod yn dangos bod y ffigwr hwn wedi mwy na dyblu i 158 rhwng 2020-2021.

Tabl 18: Ciplun o nifer y bobl ifanc mewn lleoliadau preswyl ar 31 Mawrth 2021.

Sir	Preswyl
Ynys Môn	10
Gwynedd	21
Conwy	37
Sir Ddinbych	20
Sir y Fflint	39
Wrecsam	31
Gogledd Cymru	158

Ffynhonnell: Casglu data awdurdodau lleol

Nodiadau: Mae preswyl yn cynnwys cartrefi gofal, gwasanaethau preswyl teulu, lleoliadau ysgol preswyl

Cyfran o'r farchnad

Roedd 17 darparwr annibynnol gofal preswyl i blant yn rhedeg 42 o sefydliadau ac yn darparu 180 o leoliadau cofrestredig ('gwely') ar draws Gogledd Cymru.

Oherwydd y ddarpariaeth gyfyngedig o leoliadau mewnol yn y rhanbarth, mae'n rhaid i awdurdodau dalu i sefydliadau allanol a elwir yn 'ddarparwyr'. Mae mwy o wybodaeth ar y gwaith i gynyddu capasiti preswyl mewnol yn yr adran ar y Rhaglen Drawsnewid i Blant.

Llety diogel

Nid oes darpariaeth llety diogel yng Ngogledd Cymru. Mae cartref diogel cenedlaethol, pwrpasol i blant yn Ne Cymru. Mae lle i 18 o blant a phobl ifanc o bob rhyw rhwng 12 a 17 oed yn Hillside.

Rhoddir plant mewn llety diogel drwy orchymyn llys ac mae'r niferoedd yn isel iawn, rhwng 0 a 2 fesul awdurdod bob blwyddyn heb unrhyw batrwm clir. Nid oes cynlluniau i ymestyn y ddarpariaeth hon yng Ngogledd Cymru.

Trafodir darpariaeth cam i lawr o lety diogel a lleoliadau lles diogel yn yr adran llety brys.

Digonolrwydd a sefydlogrwydd y farchnad

Mae lleoliad yn y sir neu gerllaw yn bwysig i blant a bobl ifanc gynnal eu rhwydweithiau cymdeithasol cadarnhaol sefydledig gyda theulu (rhieni, brodyr a chwiorydd ac eraill) a'r ysgol – sy'n eu helpu i ddatblygu eu hunaniaeth ac aeddfedrwydd emosiynol (NICE, 2021).

Mae'r tabl isod yn dangos mai yng Nghonwy a Gwynedd mae'r gyfradd uchaf o leoliadau y tu allan i Ogledd Cymru. Mae dros hanner y lleoliadau preswyl ar draws y rhanbarth y tu allan i Ogledd Cymru.

Tabl 19: Nifer y lleoliadau preswyl y tu allan i'r sir

Sir	Cyfanswm y lleoliadau	Lleoliadau y tu allan i Ogledd Cymru	% y lleoliadau y tu allan i Ogledd Cymru
Ynys Môn	16	5	31%
Gwynedd	16	10	63%
Conwy	16	12	75%
Sir Ddinbych	10	5	50%
Sir y Fflint	31	17	55%
Wrecsam	18	8	44%
Gogledd Cymru	107	57	53%

Ffynhonnell: Datganiad ar Sefyllfa'r Farchnad (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2019)

Mae prinder darparwyr preswyl lleol

Ym mis Awst 2020, cyhoeddodd Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru adroddiad oedd yn archwilio'r achos dros ail-gydbwyso darpariaeth gofal cymdeithasol mewn Gwasanaethau Plant (Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru, 2020). Nododd yr adroddiad anghydbwysedd grym sylweddol yn y farchnad gofal preswyl plant, sy'n effeithio ar leoliadau a dewis, y gallu i wneud y dewis gorau ar gyfer anghenion plentyn, y llwyth gwaith a'r canlyniadau i blant. Heb ail-gydbwyso, bydd dibyniaeth barhaus ar ddarparwyr preifat, mewn rhai achosion gyda chostau uchel ac amheuaeth o werth

am arian, mwy o ansefydlogrwydd a chanlyniadau gwael i blant. Rhaid i nod unrhyw ail-gydbwyso fod i ddatblygu marchnadoedd sefydlog, cryf, sy'n cynnig opsiynau a dewis, gofal o ansawdd, llai o leoliadau'n methu a chanlyniadau da i blant.

Mae galw cynyddol am leoliadau preswyl a diffyg cyflenwad o ddarparwyr preswyl lleol wedi arwain at 'farchnad darparwyr'. Mae darparwyr yn gallu dewis a dethol pa bobl ifanc maent yn eu derbyn, sy'n gallu golygu ei bod yn fwy anodd dod o hyd i leoliad i rai ag anghenion a heriau ymddygiad mwy cymhleth. Gall hyn fod oherwydd sgiliau/arbenigedd y darparwr, pryder am sut gallai'r ymddygiad amharu ar breswylwyr eraill a'r gymuned leol, a phryder y gallai hyn i gyd gael effaith ar ganlyniadau'r gwasanaeth.

Ochr yn ochr â'r pwysau ariannol, mae pwysau hefyd ar amser staff. Os bydd gwely'n dod yn rhydd, mae'n bosibl y bydd nifer o wasanaethau lleol yn ceisio ei sicrhau, gan arwain at gystadleuaeth.

Mae'r galw uchel hwn yn rhoi pwysau ar gyllideb awdurdodau lleol, ac mae darparwyr yn gallu pennu cost y ddarpariaeth. Mae perygl y bydd gwariant ar leoliadau y tu allan i'r sir yn cynyddu wrth i gostau lleoliadau gynyddu mewn marchnad sy'n cael ei harwain gan alw.

Ar hyn o bryd, mae Gogledd Cymru yn dibynnu ar y sector annibynnol ar gyfer darpariaeth gofal preswyl plant. Mae'r Rhaglen Drawsnewid i Blant a Chyllid Gofal Integredig wedi cael eu defnyddio i gynyddu'r ddarpariaeth fewnol ac ariannu gweithgarwch ataliol. Mae awdurdodau lleol yn parhau i archwilio cyfleoedd i hwyluso dull gwahanol i helpu i leihau'r ddibyniaeth ar leoliad y tu allan i'r sir sy'n arwain at bwysau ariannol anghynaladwy i wasanaethau cymdeithasol ac addysg.

Mae prinder darpariaeth arbenigol i blant a phobl ifanc ag anghenion emosiynol ac ymddygiad cymhleth

Yn 2019, roedd dros hanner y plant a roddwyd mewn gofal preswyl yn cael gofal yn bennaf oherwydd anghenion emosiynol ac ymddygiad ac roedd dau draean ohonynt rhwng 13 a 16 oed (Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, 2019).

Mae prinder sylweddol o leoliadau arbenigol i bobl ifanc ag anghenion emosiynol ac ymddygiad sylweddol yng Ngogledd Cymru. Mae plant yn cael eu lleoli yn Lloegr yn aml, oddi wrth eu teuluoedd. Mae darpariaeth gyfyngedig yn Lloegr. Mae gweithwyr

cymdeithasol yn ei chael yn anodd lleoli plant ag anghenion dwys gan fod darparwyr yn tueddu i gadw lleoedd i geisio lleoli plentyn ag anghenion llai dwys.

Mae'n bosibl y bydd rhai plant wedi cael eu haddysg yn Gymraeg, ac felly byddant yn ei chael yn anodd ymdopi mewn ysgol cyfrwng Saesneg ac angen tiwtor neu gymhorthydd i roi cymorth ychwanegol.

Mae pobl ifanc mewn argyfwng yn aml yn mynd i'r Adran Achosion Brys ac yn aros mewn ysbyty mewn sefyllfaoedd brys.

Mae prinder llety brys

Mae gwasanaethau cymdeithasol ar hyd a lled y DU yn wynebu pwysau cynyddol i ddod o hyd i leoliadau mewn achosion brys. Yn lleol, mae rhai sefyllfaoedd yn codi pan na allwn ddod o hyd i leoliad i blentyn. Oherwydd hyn mae'n rhaid datblygu sefyllfa dros dro i ddarparu llety a chymorth nes gellir dod o hyd i leoliad. Gall y sefyllfaoedd hyn godi o anawsterau i leoli pobl ifanc yn dilyn methiant perthnasoedd yn y cartref, trosglwyddo plant pan fydd yr heddlu wedi defnyddio eu grym gwarchod i symud plant a diffyg gwelyau diogel i bobl ifanc ag anghenion a risgiau lles dwys.

Mae'n bwysig pwysleisio mai fel dewis olaf mewn sefyllfaoedd brys y defnyddir y trefniadau hyn, oherwydd amgylchiadau eithriadol ac am gyfnod byr nes gellir dod o hyd i ddarpariaeth sy'n cael ei rheoleiddio. Mae trefniadau diogelu ynghylch lleoliadau nad ydynt yn cael eu rheoleiddio yn cynnwys cymeradwyaeth uwch reolwr, hysbysu Arolygiaeth Gofal Cymru fel ein rheoleiddiwr, cynllun gofal a chymorth, cwblhau ymweliadau gan weithwyr cymdeithasol, cynnwys Swyddogion Adolygu Annibynnol a goruchwylio gweithwyr cymdeithasol i edrych ar drefniadau / cynlluniau symud ymlaen.

Gall y trefniadau y mae'n rhaid i awdurdodau lleol roi yn eu lle mewn achosion brys fod gyfystyr â lleoliadau heb eu rheoleiddio. Dan y Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016, mae'n drosedd i rywun ddarparu gwasanaeth wedi'i reoleiddio heb gael ei gofrestru yn gysylltiedig â'r gwasanaeth hwnnw.

Trosolwg o’r farchnad leol

Mae Datganiad Sefyllfa’r Farchnad 2021 yn arfarnu’r farchnad ac yn nodi beth sy’n digwydd, y gwasanaethau preswyl sydd eu hangen i blant yn y rhanbarth a’r dyheadau ar gyfer darparwyr y dyfodol.

- Mae nifer y plant sy’n byw mewn cartref plant wedi cynyddu, gallai rhai o’r plant hyn fyw gyda theulu maeth ond ar hyn o bryd, nid oes digon o ofalwyr maeth gyda’r sgiliau cywir i’w cefnogi.
- Mae rhai o’n plant sy’n byw mewn cartref plant yn byw y tu allan i ffiniau’r awdurdod lleol er gwaethaf capasiti digonol yn yr ardal.

Yr hyn nad oes arnom ei angen:

- Nid ydym yn annog i ddarparwyr annibynnol gofal preswyl i blant nad yw eu gwasanaethau’n cael eu datblygu i fodloni anghenion ein plant, ehangu yng Ngogledd Cymru.
- Nid oes arnom eisiau i ddarparwyr weithredu cartrefi plant heb fodel gofal clir na chyflenwi darpariaeth safonol yn unig.

Yr hyn y mae arnom ei eisiau:

- Mae arnom eisiau gweithio gyda darparwyr newydd a rhai presennol a’u cefnogi i ddarparu modelau gofal fydd yn bodloni anghenion ein plant.
- Mae arnom eisiau gweithio gyda darparwyr newydd a rhai presennol a’u hannog i ddatblygu eu busnesau mewn modd sydd, nid yn unig yn gwella canlyniadau i’n plant, ond hefyd yn darparu gwerth cymdeithasol ehangach i’n cymunedau.
- Mae arnom eisiau darparwyr sy’n gallu gofalu’n ddiogel am ein plant sydd ag anghenion dwys lluosog ac sy’n gallu darparu llety amgen i ddiogelu darpariaeth lles.
- Mae arnom eisiau darparwyr fydd yn gweithio mewn partneriaeth gyda ni yn ystod cyfnodau o drawsnewid yn cynnwys camu i lawr i fyw gyda gofalwyr maeth neu gael eu haduno â’u teulu.
- Mae diwylliant Cymru yn bwysig iawn i ni fel rhanbarth ac mae arnom eisiau mwy o ddarparwyr sy’n gallu darparu eu gwasanaethau yn Gymraeg.

Ynys Môn

Mae 3 adnodd cartref grŵp bychan yn Ynys Môn gyda'r potensial i gynnig 5 gwely i blant sydd angen y gwasanaeth. Mae ein 4ydd eiddo yn cael ei adnewyddu a bydd wedi ei orffen ym mis Awst 2022. Bydd hyn yn galluogi'r awdurdod lleol gynnig 3 gwely posibl arall yn lleol i gyrraedd cyfanswm o 8 gwely.

Mae gwasanaeth cartref grŵp bychan Ynys Môn yn galluogi pobl ifanc ag anghenion cymhleth i aros gyda'u teulu biolegol mor hir â phosibl. Y nod yw osgoi'r angen am leoliadau preswyl arbenigol 'y tu allan i'r sir' os bydd y teulu'n chwalu.

Mae ein tîm amlddisgyblaethol o weithwyr proffesiynol yn cefnogi'r teulu a staff gofal fydd yn gyfrifol am ofal yr unigolyn ifanc o ddydd i ddydd. Mae hyn yn rhoi cysondeb ar draws yr ystod o ofal a chymorth a roddir i unigolion.

Canlyniadau

- Gallu datblygu a chynnig opsiwn cynyddol o 'ofal ar y cyd' i unigolion a theuluoedd rhag i'r teulu chwalu'n llwyr.
- Cyfle i'r unigol ifanc ddatblygu sgiliau a phrofiadau newydd a allai eu galluogi i symud ymlaen i lety â chymorth arall i fodloni eu hanghenion unigol.
- Gallu darparu gofal tymor hirach a chyfle i weithio mewn partneriaeth yn gynt gyda'r Gwasanaethau Anabledd Dysgu Oedolion i'w cefnogi drwy'r broses bontio.
- Bod ar gael i fodloni anghenion pobl ifanc eraill sydd ag anghenion gofal a chymorth cymhleth, yn dibynnu ar yr anghenion a aseswyd.

Gwynedd

Mae diffyg capasiti wedi'i nodi mewn lleoliadau gofal preswyl plant yng Ngwynedd ac yng Nghymru yn ehangach. Nid yw'r ddarpariaeth bresennol yn ymdrin â'r angen ac nid oes rhagolwg o ddarpariaeth newydd yn y dyfodol agos. Mae darparwyr presennol yn rhai bach iawn, sy'n golygu fod plant yn gorfod mynd i Loegr, sy'n gallu arwain at broblemau eilaidd, yn enwedig gan nad oes cyflenwad digonol yn Lloegr ychwaith. Mae gweithwyr cymdeithasol yn ei chael yn anodd lleoli plant ag anghenion dwys gan fod darparwyr yn tueddu i gadw lleoliadau i blant ag anghenion llai dwys. Nodwyd ei bod yn bosibl sicrhau lleoliad i bob unigolyn, ond bod angen trafodaethau pellach er mwyn lleoli'r rhai ag anghenion mwy dwys. Mae'r ffioedd hefyd yn uchel iawn.

Codwyd y materion canlynol fel rhwystrau i ddatblygu gofal preswyl:

- Mae stigma o hyd yn gysylltiedig â chartref gofal plant.
- Mae angen i blant sy'n cael eu rhoi gyda'i gilydd mewn lleoliad gofal allu cyd-fyw ac yn aml iawn mae ganddynt anghenion gwahanol neu rai sy'n gwrthdaro, sy'n gallu bod yn gymhleth ac yn frawychus iawn i ddarparwyr newydd oherwydd y risgiau ariannol wrth sefydlu busnes o'r fath.
- Mae'r cynnydd sylweddol ym mhrisiau'r stoc dai yng Ngwynedd yn gwneud achos busnes yng Ngwynedd yn llai deniadol.

Conwy

Mae'r tabl isod yn dangos y mathau a nifer y lleoliadau yng Nghonwy dros y pum mlynedd diwethaf.

Tabl 20: Math a nifer y lleoliadau, Conwy, 2017 i 2021

Sir		2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Lleoliadau maethu	-	249	221	212	203	208
Mabwysiadu/Lleolwyd ar gyfer Mabwysiadu	-	11	16	15	17	22
Byw'n Annibynnol		15	16	23	29	23
Cartrefi Preswyl/Ysgolion/Hostel		30	31	33	37	48
Troseddwyr Ifanc/Llety Diogel		1	2	2		
Lleolwyd gyda Rhiant/Rhiant arall		46	41	38	24	39
Gofal Meddygol/Nyrsio		11	4	1	1	
Canolfan Deulu neu uned Mam a'i phlentyn					1	5
Lleoliad heb ei Reoleiddio dan Gyfarwyddyd y Llys, Adran 38(6)					3	12
Lleoliadau Dros Dro					3	11

Ffynhonnell: Casglu data awdurdodau lleol

Mae nifer y plant sy'n derbyn gofal wedi gostwng, mae hyn yn cyd-fynd â buddsoddiad a phwyslais sylweddol ar wasanaethau ymyrraeth gynnar ac atal. Cafodd tîm Cymorth i Deuluoedd ac Ymyrraeth Conwy 4,400 o atgyfeiriadau rhwng mis Ebrill a mis Medi 2021. Mae'r tîm wedi cael mwy o atgyfeiriadau. Yn anecdotaidd, mae'r achosion wedi bod yn fwy cymhleth.

Mae'r prif heriau i gynnal darpariaeth yn cynnwys:

- Gweithlu - Mae recriwtio gweithwyr gofal plant, yn enwedig rhai â phrofiad, yn her sylweddol**.** Mae gweithwyr cymdeithasol profiadol yn chwilio am swyddi eraill oherwydd natur y gwaith amddiffyn plant ac effaith hyn ar y cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith ac iechyd meddwl**.** Mae awdurdodau lleol yn cystadlu ag asiantaethau i ddenu gweithwyr cymdeithasol, sy'n talu cyflogau uwch.
- Ymdrechu i newid statws plant sy'n derbyn gofal drwy Orchmynion Gwarchodaeth Arbennig (Perthnasau).
- Mae gweithio mewn partneriaethau effeithiol gyda Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc yn parhau i fod yn anghyson gan fod gan bob asiantaeth safbwyntiau gwahanol a blaenoriaethau sy'n gwrthdaro - gwaith achos heriol, risg uchel, sy'n cymryd amser.
- Prinder llety brys a dibyniaeth ar leoliadau y tu allan i'r sir / dros dro. Mae hon yn flaenoriaeth allweddol i ni ar hyn o bryd.

Mae costau lleoliadau wedi dyblu bron iawn, o gyfartaledd yr wythnos o £3,500 yn 2017 i rai sy'n gofyn rhwng £6,000 a £7,000 yn 2021/22.

Sir Ddinbych

Mae gan Gyngor Sir Ddinbych 20 o blant neu bobl ifanc mewn darpariaeth cartrefi gofal, ac mae mwy na'u hanner y tu allan i Gymru. Er bod y plant a'r bobl ifanc hyn wedi cael eu rhoi'n briodol mewn lleoliadau preswyl yn seiliedig ar eu hanghenion, mae diffyg opsiynau lleol wedi golygu bod rhai lleoliadau yn bell iawn o'u cartrefi.

Mae galw am leoliadau preswyl i blant â phroblemau iechyd meddwl sydd ag ymddygiad cymhleth oherwydd trawma. Mae diffyg lleoliadau hefyd sy'n gallu

cefnogi plant a phobl ifanc sydd wedi dioddef Camfanteisio Rhywiol neu Gamfanteisio Troseddol.

Sir y Fflint

Mae Cyngor Sir y Fflint yn comisiynu 39 o wasanaethau cartrefi gofal plant, mae hanner y plant a phobl ifanc hyn yn cael eu lleoli y tu allan i'r wlad, yn Lloegr neu'r Alban. Mae angen pwyslais ar fentrau a gynlluniwyd i leihau nifer y plant sy'n cael eu lleoli y tu allan i'r sir o'r dechrau. Er bod y plant wedi cael eu rhoi'n briodol mewn lleoliadau preswyl yn seiliedig ar eu hanghenion, ychydig iawn o ddulliau hyfyw eraill oedd ar gael a allai fod wedi arwain at ddad-ddwysau, gan ddileu'r angen am leoliad y tu allan i'r sir.

Mae galw am wasanaethau preswyl i blant sy'n dioddef â'u hiechyd meddwl ac nid oes digon o ofal a chymorth yn ardal yr awdurdod lleol i'w darparu. Mae gwasanaethau y tu allan i'r sir yn cael eu defnyddio, sy'n achosi mwy o oblygiadau o ran cost.

Mae gan nifer o ddarparwyr preswyl lleol hefyd gynlluniau ar gyfer ehangu, sy'n gyfle arall mewn partneriaeth i sicrhau bod y ddarpariaeth yn bodloni anghenion lleol.

Dros y pum mlynedd nesaf, er mwyn sicrhau sefydlogrwydd yn y sector, nod y cyngor yw:

- Gweithio gyda darparwyr newydd a rhai presennol a'u cefnogi i ddarparu modelau gofal fydd yn bodloni anghenion plant.
- Gweithio gyda darparwyr newydd a rhai presennol a'u hannog i ddatblygu eu busnesau mewn modd sydd, nid yn unig yn gwella canlyniadau i'n plant, ond hefyd yn darparu gwerth cymdeithasol ehangach i'n cymunedau.
- Gweithio gyda darparwyr sy'n gallu gofalu'n ddiogel am blant sydd ag anghenion dwys lluosog ac sy'n gallu darparu llety amgen i ddiogelu darpariaeth lles.
- Nodi darparwyr fydd yn gweithio mewn partneriaeth gyda ni yn ystod cyfnodau o drawsnewid yn cynnwys camu i lawr i fyw gyda gofalwyr maeth neu gael eu haduno â'u teulu.
- Mae diwylliant Cymru yn bwysig iawn i ni fel rhanbarth ac mae arnom eisiau mwy o ddarparwyr sy'n gallu darparu eu gwasanaethau yn Gymraeg.

Wrecsam

Nid yw Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn comisiynu unrhyw ddarpariaeth fewnol ar gyfer gwasanaethau cartrefi gofal plant, er bod gennym ni 33 o blant a phobl ifanc wedi'u lleoli mewn lleoliadau y tu allan i'r sir yng Nghymru a Lloegr. Mae angen ffocws ar fentrau sydd wedi'u cynllunio i leihau nifer y plant sy'n cael eu lleoli y tu allan i'r sir o'r cychwyn cyntaf.

Gan ddefnyddio Cyllid Cyfalaf Gofal Integredig Llywodraeth Cymru, eleni roeddem yn gallu lansio ein Rhaglen Gofal yn Nes at y Cartref a fydd yn parhau i fod yn flaenoriaeth dros y 4 blynedd nesaf. Mae'r Rhaglen yn canolbwyntio ar brynu, ailbwrpasu a/neu ailddatblygu eiddo naill ai gan CBSW neu mewn partneriaeth â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig i ddarparu cynlluniau byw â chymorth a chartrefi plant bach yn Wrecsam, gan alluogi pobl i ddychwelyd i'r Fwrdeistref i gwrdd â'u tai a/neu anghenion gofal ac atal yr angen i gomisiynu lleoliadau all-sirol yn y dyfodol. Eleni, fe wnaethom sicrhau tri eiddo ac mae mwy yn y cynllunio o dan gynlluniau grant cyfalaf newydd ac ehangedig Llywodraeth Cymru. Mae galw am wasanaethau preswyl i blant sy'n dioddef o'u hiechyd meddwl, ac nid oes lefel ddigonol o ofal a chymorth yn ardal yr awdurdod lleol i ddarparu hyn. Mae gwasanaethau'n cael eu ceisio y tu allan i'r sir sy'n golygu goblygiadau cost pellach.

Mae gan nifer o ddarparwyr preswyl lleol hefyd gynlluniau ar gyfer ehangu, sy'n rhoi cyfle arall i weithio mewn partneriaeth i alinio'r ddarpariaeth i ddiwallu anghenion lleol. Dros y flwyddyn i ddod, bydd ein blaenoriaethau yn canolbwyntio ar:

- Uchafu cyllid cyfalaf rhanbarthol i ehangu gofal yn nes at y cartref a datblygu datrysiadau gofal lleol dielw ar gyfer plant sy'n derbyn gofal.
- Prosiect fframwaith aduno – defnyddio proses NSCC i wella llwyddiant ailuno.
- Gwella'r broses o gynllunio i ryddhau cleifion gyda chymorth cyfreithiol a gwaith cymdeithasol penodol wedi'i ymrwymo i gynllunio i ryddhau cleifion a darparu Gorchmynion Gofal Rhyddhau.
- Twf parhaus yn y cynnig gwarcheidiaeth arbennig a chefnogaeth.
- Lansio 'Myfyrio' – rhaglen i gefnogi gostyngiad yn nifer y beichiogrwydd cylchol sy'n dod i ben gyda phlant yn cael eu tynnu.

- Gwerthusiad o gyfraddau tâl ar gyfer Gofalwyr Maeth i adlewyrchu costau byw yn well a lleihau risgiau sy'n gysylltiedig â thlodi.
- Cyflwyno Prosiectau Kickstart a Llety â Chymorth
- Therapi Aml-Systemig – parhau i gyflwyno dull Therapi Aml-systemig ar draws gwasanaethau i gynnwys cymorth symud ymlaen/cam-i-lawr i deuluoedd.
- Proses Sefydlogrwydd Cynnar i'w sefydlu gan flaenoriaethu sefydlogrwydd o'r cychwyn, Rydym hefyd yn anelu at;
- Uchafu'r defnydd o gyllid cyfalaf rhanbarthol newydd a chynyddol i ddatblygu llety/unedau lleoliadau brys newydd i gynyddu'r ddarpariaeth o lety seibiant brys i'r teuluoedd hynny mewn argyfwng.

Darpariaeth cartrefi plant mewnol

Cafodd Gogledd Cymru gyllid grant o £3.8m ar gyfer rhaglen drawsnewid ranbarthol i blant a phobl ifanc yn 2021/22. Mae'r bartneriaeth strategol o awdurdodau lleol a'r bwrdd iechyd ym mhob ardal ddaearyddol yn y rhanbarth yn goruchwylio darpariaeth y rhaglen drawsnewid. Yn ardaloedd y Canol a'r Dwyrain, bydd dwy Ganolfan Asesu Preswyl pwrpasol yn agor yn 2022/23. Byddant yn cefnogi darpariaeth gofal mewnol yn nes at y cartref i blant ag anghenion ymddygiad ac emosiynol cymhleth.

Tabl 21: Capasiti blynyddol ychwanegol a grëwyd gan Gyllid y Rhaglen Drawsnewid 2021/22

Ardal	Lleoliadau Asesu Blynyddol	Lleoliadau Brys Blynyddol	Lleoliadau Cartref Gofal
Gorllewin (Ynys Môn a Gwynedd)			-
Canol (Conwy a Sir Ddinbych)	12	-	12
Dwyrain (Sir y Fflint a Wrecsam)	12	182	4
Gogledd Cymru	24	182	4

Ffynhonnell: Data awdurdod lleol
Nodiadau: Asesiadau blynyddol y Dwyrain a'r Canol yn seiliedig ar 4 lleoliad 16 wythnos. Lleoliadau brys blynyddol y Dwyrain yn seiliedig ar 1 lleoliad gydag arhosiad o ddim mwy na 2 noson.

Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd a BIPBC (Gorllewin)

Nid oedd digon o alw i gyfiawnhau comisiynu canolfan breswyl teulu llawn amser. Mae capasiti presennol yn cael ei fodloni'n ddigonol.

Mae'r Tîm Trawsnewid ar Ynys Môn yn wasanaeth newydd fydd yn cynnig darpariaeth aml-asiantaeth o wasanaethau dwys yn Ynys Môn.

Bydd y Tîm yn gweithio gyda theuluoedd, rhwng 0 a 25 oed, sydd un ai mewn perygl o ddod i ofal yr awdurdod lleol neu ble mae posibilrwydd iddynt ddychwelyd i'r cartref neu aros yng ngofal eu rhieni / gofalwyr yn ddiogel.

Mae'r tîm yn cynnwys arweinydd ymarfer, seicolegydd, gweithiwr cymdeithasol a dau weithiwr cefnogi. Mae eu pwyslais ar weithio gyda phlant a phobl ifanc y mae cyflwr niwrolegol yn effeithio ar eu hymddygiad gartref, yn yr ysgol neu allan yn y gymuned.

Cynghorau Sir Ddinbych a Chonwy a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (Canol)

Bwthyn y Ddôl

Mae tîm amlddisgyblaethol Bwthyn y Ddôl yn parhau i weithio gyda phlant a phobl ifanc sydd ar ymylon gofal ac mewn perygl o ddod yn blant sy'n derbyn gofal.

Bydd y tîm yn canolbwyntio i ddechrau ar gwblhau asesiad holistaidd drwy broses ymgynghori er mwyn argymell rhaglen o ymyriadau.

Mae model gofal newydd yn seiliedig ar dystiolaeth wedi cael ei ddatblygu drwy dîm aml-asiantaeth. Mae hwn wedi cael ei deilwra i anghenion pobl ifanc yn Sir Ddinbych a Chonwy. Mae arwyddion cynnar yn awgrymu fod yr ymyrraeth wedi helpu pobl ifanc aros gartref yn ddiogel.

Mae dull teulu cyfan sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn wedi cynnwys cynnal trafodaethau aml-asiantaeth yn rheolaidd, sydd wedi hyrwyddo gweithio mewn partneriaeth ar draws pob asiantaeth.

Bydd y ganolfan asesu breswyl newydd yn cynnig:

Pedwar lleoliad ar gyfer asesiadau preswyl
Llety 'brys' tymor byr, heb ei gynllunio i ddau o blant a phobl ifanc
Rhagwelir y bydd y datblygiad wedi'i gwblhau yn gynnar yn 2023.

Cynghorau Sir y Fflint a Wrecsam a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (Dwyrain)

Bydd Tŷ Nyth, Canolfan Asesu Breswyl a chartref preswyl i blant yn darparu cefnogaeth wedi'i danategu gan y dull Pontio Ymyriadau Teuluol (FIT) Therapi Aml Systemig (MST).

Daeth y Tîm MST (Therapi Aml-Systemig) yn weithredol ym mis Mai 2020 yn ystod y cyfnod cloi COVID, yn cynnwys Goruchwyliwr, pedwar Therapydd a Gweinyddwr. Mae'r tîm Therapi Aml-systemig yn darparu asesiad dwys a chymorth therapiwtig i bobl ifanc ag anghenion sylweddol, yn aml gyda lefelau uchel o ymddygiad heriol ar

draws meysydd lluosog a all gynnwys ymddygiad ymosodol geiriol a chorfforol, cam-drin sylweddau, colli cartref, hunan-niweidio a phatrymau gwahardd o'r ysgol / risg o waharddiad. Mae gan bob teulu becyn gofal pwrpasol wedi'i deilwra i anghenion eu teulu, gan ddefnyddio cryfderau presennol y teulu i roi'r cyfle gorau posibl ar gyfer cynaliadwyedd hirdymor. Mae'r Tîm Therapi Aml-systemig wedi bodloni'r meini prawf i weithredu model MST UK o dan ofynion trwyddedu llym gan gynnwys cymhwysedd i ymarfer trwy hyfforddiant dwys. Mae MST yn fodel clinigol sy'n seiliedig ar dystiolaeth sy'n gweithio gyda'r holl systemau sy'n ymwneud â'r plentyn, gan gynnwys addysg, dylanwadau cymunedol ac unrhyw oedolion arwyddocaol / eraill yn y teulu. Mae'n meithrin gwydnwch y teulu ac yn cynnig cymorth sy'n hygyrch '24/7'. Cydnabod y gall problemau yn y teuluoedd godi ar unrhyw adeg o'r dydd neu'r nos. Cynhelir apwyntiadau yng nghartref y teulu ar adegau sy'n gyfleus i'r teulu. Mae'r tîm yn gweithredu gydag ethos MST o 'beth bynnag sydd ei angen.' Mae'r Tîm yn darparu cymorth uniongyrchol i feithrin gwydnwch teuluoedd am rhwng 3 a 5 mis. Mae'r ffocws ar atal lleoliad y tu allan i'r cartref trwy ofal neu ddalfa ymhlith pobl ifanc sy'n ymddwyn yn wrthgymdeithasol gartref, yn y gymuned a/neu yn yr ysgol.

Bydd y gwasanaeth yn darparu;

- 4 lleoliad asesu preswyl ar yr un adeg (hyd arhosiad 12 i 16 wythnos) i bobl ifanc rhwng 12 a 17 oed.
- Cefnogaeth i ofalwyr pobl ifanc gan y tîm MST FIT i gynyddu sgiliau a chefnogi pontio llyfn i'r cartref.
- Cymorth parhaus i deuluoedd am hyd at 4 mis pellach a gydag asiantaethau allweddol eraill megis gofal cymdeithasol ac ysgolion a rhwydweithiau cefnogi eraill yn y gymuned. Y nod yw gwella annibyniaeth teuluoedd a lleihau dibyniaeth hirdymor ar wasanaethau statudol.

Hefyd, bydd y gwasanaeth yn darparu:

- 1 lleoliad i blant sydd angen llety brys (arhosiad o ddim mwy na 2 noson)

Bydd Park Avenue yn cynnig 4 lleoliad hirdymor i blant nad yw cymorth mewn lleoliadau mwy yn addas iddynt. Mae'r bartneriaeth strategol yn ceisio ymrwymo i 6 chartref grwpiau bychan dros y 3 blynedd nesaf.

Ystyried ansawdd y farchnad

Rhanbarthol

Mae Consortiwm Comisiynu Plant Cymru yn dîm cenedlaethol i Gymru sy'n gweithio i gefnogi Adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol Plant Awdurdodau Lleol i gomisiynu a chontractio lleoliadau i blant sy'n derbyn gofal. Maent yn rheoli Fframwaith Preswyl Cymru Gyfan ar gyfer Darparu Gwasanaethau i Blant a Phobl Ifanc sy'n Derbyn Gofal yng Nghymru.

Mae monitro prosesau Sicrwydd Ansawdd a Rheoli Risg yn y Fframwaith yn nodi patrymau o ran darparwyr a phroblemau.

Ynys Môn

Mae gan Ynys Môn ddau Gartref Grwpiau Bychan cofrestredig – sef "Cartrefi Clyd Môn" – sydd wedi eu cofrestru ac sy'n cynnal Cartref Clyd Bryn Hwfa a Chartref Clyd Llanfairpwll. Mae'r ddau wedi bod yn rhedeg ar gapasiti llawn drwy gydol y flwyddyn, yn gweithio gyda phobl ifanc ag anghenion gofal cymhleth sydd wedi dioddef trawma yn ystod eu plentyndod cynnar ac yn brwydro ag anhwylderau ymlyniad.

Yn dilyn llwyddiant y ddau gartref cyntaf, mae Ynys Môn ar fin agor y trydydd o'u Cartrefi Clyd Môn yng Nghaergybi, cartref grŵp bychan arbenigol, fydd yn gyfle am seibiant i blant sy'n cael eu cefnogi gan y gwasanaethau arbenigol plant.

Yn ystod y flwyddyn nesaf, bydd pedwerydd cartref y agor, sy'n dal yn y cam cynllunio a chofrestru – Cartrefi Clyd Môn Rhosybol.

Mae prosiect arall yn y cam cynllunio a chofrestru sef Cartrefi Clyd Môn Llangristiolus, fydd yn gyfleuster modern yn arbenigo mewn Gwasanaethau Dydd i'r Gwasanaethau Arbenigol Plant. Oherwydd y bydd y ddau gyfleuster newydd hwn yn agor yn 2022, bydd llai o alw am leoliad y tu allan i'r sir.

Cafodd y cyfleusterau yng Nghartref Clyd Bryn Hwfa a Chartref Clyd Llanfairpwll eu harchwilio gan Arolygiaeth Gofal Cymru yn 2020 a dyfarnwyd eu bod yn Rhagorol.

Sir Ddinbych

Mae Sir Ddinbych wedi ymrwymo i welliant parhaus drwy ymgysylltu â phlant a phobl ifanc, eu gofalwyr a staff cyflogedig a gwrando arnynt drwy arolygon ar gamau allweddol y broses gefnogi er enghraifft, ar ddiwedd lleoliadau.

Mae plant wedi helpu i siapio contractau ar gyfer y Gwasanaeth i Rai sy'n Gadael Gofal a'r Gwasanaethau Eiriolaeth Rhanbarthol drwy'r broses werthuso.

Mae Ymgynghoriad parhaus â Phlant a Phobl Ifanc ar yr iaith a ddefnyddir gan weithwyr proffesiynol wrth drafod ar lafar neu'n ysgrifenedig am fywydau ac amgylchiadau gofal a brofwyd gan blant a phobl ifanc. Mae hyn mewn ymateb i geisiadau gan Voices from Care, Comisiynwyr Ifanc a Bwrdd Pobl Ifanc Cyfiawnder Teuluol sydd wedi amlygu'r iaith a ddefnyddir gan weithwyr proffesiynol a'i effaith ar blant a phobl ifanc.

Mae Hyfforddiant Sgyrsiau Cydweithredol wedi galluogi ymarferwyr Gwasanaethau Plant i ystyried sut i feithrin perthnasoedd gwell â phobl. Cafwyd adborth sylweddol gan ymarferwyr fel rhan o ymarfer myfyriol.

Sir y Fflint

Yn ystod mis Ebrill 2021, cwblhaodd Arolygiaeth Gofal Cymru wiriad sicrwydd i adolygu pa mor dda mae Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol yn parhau i helpu a chefnogi oedolion a phlant gyda phwyslais ar ddiogelwch a lles. Roedd y prif lwybrau ymholi yn canolbwyntio ar bedwar egwyddor Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ac roedd y darganfyddiadau / dyfarniadau'n cyd-fynd â nhw – Pobl – Llais a Rheolaeth, Lles, Partneriaethau ac Integreiddio.

Tueddiadau presennol a'r rhai disgwyliedig

- Heriau wrth gael mynediad at welyau lles diogel a dewisiadau eraill lleol sy'n darparu ymyrraeth mewn argyfwng a dargyfeirio o lety diogel.
- Heriau wrth gael gafael ar leoliadau lleol priodol i blant a phobl ifanc ag anghenion cymhleth.

- Mae angen trefniadau a chyfleusterau tymor byr ychwanegol a phriodol i blant. Mae hyn hefyd yn cynnwys plant ag anghenion ychwanegol ac weithiau eu brodyr a chwiorydd.
- Yn aml mae gan blant dros 16 oed anghenion cymhleth ac ychydig o opsiynau sydd ar gael o ran lleoliadau, mae angen dull strategol i gefnogi anghenion llety a chymorth pobl ifanc rhwng 16 – 18 oed a'r rhai sy'n gadael gofal.

Effaith arferion comisiynu ar y farchnad

Defnyddir Fframweithiau Awdurdodau Lleol Cymru gyfan i gomisiynu lleoliadau unigol ar draws ystod o fathau o leoliadau. Mae'r fframweithiau hyn yn darparu partneriaethau lefel strategol â darparwyr mewn gwasanaethau maethu a phreswyl. Defnyddir y fframweithiau un ai pan fo angen comisiynu'n allanol dan Ddyletswydd Digonolrwydd y Rhanbarth neu pan fo'r ansawdd gorau, cyflawni canlyniadau a gwerth am arian yn cael ei gyflawni drwy gomisiynu allanol yn hytrach na darparu'r gwasanaeth yn fewnol. Mae'r Fframweithiau Cymru gyfan yn cael eu rheoli gan yr egwyddorion uchod.

Y dull a ddefnyddir i e-dendro lleoliadau maethu a phreswyl allanol yw'r Adnoddau Cymorth Comisiynu ar gyfer Plant sy'n cynnig comisiynu tryloyw, sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i leoliadau a reolir gan y Fframwaith a'r rhai sydd y tu allan i'r Fframwaith ac mae'n caniatáu cydymffurfio â'r arweiniad a rheoliadau caffael sy'n sylfaen i gomisiynu.

Darparu gwasanaeth yn y Gymraeg

Nid oes gan y plant sy'n cael eu lleoli y tu allan i'r sir (neu wlad) – **IS IT COUNTY OR COUNTRY?** oherwydd diffyg lleoliadau arbenigol, y dewis o gael gwasanaethau gofal yn Gymraeg. Mae hon yn broblem benodol yng Ngwynedd.

Gwasanaethau ataliol

Dynododd yr Asesiad o Anghenion y Boblogaeth flaenoriaeth allweddol i gefnogi iechyd a lles plant a phobl ifanc gyda phwyslais ar wasanaethau ataliol. Cafodd hyn ei ddynodi fel maes blaenoriaeth allweddol ar draws y rhanbarth.

Defnyddiwyd y Gronfa Gofal Integredig 2016-22 i archwilio ffyrdd newydd ac arloesol o ddarparu ymyrraeth gynnar i'r rhai sydd ei angen fwyaf. Heb y cyllid hwn, mae'n

bosibl y byddai plant a phobl ifanc angen mwy o ymyriadau gan Ofal Cymdeithasol, Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr yn Haen 3 a 4 a Heddlu Gogledd Cymru , ac mae'n bosibl na fyddent wedi gallu aros gyda'u teuluoedd.

Dylid defnyddio gwersi a ddysgwyd o brosiectau blaenorol i archwilio datblygiad gwasanaethau ataliol ymhellach drwy'r Gronfa Fuddsoddi Ranbarthol 2022-27.

Ynys Môn

Mae'r gwasanaeth plant a theuluoedd yn parhau i fuddsoddi mewn gwasanaethau ataliol fel bod llai o blant a phobl ifanc angen derbyn gofal. Y prif ddarpariaeth ataliol yw'r tîm teuluoedd cryf. Maent yn cynnig cefnogaeth ddwys i deuluoedd ble mae problemau camddefnyddio sylweddau, cam-drin domestig a phroblemau iechyd meddwl ymhlith rhieni wedi cael eu nodi ac yn cyfrannu at y risgiau y mae plant a phobl ifanc yn eu hwynebu gartref. Drwy ddefnyddio ymyrraeth yn seiliedig ar gryfderau ac sydd wedi ei llywio gan seicoleg, mae'r tîm wedi dangos yn gyson bod y rhain yn ffyrdd effeithiol o leihau risg a hwyluso newid sy'n caniatáu i deuluoedd aros gyda'i gilydd. Hefyd, datblygwyd rhaglen mentor cymheiriaid ac er ei bod yn ddyddiau cynnar, rydym yn disgwyl i hon fod yn ychwanegiad effeithiol i'r ddarpariaeth.

Mae'r Tîm Trawsnewid yn wasanaeth newydd a sefydlwyd yn 2021. Byddant yn cynnig darpariaeth aml-asiantaeth o wasanaethau dwys yn Ynys Môn. Mae'r Tîm yn gweithio gyda theuluoedd, rhwng 0 a 25 oed, sydd un ai mewn perygl o ddod i ofal yr awdurdod lleol neu ble mae posibilrwydd iddynt ddychwelyd i'r cartref neu aros yng ngofal eu rhieni / gofalwyr yn ddiogel. Mae'r tîm yn cynnwys arweinydd ymarfer, seicolegydd, gweithiwr cymdeithasol a dau weithiwr cefnogi. Mae eu pwyslais ar weithio gyda phlant a phobl ifanc y mae cyflwr niwrolegol yn effeithio ar eu hymddygiad gartref, yn yr ysgol neu allan yn y gymuned. Yn 2022, bydd y tîm yn cael ei ymgorffori i'r tîm teuluoedd cryf, gan ehangu cylch gwaith a chwmpas y tîm hwnnw.

Nod y gwasanaeth yw darparu'r gwasanaethau ymyrraeth ac atal cynharaf bosibl i deuluoedd. Mae'r ddarpariaeth yn cynnwys y tîm o amgylch y teulu sydd wedi tyfu'n ddiweddar o 6 i 8 gweithwyr cefnogi. Mae ein gwasanaethau a gomisiynir yn cynnwys gwasanaeth cam-drin domestig GORWEL, lles emosiynol a gofalwyr ifanc

Gweithredu dros Blant, cymorth iechyd meddwl i rieni gan Adferiad, Canolfan Cymorth Cynnar a chyfarfodydd aml-asiantaeth Un Drws Ffrynt.

Gwynedd

Drwy gyllid ICF, mae Gweithredu dros Blant wedi sefydlu gwasanaeth Dychwelyd ac Atal Gwynedd i Blant sy'n Derbyn Gofal, sy'n darparu gwasanaeth therapiwtig uniongyrchol i leihau nifer y Plant sy'n Derbyn Gofal, yn cynnwys lleihau'r angen a nifer y lleoliadau drud y tu allan i'r sir ac i gefnogi datblygiad darpariaeth gofal lleol o ansawdd uchel i blant Gwynedd. Mae'r gwasanaeth hefyd yn atal achosion o chwalu teulu yn cynnwys lleoliadau mabwysiadu'n methu sy'n arwain at fod angen lleoliad plant sy'n derbyn gofal.

Yr angen mwyaf o atgyfeiriadau yw i sefydlogi lleoliadau maeth, rydym yn cynnig cefnogaeth uniongyrchol ac anuniongyrchol drwy ofalwyr a gweithwyr proffesiynol eraill. Mae'r gefnogaeth i rieni maeth nid yn unig i rieni maeth newydd, ond i ofalwyr profiadol hefyd. Fel bob amser, mae cydweithio'n allweddol i lwyddiant ac yn yr enghreifftiau hyn, mae gweithio mewn partneriaeth agos gyda maethu yn hanfodol, gan ganolbwyntio'n benodol ar hunan-ofal i rieni maeth. Mae'r gwasanaeth Dychwelyd ac Atal wedi parhau i fod ar agor i aelodau grŵp maethu preifat Gwynedd ar Facebook, yn rhannu cyngor a dolenni ar amrywiaeth o bynciau o rianta i faterion yn ymwneud â'r pandemig.

Canlyniadau'r gwasanaeth yw:

- Lleihau nifer y Plant Sy'n Derbyn Gofal.
- Datblygu dull therapiwtig system gyfan i'r teuluoedd sydd mewn perygl o chwalu.
- Atal plant rhag bod angen derbyn gofal drwy ddarparu Therapi'n Canolbwyntio ar Ymlyniad i alluogi plant, pobl ifanc a'u teuluoedd ddeall trawma a'i effaith yn well.
- Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn gallu cyflawni a chynnal lleoliadau gofal sefydlog drwy gefnogi gofalwyr yn therapiwtig i ddeall a rheoli ymddygiad sy'n herio.
- Cefnogi ac uwchsgilio gofalwyr i ddatblygu ymatebion gofalgar, therapiwtig i ymddygiad, sy'n helpu i sefydlogi lleoliadau a'u hatal rhag methu.
- Darparu gwasanaeth hygyrch, prydlon sy'n canolbwyntio ar ddatrysiadau ac nad yw'n creu stigma.

- Darparu cymorth dwys a mewnbwn therapiwtig i blant sy'n derbyn gofal sy'n addas i gael eu dychwelyd i'w cymunedau yng Ngwynedd.
- Gweithio gyda theuluoedd sy'n mabwysiadu i gyflawni lleoliadau sefydlog.
- Mae'r gwasanaeth yn defnyddio dull sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, mae creadigrwydd a chefnogaeth hyblyg y staff yn sicrhau hyn.

Mae'r adborth wedi bod yn bositif iawn, gweler un enghraifft isod:

"Hollol wych a chefnogaeth a chyngor amhrisiadwy. Mae'r gwasanaeth hwn wedi bod yn gymorth gwirioneddol ac yn rhywbeth y mae gennym hyder ynddo a gwybod eu bod yno i ni bob amser fel teulu i'n helpu drwy'r amseroedd gwael ac i ninnau rannu ein rhwystredigaeth hefyd! Mae lefel eu hymrwymiad i ni yn dangos yn eu gofal ohonom ar ôl cyswllt gan wneud yn siŵr ein bod yn iawn neu ar ôl penwythnos gwael. Ni allwn ganmol digon ar y gwasanaeth hwn."

Conwy

Cyfiawnder Ieuenctid

- Gorchmynion Atgyfeirio - ymgysylltwyd â 38 o bobl ifanc yn y 6 mis diwethaf, 4 wedi ail-droseddu
- Gwaith Cyfiawnder Adferol Uwch - 66 atgyfeiriad cychwynnol
- Cefnogwyd 78 o bobl oedd wedi cael niwed ac yna cefnogwyd 44 o'r bobl ifanc (oedd wedi cyflawni'r drosedd) i ymgysylltu ag ymyriadau penodol wedi'u harwain gan safbwynt y dioddefwyr i ddatblygu dealltwriaeth o effaith eu hymddygiad.
- Ni chafodd unrhyw bobl ifanc oedd wedi ymgysylltu â'r prosiect ddedfryd o garchar.

Tabl 22: Atgyfeiriadau Cyfiawnder Ieuenctid Conwy Ebrill i Medi 2021

Math o atgyfeiriad	Nifer
Cardiau melyn	203
Datrysiad cymunedol fflat	13
Atgyfeiriadau atal	44
Datrysiad cymunedol +	24
Rhybudd ieuenctid	0
Rhybudd amodol ieuenctid	6
Cyfanswm	290

Ffynhonnell: Data awdurdod lleol

Sir Ddinbych

Yn 2021 sefydlwyd y Tîm Teuluoedd Integredig Lleol (LIFT) drwy gyllid Rhaglen Drawsnewid Plant a Phobl Ifanc. Mae'r Tîm yn cynnig cefnogaeth gynnar wedi'i thargedu ar gyfer teuluoedd sy'n cael problemau i reoli anawsterau emosiynol ac ymddygiad.

Mae'r Tîm, sy'n cynnwys Llyw-wyr Lles, Therapyddion Galwedigaethol, Arbenigwyr Cymorth Ymddygiad a Seicolegwyr, yn gweithio gyda theuluoedd i ddeall yr ymddygiad heriol a gweithredu fel ffynhonnell gwybodaeth a chefnogaeth i helpu i ddatblygu a gweithredu cynlluniau ymddygiad positif a rhoi ymgynghoriad arbenigol pan fo angen.

Mae'r tîm aml-asiantaeth sy'n cynnwys gweithwyr proffesiynol amlddisgyblaethol wedi datblygu model gofal penodol a dull partneriaeth o gefnogi teuluoedd yn Sir Ddinbych a Chonwy. Maen nhw bellach ar waith ac yn gweithio'n uniongyrchol gyda phlant a phobl ifanc a'u teuluoedd.

Mae'r rhaglen hefyd wedi uwchsgilio 78 o staff awdurdod lleol mewn therapïau fydd y tîm yn eu defnyddio, mae hyn wedi annog dull cyson ac iaith a rennir, gan roi cysondeb ar draws asiantaethau partner a thimau. Nododd y gwerthusiad annibynnol o'r prosiect;

- Roedd dull partneriaeth cryf ar lefel uchel yn allweddol wrth sefydlu'r gwasanaethau newydd.
- Roedd staff asiantaethau partner wedi eu plesio o ran pa mor gyflym roedd y tîm LIFT yn ymateb i atgyfeiriadau a cheisiadau am gyngor ac arweiniad.

- Cyfleoedd ar gyfer ymgynghoriadau a chydweithio, oedd yn cyfrannu at ddysgu a datblygu ar gyfer y gweithlu plant.
- Mae teuluoedd wedi ymgysylltu'n dda.

Adborth gan rieni:

- "Mae bywyd yn llawer gwell gartref rwan ers i [aelodau staff] wneud y fideo i ni"
- "Mae gan M lawer gwell cyswllt â'i deimladau, fel finnau, ers i'r LIFT ein helpu ni, mae ei ymddygiad wedi gwella hefyd"
- "Mae wedi bod yn hyfryd cael rhywun sy'n gwrando a ddim yn barnu"

Yn ystod y cyfnod ble mae'r Gronfa Gofal Integredig wedi cael ei darparu i Sir Ddinbych, mae'r cymorth hwn ar gyrion gofal wedi gweithio gyda 122 o deuluoedd (sef 200 o blant).

Rhaglen Integredig Teuluoedd yn Gyntaf / Dechrau'n Deg
Mae'r rhaglen hon yn darparu ystod o Gefnogaeth i Deuluoedd a Rhieni yn Sir Ddinbych. Ein nod yw darparu gwasanaethau ymyrraeth gynnar ac atal i deuluoedd diamddiffyn cyn i broblemau waethygu a sicrhau bod plant yn ein hardaloedd mwyaf difreintiedig yn cael cymorth ychwanegol.

Yn 2021-22, cafodd ein gwasanaethau Teuluoedd yn Gyntaf 302 o atgyfeiriadau. Roedd gennym restr aros fisol o 18 ar gyfartaledd ac amser aros o 26 diwrnod ar gyfartaledd o dderbyn yr atgyfeiriad i ddyrannu gweithiwr. Fe wnaethom gefnogi 369 o deuluoedd ac asesu anghenion 114 o deuluoedd o'r newydd.

Mae'r Tîm o Amgylch y Teulu yn cydlynu llawer o wasanaethau ac ymyriadau o amgylch teuluoedd unigol, gan sicrhau ymgysylltu, asesu angen a chynllunio cefnogaeth. Yng nghanol materion parhaus ac anghenion anwadal oherwydd Covid-19, hyd yma mae'r Tîm wedi creu 29 o gynlluniau gweithredu yn llwyddiannus gyda theuluoedd. Gan ddefnyddio methodoleg a brofwyd gan Lywodraeth Cymru, rydym wedi amcangyfrif yr arbedion cost posibl a gyflawnwyd gan y Tîm i wasanaethau eraill. Mae'r ffigurau diweddaraf sydd ar gael ar gyfer Ionawr i Rhagfyr 2021 yn dangos arbedion o £122,823.

Tabl 23: Arbedion cost posibl gan y Tîm o Amgylch y Teulu i wasanaethau, Ionawr i Rhagfyr 2021

Maes gwasanaeth	Amcangyfrif o'r arbedion	Materion yr ymdriniwyd â nhw
Trosedd	£52,272	Ymddygiad gwrthgymdeithasol, cam-drin domestig ac ymddygiad troseddol
Addysg	£22,264	Absenoldeb, gwahardd a pharodrwydd ar gyfer yr ysgol
Iechyd	£6,187	Camddefnyddio cyffuriau
Iechyd meddwl	£18,052	Materion iechyd meddwl i blant, pobl ifanc ac oedolion
Cyflogaeth	£24,048	Cymorth i gael gwaith
Cyfanswm	£122,823	

Ffynhonnell: Data awdurdod lleol

Yn 2021, cefnogodd ein Hymwelwyr Iechyd Dechrau'n Deg 1,182 o blant dan 4 yn y rhannau mwyaf o amddifadedd lluosog ym Mhrestatyn, y Rhyl a Dinbych. Fe wnaethom gefnogi 52 o deuluoedd eraill ar draws y sir drwy Allgymorth. Helpodd ein Therapyddion Iaith a Lleferydd 102 o blant ochr yn ochr â'n tîm Datblygiad Iaith Cynnar, sydd wedi darparu ymyriadau Portage a Chwerthin a Dysgu i 36 o blant. O fis Ionawr i fis Rhagfyr 2021, fe wnaethom ddarparu 31,998 o sesiynau gofal plant di-dâl i 366 o blant, gan ddarparu 1,348 o sesiynau ychwanegol.

Mae ein Hymwelwyr Iechyd yn cyfrannu'n sylweddol at ddiogelu plant yn Sir Ddinbych. Rhwng mis Ionawr a mis Rhagfyr 2021, gwaeth y tîm 218 cyswllt â phlant mewn mesurau Amddiffyn Plant, 135 cyswllt â phlant gyda Chynllun Gofal a Chefnogaeth a 115 gyda Phlant Sy'n Derbyn Gofal. Gwnaethant 639 cyswllt â phlant sydd angen gwasanaeth Dwys Haen 3.

Tabl 24: Gweithgareddau Ymwelwyr Iechyd Sir Ddinbych , 2021

Gweithgaredd	Nifer
Atgyfeiriadau Amddiffyn Plant	102
Adroddiadau Llys / Datganiadau'r Heddlu	12
Adroddiadau / presenoldeb mewn Cynadleddau Achos	77
Adroddiadau MARAC	26
Adolygiadau Plant sy'n Derbyn Gofal a fynychwyd	29
Asesiadau Diogelu Cyn Geni	97
Cyfarfodydd yn ymwneud â diogelu a fynychwyd	337

Ffynhonnell: Data awdurdod lleol

Ym mis Ionawr, fe wnaethom benodi Nyrs Diogelu newydd, sydd wedi mynychu pedair Cynhadledd Achos a chwech cyfarfod gweithwyr proffesiynol (Grwpiau Craidd / Cynlluniau Gofal a Chefnogaeth / Plant Sy'n Derbyn Gofal).

Sir y Fflint

MYFYRIO

Mae'r Gwasanaeth MYFYRIO yn cefnogi merched sydd wedi colli un plentyn neu fwy drwy achosion gofal ac sydd mewn perygl uwch o golli mwy o blant drwy'r un profiad.

Mae'r Ganolfan Cymorth Cynnar yn adnodd help cynnar aml-asiantaeth i blant a theuluoedd sydd â dau neu fwy o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Mae partneriaid yn cynnwys Gwasanaethau Cymdeithasol, yr Heddlu, Iechyd, Cyfiawnder Ieuenctid, Tai, Sir y Fflint yn Cysylltu â Chwsmeriaid, Addysg, Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd, Cymorth y Blynyddoedd Cynnar a Chyngor Gwirfoddol Lleol Sir y Fflint.

Cafodd y Ganolfan Cymorth Cynnar 2,641 o atgyfeiriadau rhwng mis Ebrill 2020 a diwedd mis Mawrth 2021 ac mae'r tîm wedi addasu i fodloni anghenion yn ystod y pandemig. Symudodd holl aelodau'r Ganolfan Cymorth Cynnar yn gyflym i gynnal trafodaethau ar-lein ac addasodd asiantaethau'n dda yn ystod y cyfnod clo ac ni chafwyd unrhyw darfu ar gyfarfodydd. Arafodd nifer yr atgyfeiriadau ychydig yn ystod Ebrill/Mai gan gynyddu eto o fis Mehefin.

‘Lleoliad Rhiant a Phlentyn Gyda’i Gilydd’
Mae’r ymgyrch recriwtio ‘Lleoliad Rhiant a Phlentyn Gyda’i Gilydd’ yn dechrau dwyn ffrwyth. Ei nod yn cadw plant gyda’u rhieni mewn lleoliad gofal maeth a aseswyd yn arbennig.

Mae Sir y Fflint yn craffu’n agos ar benderfyniadau a ddylid rhoi pobl ifanc hŷn mewn gofal, ac yn enwedig, pa wahaniaeth y gellir ei gyflawni ar y cam hwyr hwn.

Gwasanaeth Cyfarfod Sir y Fflint
Bwriad Gwasanaethau Cyfarfod Sir y Fflint yw cadw teuluoedd gyda’i gilydd pan fo’n bosibl. Mae teuluoedd yn cael cynnig Cyfarfod Grŵp Teulu cyn gynted â phosibl, i’w hatal rhag cyrraedd argyfwng. Mae Cyfarfodydd Cyfarfod Teuluoedd yn archwilio a fyddai aelodau’r teulu ehangach neu unigolion cysylltiedig yn barod i gynnig cael eu hasesu i ofalu am y plentyn. Mae mwy o gyllid ar gael i atgyfnerthu’r dull hwn. Rydym wedi gweld cynnydd yn yr atgyfeiriadau i’r gwasanaeth, a nodwyd bod teuluoedd angen cefnogaeth ychwanegol yn ystod y cyfnod hwn oherwydd effaith COVID-19 a’r straen a’r pwysau cynyddol ar fywyd teuluol. Rydym hefyd wedi gweld cynnydd cyflym mewn atgyfeiriadau gan wasanaethau statudol, sydd eto’n amlygu’r pwysau y mae’r pandemig wedi’i gael ac yn dal i’w gael ar deuluoedd.

Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd
Mae’r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yn wasanaeth statudol gan yr awdurdod lleol yn darparu gwybodaeth ddiduedd am ddim i deuluoedd (a’r rhai sy’n gweithio gyda nhw) ar ystod o bynciau ac mewn fformatau gwahanol.

Mae pynciau’n cynnwys iechyd, addysg, hamdden, cyllid a gofal plant cofrestredig. Mae’r gwasanaeth yn prosesu 20,000 o ymholiadau’r chwarter ar gyfartaledd, un ai wyneb yn wyneb, dros y ffôn ac e-bost neu ar y wefan a thrwy’r cyfryngau cymdeithasol.

Wrecsam

Drwy gydol y flwyddyn, mae'r Adran wedi gwneud cynnydd cyson o ran datblygu gwasanaethau ymyrraeth gynnar ac ataliol. Ym mis Tachwedd 2021, cyhoeddwyd y ddogfen Fframwaith Cymorth Cynnar ac Atal, yn dilyn lansiad aml-asiantaeth ynghyd â dogfen Trothwy Gwasanaethau Plant.

Diben y ddogfen Fframwaith Atal a Chymorth Cynnar yw cynorthwyo pawb wrth gynllunio Gwasanaethau Atal ac Ymyrraeth Gynnar. Mae'n cefnogi wrth ystyried pwy sydd angen cymryd rhan, beth yw'r egwyddorion a fydd yn llywio trafodaethau a phenderfyniadau ac i alluogi unigolion i ddatblygu achos busnes clir ar gyfer gwella, ehangu neu ail-bwrpasu gwasanaethau presennol.

Ers datblygu'r Fframwaith Atal a Chymorth Cynnar, mae Partneriaeth Atal a Chymorth Cynnar newydd wedi'i sefydlu ac mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd i ddatblygu strategaeth a fydd yn helpu i ganolbwyntio'r Cyngor a'i Bartneriaid ar sicrhau bod cymorth i blant a phobl ifanc. ac mae teuluoedd ar gael iddynt cyn i faterion waethygu. Ei nod yw helpu plant, pobl ifanc a theuluoedd i helpu eu hunain yn y lle cyntaf ond pan fydd angen mwy o help, ein nod yw darparu'r cymorth cywir yn llawer cynharach. Bydd datblygiad pellach y Bartneriaeth Atal a Chymorth Cynnar yn parhau trwy gydol y flwyddyn i ddod.

6. Gwasanaethau maethu

Trosolwg o'r boblogaeth

Rhagwelir y bydd nifer y plant yn lleihau

Mae nifer amcangyfrifedig y plant (0-15 oed) yn 2020 a'r rhagamcanion ar gyfer 2040 yn dangos bod disgwyl i nifer y plant yng Ngogledd Cymru leihau yn ystod y blynyddoedd i ddod (Llywodraeth Cymru, 2020). Mae'r lleihad hwn i'w weld ar draws pob awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru, ac eithrio Gwynedd lle rhagwelir y bydd cynnydd bach (1.8%). Yn gyffredinol, disgwylir y bydd gostyngiad o 6.1% yn nifer y plant yng Ngogledd Cymru.

Roedd diweddariad y Datganiad o Sefyllfa'r Farchnad 2021 yn rhoi trosolwg o'r ystadegau allweddol;

- Roedd cynnydd o 34% yn nifer y plant yr oedd angen gofal maeth arnynt yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill 2016 (600 o blant) a mis Mawrth 2020 (805 o blant).
- Ar 31ain Mawrth 2020, roedd 805 o blant yng Ngogledd Cymru yn byw gyda gofalwr maeth, roedd 40% (325 o blant) yn byw gyda gofalwr maeth annibynnol - roedd angen lleoliad gofal arbenigol ar y rhan fwyaf o'r plant hynny er mwyn cynnal eu hanghenion, gan nad oedd modd i'r gwasanaethau mewnol wneud hynny.
- Ar hyn o bryd mae 11 o blant yn byw mewn cartrefi plant y gellid gofalu amdanynt gan ofalwyr maeth arbenigol. Nid oes digon o ofalwyr maeth â'r sgiliau cywir i gefnogi proffiliau anghenion ein plant.
- Yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill 2020 a diwedd mis Chwefror 2021, roedd angen lleoliad ac asesiad rhiant a phlentyn ar 34 o blant.

Mae'r galw am ofal maeth wedi cynyddu

Mae nifer y plant sy'n derbyn gofal maeth yng Ngogledd Cymru wedi cynyddu bob blwyddyn ers 2015 i tua 945 yn 2020. Gwelwyd y cynnydd mwyaf yn Wrecsam, gyda nifer y plant yn dyblu. Roedd cynnydd sylweddol yng Ngwynedd hefyd. Mae'r niferoedd mewn awdurdodau lleol eraill wedi amrywio.

Tabl 25: Nifer y plant sy'n derbyn gofal mewn lleoliadau maeth ar 31 Mawrth

Cyngor lleol	2015	2017	2018	2019	2020
Ynys Môn	90	100	100	90	110
Gwynedd	145	145	145	165	200
Conwy	120	125	150	140	140
Sir Ddinbych	125	110	110	115	115
Sir y Fflint	135	140	135	150	140
Wrecsam	120	135	170	175	240
Gogledd Cymru	735	755	810	835	945
Cymru	4,250	4,425	4,700	4,840	4,990

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Plant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol sydd mewn lleoliadau maeth. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Er gwaethaf y cynnydd yn nifer y lleoliadau maeth, roedd y Datganiad o Sefyllfa'r Farchnad (2019) yn nodi nad oedd disgwyl cynnydd mawr yn y dyfodol.

Mae awdurdodau lleol yn defnyddio lleoliadau gofal maeth mewnol ac asiantaethau maethu annibynnol i ddarparu gofal. Mae rhai o'r asiantaethau maethu annibynnol yn elusennau neu'n fentrau cydweithredol. Mae'r tabl isod yn dangos nifer a chanran y mathau gwahanol o ddarpariaeth lleoliadau maeth, yn ôl Awdurdod Lleol.

Tabl 26: Nifer y lleoliadau maeth yn ardal yr awdurdod lleol a gomisiynwyd yn ôl y math o ddarparwr

Cyngor lleol	Mewnol (nifer)	Darparwr annibynnol (nifer)	Cyfanswm (nifer)	Mewnol (canran)	Darparwr annibynnol (canran)
Ynys Môn	37	32	69	54%	46%
Gwynedd	98	31	129	76%	24%
Conwy	82	41	123	67%	33%
Sir Ddinbych	69	19	88	78%	22%
Sir y Fflint	55	13	68	81%	19%
Wrecsam	119	21	140	85%	15%
Gogledd Cymru	460	157	617	75%	25%

Ffynhonnell: Darparwyd gan bob awdurdod lleol

Rhagweld cynnydd yn y galw am rieni maeth

Cyfrifodd y Rhwydwaith Maethu Cenedlaethol fod angen tua 550 o rieni maeth newydd ar draws Cymru bob blwyddyn i ateb y galw. Mae hyn yn awgrymu y bydd prinder lleoliadau maeth yn y blynyddoedd i ddod, o ystyried y galw cynyddol.

Materion yn ymwneud â digonolrwydd ar gyfer rhai plant

Gwelodd y Datganiad o Sefyllfa'r Farchnad (Bwrdd Partneriaethau Rhanbarthol, 2019) fod problemau yn ymwneud â digonolrwydd wrth geisio dod o hyd i leoliadau ar gyfer plant ag anghenion penodol, gan gynnwys:

- Gofal seibiannol
- Troseddwyr ifanc
- Ffoaduriaid, mewnfudwyr, ceiswyr lloches
- Rhieni ifanc
- Grwpiau o frodyr/chwiorydd
- Sefyllfaoedd brys

Mae sefydlogrwydd y gweithlu yn broblem, ac wrth i'r galw am leoliadau gynyddu y disgwyl yw na fydd digon o leoliadau gofal i ateb y galw a ragwelir.

Mae gwefan Maethu Cymru wedi hwyluso'r ffordd i'r 22 Awdurdod Lleol ffurfio rhwydwaith o arbenigedd lleol ym maes maethu. Mae'n ceisio gwneud argraff fwy ar lefel genedlaethol, gan weithio gyda gofalwyr maeth er mwyn adeiladu gwell dyfodol i blant lleol. Mae'n rhannu un brand ac un llais i gryfhau prosesau recriwtio a chefnogi gofalwyr maeth.

Y Fframwaith Maethu Cenedlaethol

Mae'r Fframwaith Maethu Cenedlaethol (2018) wedi canfod bod plant sy'n byw gyda gofalwyr maeth yn eu hardal eu hunain yn fwy tebygol o ffynnu a bod plant mewn darpariaeth awdurdod lleol yn fwy tebygol o aros yn eu hawdurdod lleol, gan eu galluogi i gadw cysylltiadau pwysig. Mae'n hanfodol bod awdurdodau lleol yn cynyddu lleoliadau lleol ac yn lleihau nifer y lleoliadau y tu allan i'r ardal.
Yn ôl y Fframwaith Maethu Cenedlaethol (2018), mae cynnydd wedi bod yn y galw am faethu cysylltiedig (gyda theulu neu ffrindiau) hefyd. Mae'n nodi hefyd bod lleoliadau awdurdodau lleol yn arwain at gwell ganlyniadau i'r plant. Mae'r fframwaith yn nodi bod angen i awdurdodau lleol gael y capasiti i hwyluso hyn neu sicrhau bod y plentyn yn cael cyfleoedd i gadw cysylltiadau os bydd yn cael ei roi mewn lleoliad maeth o fath arall.

Trosolwg o'r farchnad

Trosolwg o'r farchnad ranbarthol

Mae'r tabl isod yn dangos manylion y ddarpariaeth faethu yn ôl y math o ddarparwr.

Tabl 27: Lleoliadau maethu, gwelyau a chyfran y farchnad yn ôl y math o ddarparwr.

Math o ddarparwr	Cyfran y farchnad (Canran)	Lleoliadau (nifer)	Lleoliadau gofal (nifer)
Mewnol	62%	776	453
Preifat	37%	469	206
Trydydd sector	1%	16	7
Gogledd Cymru	100%	1261	666

Ffynhonnell: Data CCSR a gyrchwyd 31/05/22

Trosolwg o'r farchnad yn Ynys Môn

Mae'r tabl yn dangos faint o blant yn Ynys Môn sy'n cael eu lleoli fwyfwy y tu allan i'w hawdurdod lleol.

Tabl 28: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth fesul ardal – Ynys Môn

Lleoliad y gofal	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
O fewn yr awdurdod lleol	65	60	70	80	-45
Y tu allan i'r awdurdod lleol (Cymru)	30	30	30	20	50
Y tu allan i Gymru	0	0	0	0	0

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiadau Plant sy'n derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Tabl 29: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth fesul math – Ynys Môn

Math o Leoliad	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
Gyda pherthynas / ffrind, o fewn yr awdurdod lleol	30	25	25	35	5
Gyda'r awdurdod lleol, o fewn yr awdurdod lleol	20	20	40	40	20
Gydag asiantaeth, o fewn yr awdurdod lleol	15	15	10	10	-5
Gyda pherthynas / ffrind, y tu allan i'r awdurdod lleol	5	0	0	0	-5
Gydag awdurdod lleol, y tu allan i'r awdurdod lleol	0	0	0	0	0
Gydag asiantaeth, y tu allan i'r awdurdod lleol	25	25	25	25	0

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Trosolwg o'r farchnad - Gwynedd

Mae'r ffigyrau yn y tabl isod yn dangos bod plant yn ardal Gwynedd wedi cael eu lleoli fwyfwy mewn lleoliadau maeth o fewn Sir Gwynedd. Mae'r nifer a gafodd eu lleoli y tu allan i Wynedd ond yng Nghymru wedi lleihau. Fodd bynnag, mae cynnydd wedi bod yn nifer y lleoliadau y tu allan i Gymru.

Tabl 30: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth yn ôl ardal - Gwynedd

Lleoliad y Gofal	2018	2019	2020	2021	Newid Nifer
O fewn yr Awdurdod Lleol	110	120	140	135	25
Y tu allan i'r Awdurdod Lleol, Cymru	35	40	50	50	15
Y tu allan i Gymru	0	5	5	15	15

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae'r ffigyrau isod yn dangos bod nifer cynyddol o blant yng Ngwynedd yn derbyn gofal mewn lleoliadau maeth y tu mewn a'r tu allan i Wynedd. Gwelwyd cynnydd hefyd yn nifer y lleoliadau gyda theulu/ffrindiau.

Tabl 31: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth yn ôl math - Gwynedd

Math o Leoliad	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
Gyda pherthynas / ffrind, o fewn yr awdurdod lleol	35	50	50	45	10
Gyda'r awdurdod lleol, o fewn yr awdurdod lleol	70	65	85	85	15
Gydag asiantaeth, o fewn yr awdurdod lleol	0	0	0	0	0
Gyda pherthynas / ffrind, y tu allan i'r awdurdod	5	10	15	25	20
Gydag awdurdod lleol, y tu allan i'r awdurdod lleol	10	15	15	10	0
Gydag asiantaeth, y tu allan i'r awdurdod lleol	20	20	30	30	10

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae awdurdod lleol Gwynedd ei hun yn adrodd bod "darpariaeth gymharol dda" o leoliadau maeth ar gael yn y sir, o'i gymharu â mathau eraill o ddarpariaeth ond mae'n cydnabod y gall prinder gofalwyr maeth fod yn broblem yn y dyfodol agos. Mae'r awdurdod lleol yn rhagweld y byddai angen tua 10 – 12 lleoliad maeth newydd bob blwyddyn i gynnal hyn ac o leiaf 18 – 20 i wella'r ddarparieth.

Trosolwg o'r farchnad - Conwy

Mae Conwy wedi cynyddu nifer y lleoliadau maeth o fewn yr awdurdod lleol ac mae nifer y lleoliadau y tu allan i Gymru wedi lleihau'n sylweddol. Fodd bynnag, mae nifer y lleoliadau y tu allan i Gonwy ond yng Nghymru wedi cynyddu, gweler y ffigyrau isod.

Tabl 32: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth yn ôl ardal - Conwy

Lleoliad y Gofal	2018	2019	2020	2021	Newid - nifer
O fewn yr Awdurdod Lleol	95	85	100	100	5
Y tu allan i'r Awdurdod Lleol, Cymru	20	35	35	35	15
Y tu allan i Gymru	35	25	5	5	-30

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae Conwy wedi gweld gostyngiad yn nifer y lleoliadau maeth o fewn yr awdurdod lleol a chynnydd bach mewn lleoliadau gydag asiantaethau.

Tabl 33: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth yn ôl math - Conwy

Math o Leoliad	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
Gyda pherthynas / ffrind, o fewn yr awdurdod lleol	25	20	15	20	-5
Gyda'r awdurdod lleol, o fewn yr awdurdod lleol	65	60	55	55	-10
Gydag asiantaeth, o fewn yr awdurdod lleol	25	30	35	30	5
Gyda pherthynas / ffrind, y tu allan i'r awdurdod lleol	10	10	10	15	5
Gydag awdurdod lleol, y tu allan i'r awdurdod lleol	0	0	0	0	0
Gydag asiantaeth, y tu allan i'r awdurdod lleol	20	20	20	20	0

Mae'r niferoedd wedi cael eu talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae Conwy yn dweud bod gwir angen lleoliadau brys a rhai mwy tymor hir ar unwaith. Mae'r awdurdod yn cydnabod pwysigrwydd lleoliadau lleol i blant, mae'n ystyried amrywiaeth o ddewisiadau i gynyddu'r ddarpariaeth yn y sir a lleihau'r ddibyniaeth ar drefniadau dros dro, costus a lleoliadau y tu allan i'r sir sy'n bell o'r teulu.

Trosolwg o'r farchnad – Sir Ddinbych

Mae'r ffigyrau yn y tabl isod yn dangos cynnydd yn nifer y lleoliadau ar gyfer plant o Sir Ddinbych o fewn y Sir honno a'r tu allan iddi ond yn dal i fod yng Nghymru.

Tabl 34: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth yn ôl ardal – Sir Ddinbych

Lleoliad y Gofal	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
O fewn yr awdurdod lleol	85	90	90	90	5
Y tu allan i'r awdurdod lleol, yng Nghymru	15	15	15	20	5
Y tu allan i Gymru	10	10	10	10	0

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae Sir Ddinbych wedi gwneud defnydd cynyddol o asiantaethau y tu mewn a'r tu allan i'r ardal ac mae cynnydd hefyd yn nifer y lleoliadau gyda theulu /ffrindiau y tu allan i'r ardal.

Tabl 35: Nifer y plant mewn lleoliadau gofal yn ôl math – Sir Ddinbych

Math o Leoliad	2018	2019	2020	2021	Newid - nifer
Gyda pherthynas / ffrind, o fewn yr awdurdod lleol	20	20	20	20	0
Gyda'r awdurdod lleol, o fewn yr awdurdod lleol	60	70	65	65	5
Gydag asiantaeth, o fewn yr awdurdod lleol	0	5	10	5	5
Gyda pherthynas / ffrind, y tu allan i'r awdurdod lleol	5	10	10	10	5
Gydag awdurdod lleol, y tu allan i'r awdurdod lleol	10	5	0	0	-10
Gydag asiantaeth, y tu allan i'r awdurdod lleol	10	10	10	15	5

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae awdurdod lleol Sir Ddinbych wedi nodi bod angen cynyddu'r capasiti gofal er mwyn ateb anghenion poblogaeth Sir Ddinbych am wasanaethau gofal maeth. Mae hefyd yn cydnabod bod prinder llety seibiannol dros nos ar gyfer plant ag anableddau cymhleth.

Trosolwg o'r farchnad – Sir y Fflint

Yn Sir y Fflint mae plant wedi bod yn cael eu lleoli y tu allan i'r sir, yng Nghymru a'r tu allan i Gymru. Mae'r ffigyrau hefyd yn dangos gostyngiad yn nifer y lleoliadau yn Sir y Fflint.

Tabl 36: Nifer y plant mewn lleoliadau gofal yn ôl ardal – Sir y Fflint

Lleoliad y Gofal	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
O fewn yr Awdurdod Lleol	95	95	90	90	-5
Y tu allan i'r Awdurdod Lleol, yng Nghymru	25	35	30	45	20
Y tu allan i Gymru	15	20	15	20	5

Mae'r ffigyrau wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae'r data yn y tabl isod yn dangos bod cynnydd sylweddol yn y defnydd o asiantaethau gan Sir y Fflint ar gyfer lleoliadau o fewn yr awdurdod lleol a thu hwnt.

Tabl 37: Nifer y plant mewn lleoliadau maeth yn ôl math – Sir y Fflint

Math o Leoliad	2018	2019	2020	2021	Newid nifer
Gyda pherthynas / ffrind, o fewn yr awdurdod lleol	35	35	35	30	-5
Gydag awdurdod lleol, o fewn yr awdurdod lleol	60	60	50	55	-5
Gydag asiantaeth, o fewn yr awdurdod lleol	5	5	5	15	10
Gyda pherthynas / ffrind, y tu allan i'r awdurdod lleol	15	15	15	15	0
Gydag awdurdod lleol, y tu allan i'r awdurdod lleol	15	15	10	15	0
Gydag asiantaeth, y tu allan i'r awdurdod lleol	5	15	20	25	20

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Yn ôl Sir y Fflint, ar 31 Mawrth 2021, roedd 109 o blant a phobl ifanc mewn lleoliadau gofal maeth o fewn a'r tu hwnt i Ardal yr Awdurdod Lleol (heb gynnwys lleoliadau teulu) ac ar 16 Chwefror 2022, roedd y ffigwr hwn yn 102. Mae'r awdurdod lleol yn dweud y gall ofalu am y rhan fwyaf o blant o dan 8 oed o fewn y gwasanaethau maethu mewnol ar hyn o bryd.

Mae'r awdurdod lleol wedi nodi'r materion canlynol yn ymwneud â digonolrwydd y farchnad:

- Yr angen i ateb y galw a ragwelir am ofalwyr maeth mewnol
- Rhieni maeth i gynorthwyo plant yn y categorïau oedran 10–14 ac 15+
- Dod o hyd i leoliadau lleol addas ar gyfer plant ag anghenion cymhleth
- Ateb y galw ar gyfer plant y mae angen pecynnau gofal amlasiantaeth cymhleth arnynt neu mae ganddynt gynlluniau rheoli risg heriol, er enghraifft, materion yn ymwneud â rheoli dicter, ymddwyn yn ymosodol yn eiriol neu'n gorfforol tuag at oedolion
- Prinder lleoliadau ar gyfer grwpiau o frodyr/chwiorydd a phlant ag anableddau
- Dim digon o rieni maeth â sgiliau ar gyfer plant ym mhen uchaf y proffil anghenion, sy'n byw mewn cartrefi gofal ar hyn o bryd
- Oherwydd diffyg lleoliadau mae plant yn cael eu gosod mewn lleoliadau heb eu rheoleiddio
- Dim digon o ofalwyr sy'n siarad Cymraeg
- Mae prinder lleoliadau rhiant a phlentyn yng Ngogledd Cymru, yn enwedig yn Wrecsam a Sir y Fflint

Trosolwg o'r farchnad - Wrecsam

Mae'r tabl yn dangos cynnydd ym mhob math o leoliadau yn Wrecsam, gan gynnwys plant sy'n cael eu lleoli y tu allan i'r ardal.

Tabl 38: Nifer y plant mewn lleoliadau gofal yn ôl ardal - Wrecsam

Lleoliad y gofal	2018	2019	2020	2021	Newid - nifer
O fewn yr Awdurdod Lleol	115	120	145	150	35
Y tu allan i'r Awdurdod Lleol, yng Nghymru	30	40	65	75	45
Y tu allan i Gymru	20	15	20	25	5

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae'r tabl isod yn dangos cynnydd mawr yn y defnydd o asiantaethau yn Wrecsam, gyda'r cynnydd mwyaf y tu allan i'r awdurdod lleol.

Tabl 39: Nifer y plant mewn lleoliadau gofal yn ôl math - Wrecsam

Math o Leoliad	2018	2019	2020	2021	Newid - nifer
Gyda pherthynas / ffrind, o fewn yr awdurdod lleol	60	70	75	80	20
Gyda'r awdurdod lleol, o fewn yr awdurdod lleol	65	55	70	70	5
Gydag asiantaeth, o fewn yr awdurdod lleol	15	20	25	30	15
Gyda pherthynas / ffrind, y tu allan i'r awdurdod lleol	0	0	0	0	0
Gydag awdurdod lleol, y tu allan i'r awdurdod lleol	20	20	15	15	-5
Gydag asiantaeth, y tu allan i'r awdurdod lleol	15	15	40	55	40

Mae'r niferoedd wedi'u talgrynnu felly mae'n bosibl na fyddant yn adio.
Ffynhonnell: Cyfrifiad Plant sy'n Derbyn Gofal. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Mae cynnydd wedi'i wneud o ran gweithredu Fframwaith 4C a phenodwyd Swyddog Lleoli i reoli cronfa ddata'r Fframwaith yn Wrecsam. Mae'r defnydd a'r disgwyliadau o Fframwaith 4C yn parhau i gael eu hymgorffori mewn ymarfer fel tystiolaeth fel arfer gorau. Rydym wedi profi galw cynyddol am leoliadau sy'n gallu bodloni anghenion pobl ifanc hynod gymhleth. Mae hyn wedi arwain at gynnydd yn nifer a chost

lleoliadau o'r fath. Er mwyn cyflawni yn erbyn yr agenda di-elw, bydd angen buddsoddiad pellach yn natblygiad gofal preswyl awdurdodau lleol.

Mae Wrecsam yn ystyried rhoi blaenoriaeth i geisio lleihau nifer y plant sy'n derbyn gofal, yn ogystal â dileu elw o'r farchnad lleoliadau plant. Mae'r awdurdod lleol hefyd yn cydnabod bod diffyg lleoliadau dros dro neu dymor byr i blant.

Sefydlogrwydd y farchnad

Heriau rhanbarthol

Mae'r Datganiad o Sefyllfa'r Farchnad (2019) a 'Maethu Cymru' (2021) wedi nodi heriau sy'n wynebu sefydlogrwydd gwasanaethau maethu yng Ngogledd Cymru a Chymru yn gyffredinol; mae'r rhain wedi'u rhestru isod:

- Problemau recriwtio a chadw staff
- Lleoliadau ar gyfer plant ag anghenion penodol, gan gynnwys; gofal seibiannol, troseddwyr ifanc, ffoaduriaid/mewnfudwyr/ceiswyr lloches, rhieni ifanc, grwpiau o frodyr/chwiorydd a sefyllfaoedd argyfwng
- Amcangyfrifir y bydd angen 550 o rieni maeth newydd yng Nghymru bob blwyddyn i ateb y galw

Sefydlogrwydd y farchnad – Ynys Môn

Mae'r awdurdod lleol yn cydnabod bod y materion canlynol yn effeithio ar sefydlogrwydd y gwasanaeth maethu yn y dyfodol:

- Gweithlu – recriwtio a chadw staff, proffil oedran y gweithlu, costau
- Cyflenwad a dewisiadau sydd ar gael
- A all yr argyfwng costau byw effeithio ar nifer y plant sy'n derbyn gofal ac felly amharu ar yr amcanestyniad o ostyngiad yn y galw?
- Effaith plant sy'n ceisio lloches ar adnoddau gan gynnwys lleoliadau a chymorth sydd ar gael.
- Effaith cyraeddiadau heb eu cynllunio i Borthladd Caergybi.

Sefydlogrwydd y farchad – Gwynedd

Mae Gwynedd wedi nodi sawl ffactor a all ddylanwadu ar sefydlogrwydd maethu:

- Recriwtio a chadw staff
- Prinder posibl o leoliadau maeth, amcangyfrifir y bydd angen 10-12 lleoliad newydd bob blwyddyn i gynnal y ddarpariaeth ac o leiaf 18-20 i'w gwella
- Cyllid – pryderon yn ymwneud â chynnal ansawdd gwasanaethau ag adnoddau cyfyngedig
- Mae diffyg cyllid yn aml yn arwain at ddefnyddio darparwyr y tu allan i'r sir sy'n golygu costau uwch, ac mae hyn yn ychwanegu at y broblem

Sefydlogrwydd y farchad – Conwy

Mae Conwy yn cyfeirio at faterion allweddol yn ymwneud â sefydlogrwydd eu gwasanaeth maeth yn y dyfodol:

- Recriwtio a chadw staff (yn gysylltiedig â thâl ac amodau ond nid yn gyfyngedig i'r materion hyn)
- Mae dirfawr angen lleoliadau brys a mwy hirdymor yn y sir

Sefydlogrwydd y farchnad – Sir Ddinbych

Mae Sir Ddinbych yn cydnabod bod rhai ffactorau allweddol a all effeithio ar sefydlogrwydd y gwasanaeth:

- Cynnydd yn y capasiti i ateb anghenion y boblogaeth yn Sir Ddinbych
- Materion yn ymwneud â staffio a recriwtio
- Hyfforddiant a gwybodaeth arbenigol
- Problemau ariannu hirdymor posibl
- Anghenion yn dod yn fwyfwy cymhleth
- Nid yw'r cyflenwad o ofal arbenigol yn ateb y galw
- Gofal seibiannol dros nos ar gyfer plant ag anableddau cymhleth
- Diffyg lleoliadau i blant ag ymddygiad heriol/cymhleth

Cynaliadwyedd y ddarpariaeth

- Mae Sir Ddinbych yn cydnabod bod y materion canlynol yn effeithio ar sefydlogrwydd y gwasanaeth: mae'r pandemig wedi effeithio ar y gwaith o recriwtio gofalwyr maeth mewnol ac mae diffyg ymgeiswyr. Mae hyn wedi arwain at wneud mwy o ddefnydd o Ddarparwyr Maeth Annibynnol.

- Mae'r diffyg lleoliadau sydd ar gael yn golygu nad oes unrhyw leoliadau yn cael eu cynnig neu cynigir lleoliadau sydd gryn bellter i ffwrdd, ac nid yw hyn bob amser er lles yr unigolyn ifanc.
- Mae plant y mae angen lleoliad gofal arnynt, ond ni ellir dod o hyd i ofal maeth ar eu cyfer, yn cael eu rhoi mewn gofal preswyl, ond nid oes digon o leoliadau ac mae'n ymddangos bod amharodrwydd i gynnig lleoliadau i bobl ifanc ag anghenion cymhleth. Gall hyn arwain at leoliad gofal sydd cryn bellter i ffwrdd.
- Pwysau penodol os bydd plentyn/unigolyn ifanc yn hunan-niweidio neu'n dangos tueddiadau hunanladdol, mae darparwyr yn amharod i gynnig lleoliadau ac mae'r ddarpariaeth frys yn hynod o gyfyngedig.

Camau ataliol ar gyfer plant 'ar gyrion gofal'

Yn ystod y cyfnod pan wnaeth y gronfa gofal integredig gynnal y ddarpariaeth 'ar gyrion gofal', cafodd 122 o deuluoedd (200 o blant) gymorth, gan gynnwys y canlynol:

Gwnaeth 7 o rieni a 2 ofalwr maeth (19 o blant) fynychu Grŵp Cyfranogi Rhieni newydd (gwaith cydweithredol gyda 'Parents and Carers against Exploitation', Heddlu Gogledd Cymru, cydweithwyr Iechyd ac Adran Arweiniol Diogelu Sir Ddinbych). O blith y rhain, nid yw 6 bellach yn bodloni'r meini prawf ar gyfer trosolwg amlasianaeth ym Mhanel Ecsbloetio Sir Ddinbych ac nid yw 2 ohonynt bellach yn cael eu gweld gan yr adran gofal cymdeithasol.

Derbyniodd 2 o blant mewn lleoliadau maeth tymor hir ymyrraeth ddwys a wnaeth sefydlogi eu lleoliad a galluogi'r gofalwr maeth a'r rhiant i gael dealltwriaeth ar y cyd o anghenion pob plentyn unigol.

Gwnaeth 16 aelod staff ar draws Gofal Cymdeithasol, Ymyrraeth Gynnar a Thai fynychu hyfforddiant Sgiliau Therapi Ymddygiadol Dilechdidol (DBT: Dialectical Behavioural Therapy) a bydd y Gwasanaeth Therapiwtig yn mentora'r staff hyn i ddatblygu grwpiau sgiliau DBT ar gyfer Gofalwyr Maeth a Pherthnasau, Plant sy'n Derbyn Gofal, Plant a Phobl Ifanc sy'n Gadael Gofal a Phrosiectau Rhannol-annibynnol a Digartrefedd.

Derbyniodd 1 unigolyn ifanc ymyrraeth ddwys gan y Gwasanaeth Therapiwtig ar ôl i gydweithwyr yr heddlu ddefnyddio Pwerau Amddiffyn yr Heddlu. Roedd angen gofal

maeth tymor byr ar yr unigolyn ifanc a chafodd ei ailgartrefu gyda'i deulu cyn pen 6 wythnos, nid yw bellach yn cael ei weld gan Gofal Cymdeithasol.

Ymgysylltu

Mae Sir Ddinbych yn rhestru'r dulliau canlynol a ddefnyddir er mwyn helpu i wella ansawdd y gwasanaeth:

- Cynhelir gwerthusiad ansawdd gofal gan Wasanaeth Maethu Sir Ddinbych ym mis Ebrill a mis Mai 2022. Bydd holiaduron yn cael eu hanfon er mwyn ceisio barn plant/pobl ifanc, gofalwyr maeth, gofalwyr sy'n berthnasau, aelodau'r panel a rhieni, a bydd y canlyniadau yn helpu i wneud gwelliannau lle bo'r angen yn ogystal â nodi arfer da.
- Datblygwyd grŵp Facebook caeëdig ar gyfer gofalwyr maeth gan holi barn gofalwyr maeth ac mae'n cael ei ddiweddaru'n gyson â gwybodaeth newydd. Mae creu'r tudalen/grŵp wedi cynnig ffordd arall o gasglu adborth, mae'r wybodaeth yn cael ei rhannu ar draws ardal ddaearyddol fwy ac mae'n haws dod o hyd i'r wybodaeth hon.
- Mae dau fforwm plant/pobl ifanc yn cyfarfod yn rheolaidd. Nid yw wedi bod yn bosibl iddynt gyfarfod yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, ond mae staff sy'n rhedeg y fforymau yn cadw mewn cysylltiad yn rheolaidd.
- Fforwm Plant a Phobl Ifanc mewn Gofal (Clwb KIC) ar gyfer pobl ifanc 8 - 15 oed sy'n byw gyda gofalwyr maeth. Maent yn cyfarfod ac yn gwneud gweithgareddau yn ystod gwyliau hanner tymor, yn rhannu eu profiadau, yn dweud beth sy'n gweithio'n dda a beth fyddent yn hoffi ei newid.
- Mae Clwb KWC (Kids who care) yn grŵp o blant/pobl ifanc y mae eu rhieni yn ofalwyr maeth ac maent hefyd yn rhan o'r broses faethu. Maent yn cyfarfod yn ystod gwyliau hanner tymor, yn rhannu profiadau, yn dweud beth sy'n gweithio'n dda a beth fyddent yn hoffi ei newid.
- Boreau coffi rhithiol i ofalwyr maeth – cafodd gwahoddiadau eu hanfon ynghyd â phecyn yn cynnwys cwdyn te a phecyn o fisgedi. Er mwyn hwyluso'r sgwrs, cafodd gofalwyr maeth eu rhannu'n grwpiau yn seiliedig ar eu gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol. Cafodd y boreau coffi eu harwain gan y gweithiwr cymorth goruchwyliol gyda'r Pennaeth Gwasanaeth, Rheolwr y Gwasanaeth, Rheolwr y Tîm Maethu a'r Swyddog Comisiynu Lleoliadau/Swyddog Recriwtio yn 'galw heibio' hefyd. Daeth llawer o bobl i'r

digwyddiadau hyn, a chafwyd llawer o chwerthin, trafodaeth ac adborth cadarnhaol iawn gan y rhai oedd yn bresennol.

- Mae'r Gwasanaeth Maethu wedi gwella ei ddulliau o gyfathrebu gyda gofalwyr maeth drwy anfon newyddlen reolaidd, a chynnal Cystadleuaethau Gwasanaeth Maethu Sir Ddinbych lle gofynnir i blant gynllunio cardiau Nadolig, paentio cerrig a thyfu blodyn haul.

Sefydlogrwydd y farchnad – Sir y Fflint

Nododd Sir y Fflint nifer o faterion a oedd yn effeithio ar sefydlogrwydd gwasanaethau maeth:

- Gofalwyr maeth â sgiliau/profiad i gefnogi pobl yn eu harddegau a grwpiau o frodyr/chwiorydd
- Cynnydd yn nifer y bobl ifanc 14, 15 ac 16 oed sy'n dod i mewn i'r system ofal
- Lleoliadau rhiant a phlentyn

Camau a gymerwyd i wella sefydlogrwydd

Mae recriwtio rhieni maeth wedi bod yn broblem yn Sir y Fflint ac mewn ymateb i hyn datblygwyd porth Maethu gyda Sir y Fflint i hyrwyddo rolau Maethu. Mae'r wefan yn cynnwys llawer iawn o wybodaeth, adnoddau a straeon gan rai o rieni maeth presennol Sir y Fflint. Mae'r awdurdod hefyd wedi targedu ei strategaeth recriwtio i roi sylw i'r galw am rieni maeth â sgiliau a phrofiad i gefnogi plant 12 oed a throsodd.

Rhaglen Mockingbird

Sir y Fflint oedd y cyngor cyntaf yng Nghymru i gyflwyno'r model Mockingbird sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ar gyfer lleoliadau maeth. Mae'r rhaglen yn meithrin y berthynas rhwng plant, pobl ifanc a theuluoedd maeth gan eu helpu i adeiladu cymuned gadarn a gofalgar sy'n cynnwys rhwng chwech a deg teulu i greu clwstwr. Nod y model yw gwella gofal maeth a chanlyniadau ar gyfer pobl ifanc sy'n cael eu maethu.

Action for Children – Gwasanaeth Ailgartrefu ac Atal (RAP)

Mae'r gwasanaeth hwn yn cynnig cymorth therapiwtig dwys ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal gyda chefnogaeth gan ofalwyr maeth profiadol. Mae'r gwasanaeth yn bartneriaeth rhwng yr awdurdod lleol, iechyd, CAMHS a'r elusen Action for Children.

Nod y gwasanaeth yw:

- Atal lleoliadau rhag chwalu neu sefyllfaoedd rhag mynd yn waeth a chyrraedd pwynt lle bydd angen lleoli pobl y tu allan i'r sir
- Dychwelyd pobl ifanc i leoliadau sefydlog yn eu cartrefi
- Sicrhau bod plant sy'n derbyn gofal yn gallu cael cyfleoedd addysgol
- Gwella cadernid a hyder plant a gofalwyr

Addasiadau i Bolisi Cartrefi Gofalwyr Maeth
Cafodd y polisi 'Addasiadau i Gartrefi Gofalwyr Maeth' ei gyflwyno yn 2020, er mwyn cynorthwyo gofalwyr maeth i wneud yr addasiadau angenrheidiol i'w cartref i ddarparu lle digonol ar gyfer plant/pobl ifanc. Mae'n helpu i ddarparu lleoliadau ar gyfer grwpiau o frodyr/chwiorydd, bodloni anghenion plant ag anableddau lluosog, sicrhau capasiti ychwanegol ar gyfer lleoliadau maeth a bodloni gofynion iechyd a diogelwch a fyddai fel arall yn golygu bod yn rhaid symud plentyn.

Mae'r cyllid yn ategu'r cymorth sydd ar gael ac mae'n gam ymlaen i sicrhau lleoliadau lleol a sefydlog ar gyfer plant. Bydd ceisiadau ar gyfer arian grant yn cael eu hystyried hyd at £36,000, ac £20,000 ar gyfer adleoli i eiddo mwy addas. Er mwyn bod yn gymwys ar gyfer y grant, mae'n rhaid i ofalwyr a gweithiwr cymdeithasol sicrhau eu bod wedi ystyried pob dewis/adnodd arall yn gyntaf.

Mae grantiau ar gael ar gyfer y canlynol hefyd: teuluoedd sy'n mabwysiadu neu sy'n ystyried gwneud hynny, teuluoedd a ffrindiau /gofalwyr plant o dan Orchymyn Gwarcheidiaeth Arbennig a gofalwyr sydd wedi ymrwymo i'w rôl gofalu am y tymor hir, neu o leiaf nes bydd y plentyn yn 18 oed.

Cyfarfodydd sefydlogrwydd lleoliadau – Mae'r rhain yn cael eu trefnu'n fewnol pan fydd problemau yn codi wrth geisio cynnal lleoliad a bydd yr Asiantaeth Faethu Annibynnol yn eu cadeirio yn ôl yr angen.

Cyfarfodydd Tarfu – Bydd y gwasanaeth yn trefnu cyfarfodydd grŵp er mwyn dod â'r teulu a rhanddeiliaid ynghyd ac ystyried y gwersi a ddysgwyd.

Sefydlogrwydd y farchnad - Wrecsam

Nododd Wrecsam y materion canlynol a allai effeithio ar sefydlogrwydd lleoliaddu maethu:

- Yr angen i leihau nifer y plant sy'n derbyn gofal
- Dileu elw o'r farchnad lleoliadau gofal plant
- Lleoliadau dros dro/tymor byr
- Prinder staff
- Diffyg lleoliadau addas

Mae angen gofalwyr i gefnogi pobl ifanc yn eu harddegau a mamau a babanod yn ardal Wrecsam. Er mwyn recriwtio gofalwyr i ddiwallu'r anghenion hyn, mae'r awdurdod lleol wedi;

- Dechreuwyd adolygiad o gyfraddau tâl gofalwyr, gan gynnig cyfradd uwch ar gyfer gofalwyr arbenigol/medrus sy'n gallu gofalu am blant ag anghenion cymhleth.
- Cynnal ymgyrch recriwtio gan ddefnyddio bysiau, hysbysfyrddau a chyfryngau cymdeithasol.

Mae Cynnig Gadawyr Gofal Wrecsam wedi'i ddatblygu drwy gydol y flwyddyn ac mae'r gwaith o ddatblygu llwybrau llety ar gyfer pobl ifanc ar y gweill. Bydd hyn yn darparu graddau amrywiol o gymorth ar eu llwybr i annibyniaeth a'u tenantiaeth eu hunain.

Cyflawnir hyn drwy ddatblygu gwasanaethau mewnol gan gynnwys;

- Gwasanaeth Llety â Chymorth
- Prosiect Kick Start
- Prosiect Cam i Lawr
- Defnyddio fflat hyfforddi.

Mae'r Tîm Gadael Gofal wedi'i leoli mewn 'siop wybodaeth' hygyrch gyda'u gweithwyr cymdeithasol a'u cynorthwywyr personol tra'n gallu manteisio ar y 'siop un stop' ar gyfer unrhyw feysydd cymorth a nodwyd gan gynnwys mynediad at grantiau cyllid a chymorth cyflogaeth.

Ystyriaeth o ansawdd y farchnad

Roedd yr adroddiad ‘The State of the Nation’ gan yr Asiantaeth Faethu (2021) yn cynnig mewnwelediad i ansawdd gwasanaethau maeth ar draws Cymru, ac roedd y canfyddiadau allweddol fel a ganlyn:

- dywedodd 44% o ofalwyr maeth annibynnol a 51% o ofalwyr maeth awdurdodau lleol nad oeddynt yn derbyn cymorth i gadw mewn cysylltiad â phlant roeddynt wedi gofalu amdanynt. Roedd gofalwyr maeth yn ystyried bod hyn yn ‘greulon’, ac yn dod â pherthynas bwysig i ben yn achos plant sydd eisoes wedi dioddef llawer o golled yn barod.
- nid yw rhai gwasanaethau maethu yn cynnal cymeradwyaeth gofalwyr maeth, hyd yn oed os ydynt yn bwriadu parhau i faethu. Mae’r sefyllfa hon a’r ffaith bod cymorth ariannol yn dod i ben yn atal pobl ifanc rhag symud ymlaen i’r cam ‘Pan rydw i’n barod / When I am Ready’.
- nid oes gan 20% o ofalwyr maeth annibynnol ac 12% o ofalwyr maeth yr awdurdodau lleol blant yn eu gofal. Argymhellir eu bod yn gwneud gwell defnydd o sgiliau gofalwyr maeth i fodloni anghenion plant.
- roedd gan 57% o ofalwyr maeth awdurdodau lleol gynllun dysgu a datblygu a gytunwyd, nid oedd gan 31% gynllun o’r fath a doedd 12% ddim yn gwybod. Roedd gan 66% o ofalwyr maeth annibynnol gynllun dysgu a datblygu, nid oedd gan 22% gynllun o’r fath a doedd 12% ddim yn gwybod
- roedd cymeradwyaeth maethu gan awdurdodau lleol yn fwy cyfyngedig na chymerawyaeth annibynnol, ac argymhellir bod asesiadau awdurdodau lleol yn defnyddio statws cymeradwyo mwy eang, gweithdrefnau paru cadarn a phrosesau sefydlogi lleoliadau
- mae gofalwyr maeth yn dymuno meithrin perthynas gyda gweithwyr cymdeithasol a phlant yn eu gofal er mwyn cynnig sefydlogrwydd a pharhad o ran y gweithwyr cymdeithasol. Dros y ddwy flynedd flaenorol, roedd 53% o ofalwyr maeth wedi cael un gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol, roedd 29% wedi cael dau, roedd 12% wedi cael tri ac roedd 6% wedi cael pedwar neu ragor
- Roedd gofalwyr maeth yn teimlo eu bod yn cael eu ‘diystyru’ a’u ‘hanwybyddu’ ac nad oedd eu rôl yn cael ei gwerthfawrogi gan y gweithlu gofal

cymdeithasol. Mae diffyg parch i'w hymrwymiad, sgiliau a'u hymroddiad yn broblem hirdymor sy'n aml yn cael ei nodi yn y maes maethu

- Mae gofalwyr maeth eisiau lwfansau i dalu am yr holl gostau o ofalu am blentyn a thaliad sy'n adlewyrchu eu gwerth fel aelod o'r tîm o amgylch y plentyn. Mae taliadau digonol yn hanfodol er mwyn denu gofalwyr maeth newydd ymroddedig â'r sgiliau cymwys
- Diffyg dewis o ran lleoliad. Er mwyn sicrhau bod plant yn cael eu paru â lleoliadau addas, byddai angen i wasanaethau weld cynnydd sylweddol yn y mynediad at leoliadau lleol o ansawdd
- Nid yw lefelau staffio yn ddigonol i ddarparu'r cymorth sydd ei angen ar gyfer teuluoedd maeth. Mae'r gwasanaethau am weld lefelau staffio a fyddai'n eu galluogi i ddarparu arfer gorau a gwella safonau
- Ymarfer sy'n wybodus am drawma – pryderon ynglŷn â mynediad at hyfforddiant a gwasanaethau ychwanegol ar gyfer pobl sy'n gofalu am blant sydd wedi wynebu trawma. Mae'r gwasanaethau yn dymuno i blant sy'n derbyn gofal gael eu blaenoriaethu i dderbyn gwasanaethau ar draws y sectorau iechyd ac addysg
- Cymorth i ofalwyr maeth gyda gwell gwasanaethau cymorth cymheiriaid a darpariaeth y tu allan i oriau. Roedd y gwasanaethau hynny a oedd yn gallu cynnig y cymorth hwn wedi gwella eu lefelau cadw a sefydlogrwydd

Tueddiadau presennol a'r dyfodol

Prif dueddiadau presennol a'r dyfodol ar gyfer gwasanaethau maeth yw:

- Cynnydd yn y galw am leoliadau
- Llai o leoliadau ar gyfer plant hŷn
- Llai o leoliadau ar gyfer plant â chynlluniau gofal cymhleth /problemau ymddygiad
- Diffyg rhieni maeth â sgiliau i gefnogi plant ag anghenion cymhleth
- Cynnydd tebygol yn y galw am leoliadau
- Prinder tebygol o leoliadau, nid yw'r cyflenwad yn cyfateb i'r galw

Y Gymraeg

Nodwyd bod prinder rhieni maeth Cymraeg eu hiaith yn Sir y Fflint.

Trafodir y ddarpariaeth o ran y Gymraeg ar draws gweddill Gogledd Cymru yn y bennod ar wasanaethau plant yn yr adroddiad hwn.

Darpariaeth arall

Mae diffyg sylweddol o leoliadau maeth neu breswyl ar gyfer plant a phobl ifanc sydd ag ymddygiad heriol neu gymhleth.

Mae'r pandemig wedi effeithio ar y gwaith o recriwtio gofalwyr maeth mewnol ac mae diffyg ymgeiswyr. Mae hyn wedi arwain at mwy o ddefnydd o Ddarparwyr Maeth Annibynnol.

Mae'r diffyg hyn wedi golygu nad oes modd cynnig lleoliadau o gwbl, neu gellir cynnig lleoliadau gryn bellter i ffwrdd yn unig, ac nid yw hyn bob amser er lles yr unigolyn ifanc.

Mae plant y mae angen lleoliad gofal arnynt ond nid yw'n bosibl dod o hyd i ofal maeth ar eu cyfer yn cael eu symud i ofal preswyl, ond nid oes digon o leoliadau ac mae'n ymddangos bod amharodrwydd i gynnig lleoliadau i bobl ifanc ag anghenion cymhleth. Unwaith yn rhagor, gall hyn arwain at gynnig lleoliad gryn bellter i ffwrdd.

Mae pwysau pendol os yw'r plentyn /unigolyn ifanc yn dangos tueddiadau hunan-niweidio eu hunanladdol, ac mae darparwyr yn amharod i gynnig lleoliadau i'r garfan hon. Mae'r ddarpariaeth frys yn hynod o gyfyngedig.

Gweithlu

Cyfeiriodd y Fframwaith Maethu Cenedlaethol (2018) at y ffaith bod nifer o aelwydydd sydd wedi'u cymeradwyo i faethu yn cael eu colli o'r system. Mae'r fframwaith yn nodi bod angen gwneud gwelliannau er mwyn cynyddu ymholiadau, trosiadau, cymeradwyaeth a chadw rhieni maeth.

Mae'r tabl isod yn dangos bod nifer y rhieni maeth a'r lleoliadau wedi cynyddu rhywfaint ar draws Gogledd Cymru. Fodd bynnag, yng Ngwynedd a Sir Ddinbych gwelwyd lleihad yn nifer y rheini maeth a'r lleoliadau sydd ar gael, ac yn Sir y Fflint roedd lleihad yn nifer y rheini maeth ond cynnydd yn nifer y lleoliadau. Os bydd y lleihad hwn yn nifer y rhieni maeth neu'r lleoliadau yn parhau, gallai hyn arwain at sefyllfa lle na fydd digon o leoliadau i blant yn yr awdurdodau lleol hyn.

Tabl 40: Nifer y lleoliadau maeth a gymeradwywyd ar 31 Mawrth

Cyngor lleol	2016/17	2017/18	2018/19
Ynys Môn	86	69	43
Gwynedd	164	178	198
Conwy	113	130	127
Sir Ddinbych	156	155	149
Sir y Fflint	133	157	156
Wrecsam	161	172	166
Gogledd Cymru	813	861	839
Cymru	4,075	4,170	4,317

Ffynhonnell: Plant sy'n Derbyn Gofal a Chymorth. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Tabl 41: Nifer y rhieni maeth a gymeradwywyd, ar 31 Mawrth

Cyngor lleol	2016/17	2017/18	2018/19
Ynys Môn	45	38	39
Gwynedd	103	111	120
Conwy	70	84	80
Sir Ddinbych	78	77	74
Sir y Fflint	77	77	76
Wrecsam	100	112	110
Gogledd Cymru	473	499	499
Cymru	2,347	2,443	2,462

Ffynhonnell: Plant sy'n Derbyn Gofal a Chymorth. StatsCymru, Llywodraeth Cymru

Sgiliau a hyfforddiant sy'n ddymunol ar gyfer gofalwyr:

Gofalwyr sy'n gallu gweithio gyda'n gwasanaethau mewnol ac sydd wedi derbyn hyfforddiant i ddarparu gofal therapiwtig sy'n wybodus am drawma.

Gofalwyr sy'n ymwybodol o effaith llinellau cyffuriau ac sydd wedi derbyn hyfforddiant i gefnogi plant sy'n agored i gael eu hecsbloetio gan y gangiau hyn. Mae hyn yn cynnwys y cadernid i weithio gyda phlant sy'n cael eu hecsbloetio gan gangiau, sy'n diflannu'n aml ac sy'n gallu ymddwyn yn ymosodol yn eiriol ac weithiau'n gorfforol.

Gofalwyr sy'n gydnerth ac sydd wedi derbyn hyfforddiant i weithio gyda thrawma yn ystod plentyndod, plant yn diflannu, ecsbloetio a hunan-niweidio.

Gofalwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant i ddeall effaith profiadau niweidiol yn ystod plentyndod (ACEs) ar y plant maent yn gofalu amdanynt.

Gofalwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant mewn ymyrraeth frys, ac sy'n gallu gweithio'n ddigynnwrf o dan bwysau cynllunio brys.

Gofalwyr sy'n gydnerth pan fyddant yn wynebu bygythiad o niwed corfforol ac sydd wedi derbyn hyfforddiant i dawelu sefyllfaoedd, ynghyd â chynllunio ar gyfer rheoli ymddygiad cadarnhaol, lleihau'r defnydd o ddulliau atal corfforol.

Gofalwyr sy'n gallu siarad Cymraeg neu sydd wedi ymrwymo i ddysgu'r iaith.

Gwerth cymdeithasol

Mae tri darparwr yn cynnig cyfanswm o 16 gwely mewn 7 lleoliad gofal ar draws y rhanbarth, mae'r rhain yn cyfrif am 1.3% o'r farchnad.

Dileu elw o'r sector gofalu am blant sy'n derbyn gofal

Un o'r amcanion llesiant a sefydlwyd yn Rhaglen Llywodraeth Cymru 2021-2016 yw amddiffyn, ailadeiladu a datblygu ein gwasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc. Un flaenoriaeth allweddol yn y maes gwaith hwn yw dileu elw preifat o'r sector gofalu am blant sy'n derbyn gofal.

Gall comisiynu lleoliadau i asiantaethau annibynnol gael effaith ar ddarpariaethau sy'n cael eu darparu gan yr awdurdod lleol. Mae awdurdodau lleol yn awyddus i weithio mewn partneriaeth â darparwyr gofal annibynnol i sicrhau bod y farchnad fewnol a marchnad y sector annibynnol yn gweithredu i ddiwallu anghenion gofal maeth. Amlygwyd hyn fel risg bosibl gan awdurdod lleol Sir y Fflint, a ddywedodd ei fod yn canolbwyntio ar ddefnyddio asiantaethau maethu annibynnol ar gyfer y gwasanaethau hynny roeddynt yn cael trafferth eu darparu drwy wasanaethau'r awdurdod lleol.

Er bod holl awdurdodau lleol Cymru yn talu isafswm y lwfans cenedlaethol neu fwy na hynny, gwelodd yr arolwg o lwfansau gofal maeth o'r Rhwydwaith Maethu (2020)

fod gofalwyr maeth yn teimlo nad yw eu lwfans presennol yn talu am gostau llawn gofalu am blentyn. Mae'r rhwydwaith yn argymell gwneud taliadau maeth yn dryloyw fel bod gofalwyr maeth yn gallu gweld yn union faint yw'r lwfans, faint y mae'n rhaid ei wario ar y plentyn, faint yw'r ffî a faint sy'n daliad am amser a sgiliau'r gofalwr maeth.

7. Gwasanaethau mabwysiadu

Trosolwg ar Wasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru

Mae Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru yn darparu gwasanaeth mabwysiadu rhanbarthol ar ran awdurdodau lleol Wrecsam, Sir y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd ac Ynys Môn. Mae gweithio'n rhanbarthol yn helpu i ddod o hyd i deuluoedd newydd yn fwy effeithiol, lleoli plant yn gynt a gwella gwasanaethau cymorth mabwysiadu. Ym mis Ebrill 2014, cafodd ei integreiddio i'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol. Mae'r gwasanaethau'n cydymffurfio â deddfwriaeth, rheoliadau a chanllawiau statudol cyfredol mabwysiadu, yn unol â Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 (RISCA) ac yn unol â pholisi a gweithdrefnau'r gwasanaeth, o fewn yr adnoddau sydd wedi'u dyrannu. Mae ganddo fframwaith sy'n ceisio ei gwneud yn haws i fabwysiadwyr, plant a phobl ifanc gael cymorth pan mae ei angen.

Mae gwasanaethau sy'n cael eu darparu gan y gwasanaeth mabwysiadu yn cynnwys:

- Paratoi'r plentyn i gael ei fabwysiadu
- Canfod teuluoedd a pharu
- Diogelu Plant
- Darparu cymorth mabwysiadu
- Recriwtio, asesu a chymeradwyo mabwysiadwyr
- Hyfforddiant paratoi i fabwysiadu (cyn/ar ôl cael cymeradwyaeth)
- Cymorth mabwysiadu (cyn/ar ôl mabwysiadu, system 'bydis', cyswllt ar ôl mabwysiadu)
- Gwasanaeth cwnsela i rieni biolegol
- Babanod sy'n cael eu hildio
- Gwasanaethau i oedolion wedi'u mabwysiadu

Trosolwg o'r boblogaeth

Mae'r tabl isod yn dangos nifer y plant yn derbyn gofal a gafodd eu rhoi i'w mabwysiadu ym mhob awdurdod lleol. Mae hi werth nodi bod y gwasanaeth wedi cael ei drawsnewid yn sylweddol ers 2020, felly mae'n anodd cymharu data lleol ac nid yw'n adlewyrchu'r gwasanaeth erbyn hyn.

Tabl 42: Nifer y plant yn derbyn gofal a gafodd eu rhoi i'w mabwysiadu yn ôl awdurdod lleol 2020/21

Cyngor lleol	Nifer y plant
Ynys Môn	6
Gwynedd	2
Conwy	17
Sir Ddinbych	7
Sir y Fflint	1
Wrecsam	11
Gogledd Cymru	44

Ffynhonnell: Ffigyrau wedi'u darparu gan bob awdurdod lleol

Tueddiadau heddiw a rhagolygon y dyfodol

Codwyd y materion canlynol mewn perthynas â gwasanaethau mabwysiadu ar gyfer plant:

- Mwyaf o alw am leoliadau i blant o'r Dwyrain
- Nifer uchaf o fabwysiadwyr o'r Dwyrain
- Llai o fabwysiadwyr yn y Gorllewin a phlant angen eu lleoli oddi wrth y Dwyrain
- Yn genedlaethol, mae mwy o blant nag sydd o fabwysiadwyr ar gael
- Ystyriaeth i nifer y siaradwyr Cymraeg (mabwysiadwyr/plant)

Codwyd y materion canlynol mewn perthynas â gwasanaethau mabwysiadu ar gyfer oedolion:

- Oedolion yn gofyn am eu cofnodion geni i ddod o hyd i'w rhieni biolegol – gwasanaeth wedi'i atal yn ystod y pandemig, ond mae mwyafrif y gwasanaethau wedi ailddechrau, ond mae rhestr hir
- Staffio – 43 o staff, 10 ar fin mynd neu ar gyfnod mamolaeth ac mae'n anodd recriwtio i swyddi cyfnod penodol felly efallai y bydd yn effeithio ar y gallu i asesu yn 2022/23

Adroddiadau ansawdd

Pwysleisiodd Adroddiad Ansawdd Gwasanaethau Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (2020) y meysydd canlynol i wella sefydlogrwydd y farchnad:

- Cynyddu nifer y mabwysiadwyr sy'n cael eu cymeradwyo
- Lleihau nifer y plant sy'n disgwyl am deulu i'w mabwysiadu
- Datblygu'r gwasanaethau cymorth mabwysiadu
- Recriwtio – gweithwyr sesiynol a seddi gwag ar y panel mabwysiadu

Nododd arolwg Arolygiaeth Gofal Cymru (2019b) y meysydd hyn i'w gwella:

- Datblygu prosesau sicrhau ansawdd ymhellach ac asesu i ba raddau mae amcanion y datganiad o ddiben yn cael eu cyflawni a dangos tystiolaeth i brofi sut mae'r rhain yn cefnogi canlyniadau lles i blant
- Argaeledd y 'Cynnig Gweithredol', i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg
- Y datganiad o ddiben a'r pecyn gwybodaeth i fabwysiadwyr yn cynnwys gwybodaeth am y system adolygu annibynnol fel bod mabwysiadwyr yn ymwybodol o hyn
- Dylai ffeiliau canolwyr gynnwys llwybr archwilio clir o waith sydd wedi'i wneud

8. Gofalwyr di-dâl

Trosolwg o'r boblogaeth

Dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 mae gan ofalwyr yr un hawliau â'r rheiny y maent yn gofalu amdanynt ac mae'n ddyletswydd ar gynghorau lleol i asesu eu hanghenion a hyrwyddo eu lles. Mae cefnogi gofalwyr di-dâl yn fesur ataliol ar gyfer y gofalwr unigol yn ogystal ag ar gyfer cynaliadwyedd gwasanaethau iechyd a gofal.

Yn ôl cyfrifiad 2011 ceir oddeutu 79,000 o bobl, o bob oed, yn darparu gofal yn ddi-dâl yng ngogledd Cymru – ac mae disgwyl i'r niferoedd godi wrth i'r galw am ofal a chymorth gynyddu. Daeth mwy o ofalwyr di-dâl atom yn ystod y pandemig i dderbyn cymorth.

Mae'r rhan fwyaf o'r cymorth y mae ar ofalwyr di-dâl ei angen yn cael ei ddarparu i'r unigolyn y maent yn gofalu amdano, felly mae diffyg darpariaeth yn y farchnad ofal yn arwain at alw ychwanegol ar ofalwyr di-dâl. Mae'r asesiad o'r boblogaeth wedi amlygu bod problemau o fewn y gweithlu gofal cymdeithasol ehangach, o ran recriwtio a chadw staff, yn arwain at ofynion ychwanegol ar ofalwyr di-dâl. Yn benodol, mae hyn yn effeithio ar ofal cymhleth, sy'n golygu bod gofalwyr di-dâl yn gyfrifol am ofal unigolion sydd ag anghenion gofal uwch. Mae'r blaenoriaethau eraill a nodwyd yn cynnwys adnabod gofalwyr yn fuan, seibiant i ofalwyr (gofal seibiant), gwella asesiadau gofalwyr di-dâl a chynhwysiant digidol.

Digonolrwydd yn y farchnad

Mae nifer y gofalwyr yn cynyddu. Mae'r twf mwyaf i'w weld yn y rheiny sy'n darparu rhwng 20 a 48 awr o ofal yr wythnos. Mae cynnydd hefyd yn nifer y gofalwyr sy'n darparu 50 awr neu fwy o ofal bob wythnos; yn Sir Ddinbych mae oddeutu 46% o'r gofalwyr hyn dros 65 oed. Rhain yw'r gofalwyr sy'n debygol o fod â rolau gofalu dwys a gydag anghenion cymorth uwch.

Mae'r tueddiadau demograffig hyn yn cael eu hadlewyrchu gan y nifer cynyddol o bobl sy'n byw gydag anhwylderau hirdymor, yn cynnwys anableddau dysgu,

dementia a chyflyrau iechyd meddwl, yn ogystal â thwf cyffredinol yn y boblogaeth hŷn.

Gwyddom o siarad gyda gofalwyr di-dâl a'r gwaith mapio sydd wedi'i wneud, bod rhai gofalwyr sydd angen cymorth yn ei chael hi'n anodd canfod gofal amgen ac mae llawer yn methu cymryd seibiant am gyfnodau hir, oherwydd effaith pandemig Covid-19.

Yn ôl adroddiad 'Road to Respite' (Gorffennaf 2021) Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru seibiant byr yw unrhyw seibiant sy'n cryfhau a/neu'n cynnal perthynas ofalu anffurfiol ac sy'n gwella lles gofalwyr a'r bobl maent yn gofalu amdanynt.

Yn 2021-22 dyfarnodd Llywodraeth Cymru grant seibiant gofalwyr i awdurdodau lleol, gyda phwyslais ar gefnogi datblygiad seibiant hyblyg sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn yn hytrach na'r gwasanaeth eistedd traddodiadol neu gymorth gofal amgen.

Nododd yr asesiad o'r boblogaeth fod yna ystod eang o wasanaethau ar gael yn y rhanbarth i gefnogi gofalwyr. Mae'r Rheolwr Prosiect Rhanbarthol, sy'n arwain ar ofalwyr o fewn y tîm cydweithio rhanbarthol, yn mapio'r ystod lawn o wasanaethau sydd ar gael i ofalwyr yn y gogledd yn rheolaidd, gan nodi unrhyw faes sy'n cael ei ddyblygu yn ogystal â chyfleoedd i gydweithio ar draws y chwe chyngor a'r bwrdd iechyd.

Yn ogystal â'r angen am fwy o seibiant i ofalwyr (gofal seibiant) ar draws y rhanbarth, mae'r anghenion lleol canlynol wedi'u hamlygu hefyd:

Mae'r ffactorau canlynol yn effeithio ar ofalwyr di-dâl;

- Bylchau yn y ddarpariaeth gyffredinol mewn gwasanaethau i ofalwyr pobl hŷn a'r unigolion sy'n derbyn gofal
- Rhestrau aros am gefnogaeth gofal cartref ym mhob rhan o Wynedd oherwydd diffyg darpariaeth
- Bylchau yn y ddarpariaeth ar gyfer seibiant tymor byr o ofalu pan fo gan yr unigolyn sy'n derbyn gofal anghenion na ellir eu diwallu gan gefnogaeth sector gwirfoddol/trydydd sector.
- Mae canolfannau dydd wedi bod ar gau yn ystod cyfnod COVID – rydym wedi bod yn gweithio i ddarparu cymorth amgen ar sail 1:1. Rydym yn ailagor canolfannau dydd yn raddol ac yn y broses o ailfodelu gwasanaethau gofal

dydd i bobl hŷn gan ddatblygu darpariaeth fwy lleol ar gyfer nifer llai o unigolion.

- Daeth gofal seibiant mewn cartrefi preswyl i ben yn ystod y cyfnod COVID o ganlyniad i'r rheoliadau. Mae'r ddarpariaeth hon wedi dechrau eto, ond mae heriau staffio yn bodoli yn un ar ddeg o gartrefi preswyl y Cyngor.
- Mae ardaloedd lle mae canran uchel o fewn y boblogaeth hŷn, a chanran isel o'r boblogaeth oedran gweithio - her recriwtio a chystadlu gyda gwasanaethau lleol eraill/unigolion iau yn gadael yr ardal am gyfleoedd gwaith.
- Mae daearyddiaeth yr ardal yn cyfrannu at y bylchau, gyda nifer yn dibynnu ar gludiant cyhoeddus am fynediad i gefnogaeth briodol.

Ynys Môn

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i gefnogi gofalwyr di-dâl trwy gynllunio ar gyfer y dyfodol. Mae Meddwl i'r Dyfodol Cynllunio l'r Dyfodol yn o fewn Cynnal Gofalwyr a ariennir gan yr Awdurdod Lleol. Mae'r prosiect yn canolbwyntio ar gael sgyrsiau gyda gofalwr am eu hanghenion presennol ac yn y dyfodol. Mae cael sgwrs ar y cam cynharaf posibl yn caniatáu amser i nodi a threfnu unrhyw newidiadau neu addasiadau sydd eu hangen arnynt i gefnogi'r person y maent yn gofalu amdano, a hwy eu hunain fel y gofalwr.

Gwynedd

Mae'r gwasanaeth anabledd dysgu wedi llwyddo i barhau i gynnig seibiant i wasanaethau dros gyfnod Covid. Dros y chwe mis diwethaf rydym wedi llwyddo i gynyddu'r ddarpariaeth yma, gan gyflwyno unigolion i seibiant am y tro cyntaf e.e. unigolion oedran pontio, yn ogystal â gallu cynnig arosiadau rheolaidd i unigolion sy'n byw gartref gyda gofalwyr/teulu di-dâl.

Mae'r galw am wasanaethau cwnsela a ddarperir gan y trydydd sector (Cynnal Gofalwyr) yn sylweddol uwch na'r ddarpariaeth sydd ar gael ar hyn o bryd.

Mae cyfleoedd dydd a gwasanaethau cefnogol yn parhau i wynebu her o ran y diffyg staffio/recriwtio felly mae nifer o unigolion yn derbyn llai o ddyddiau/oriau.

Mae defnydd o fyngalo gwyliau (a ddarperir gan Antur Waunfawr) wedi ei ymestyn am chwe mis arall, gyda'r cynnig i unrhyw un sy'n gofalu yng Ngwynedd drefnu arhosiad byr am ddim. Mae nifer o ofalwyr wedi manteisio ar hyn.

Mae rhaglen waith gwydnwch cymunedol Gwynedd yn edrych ar ddatblygu hybiau gwybodaeth/mentrau cymunedol i gwrdd ag anghenion ar lefel leol.

Mae cyfleoedd seibiant i unigolion ag anableddau dysgu ar gael trwy Gynllun Rhannu Bywydau Gwynedd a Môn a Seren Cyf. Mae gwaith yn parhau trwy'r hybiau cymunedol a grybwyllwyd uchod i gynnig cyfleoedd a gweithgareddau yn lleol a hefyd trwy ein Tîm Llwybrau Llesiant.

Sir Ddinbych

Mae galw cynyddol am ddarpariaeth gofal amgen a gofal seibiant mwy hyblyg ar benwythnosau, dros nos neu gyfnodau wedi'u trefnu ymlaen llaw fel 'Respitality' ar gyfer oedolion hŷn a phlant ac oedolion gydag anableddau cymhleth, i atal perthynas y gofalwr a'r unigolyn rhag chwalu, i leihau derbyniadau brys i ofal preswyl ac i roi mwy o ddewis i bobl.

Sir y Fflint

- Mae'r galw am seibiant a chymorth i rieni sy'n gofalu yn cynyddu, oherwydd cymhlethdodau'r cyflyrau iechyd amrywiol sydd gan rai plant, yn ogystal â'r nifer uchel sydd â chyflyrau niwroddatblygiadol
- Mae canfod seibiant i blant ac oedolion gydag anghenion cymhleth, yn cynnwys anghenion iechyd, yn her barhaus
- Mae canfod cynorthwywyr personol addas yn her ac yn faes sydd arnom ni angen ei ddatblygu yn ogystal ag ehangu cymorth cymunedol i wella gwydnwch a gallu teuluoedd i gynnal eu rolau gofalu. Cefnogi proses recriwtio cynorthwywyr personol

Cafodd cyfleoedd seibiant lleol eu heffeithio'n fawr gan y pandemig, gyda lleoedd brys yn unig yn cael eu cynnig

Wrecsam

Mae ymgysylltu â gofalwyr di-dâl yn Wrecsam wedi amlygu nifer o heriau sylweddol ers y pandemig. Mae cynlluniau gweithredu wedi'u datblygu mewn partneriaeth â gofalwyr di-dâl a sefydliadau cymorth. Er mwyn gyrru'r agenda yn ei blaen mae cyllid

ar gyfer Swyddog Arweiniol Gofalwyr Di-dâl wedi'i sicrhau o'r Gronfa Buddsoddi Rhanbarthol 22/23.

Lansiwyd Cynllun Taliad Uniongyrchol Gofalwyr Di-dâl yn 2021/22. Gwnaed 31 o daliadau y llynedd. Roedd hyn yn galluogi gofalwyr di-dâl i brynu atebion seibiant a oedd yn bodloni eu hanghenion yn hyblyg.

Sefydlogrwydd y farchnad

Mae llawer o'r cymorth sydd ar gael i ofalwyr di-dâl yng ngogledd Cymru yn cael ei ariannu drwy grantiau neu'n cael ei gomisiynu i sefydliadau trydydd sector a'r sector gwirfoddol sydd â hanes hir a gwerthfawr o gefnogi gofalwyr. Mae'r trydydd sector a'r sector gwirfoddol yn gallu denu cyllid allanol yn effeithiol i ddatblygu gwasanaethau er mwyn i ofalwyr di-dâl ychwanegu gwerth ychwanegol at y ddarpariaeth gwasanaeth. Fodd bynnag, mae dibynnu ar gyllid grant yn gallu peryglu sefydlogrwydd rhai gwasanaethau. Mae rhai gwasanaethau i ofalwyr yn cael eu comisiynu'n rhanbarthol neu'n is-ranbarthol i geisio symleiddio'r gofynion comisiynu ac adrodd sydd ar sefydliadau sy'n gweithio ar draws y rhanbarth.

Amlygodd yr Asesiad o Anghenion y Boblogaeth fod modd cyflawni modelau cyflenwi gwerth cymdeithasol a gwerth cymdeithasol ychwanegol drwy'r profiad a rennir gyda chyd-ofalwyr, cefnogi'r naill a'r llall a chydgyfnewid. Bydd angen cymorth ar ofalwyr di-dâl i greu trefniadau cydweithredol a bydd angen strategaeth fuddsoddi ar gomisiynwyr sy'n creu gallu y tu hwnt i'r farchnad.

Mae'n bwysig cydbwyso gwasanaethau ataliol sy'n mynd i'r afael ag iechyd a lles gofalwyr a gwasanaethau a gomisiynir sy'n cwrdd ag anghenion asesedig gofalwyr.

Mae comisiynu gwasanaethau wedi'i osod yn erbyn yr angen i ymateb i bwysau cyllidebol a wynebir yn genedlaethol, ac felly mae buddsoddi mewn gwasanaethau cynaliadwy yn allweddol er mwyn cwrdd â'r galw.

Rydym yn comisiynu gwasanaethau sy'n:

- Hyblyg, ar gael ledled y sir ac yn cwrdd ag anghenion unigol gofalwyr
- Cynaliadwy yn yr hirdymor
- Annog ymgysylltu gyda, a mynediad i, weithgareddau cymunedol sy'n cefnogi'r gofalwr a/neu'r sawl sy'n derbyn gofal

- Galluogi gofalwyr i barhau i ofalu, yn cynnwys darparu gwybodaeth, cyngor, cymorth gan gymheiriaid, hyfforddiant a seibiant byr o'r rôl ofalu

Gwynedd

Yn gyffredinol, a yw'r farchnad yn debygol o ddarparu a chynnal y lefelau gwasanaeth gofynnol i fodloni'r cyflenwad

Mae'r prosiect gofal cartref yn gweithio i fynd i'r afael â'r materion sy'n ymwneud â gofal a chymorth cartref i unigolion yn y gymuned. Mae'r agenda atal cydnerthedd cymunedol yn edrych ar ddatblygu cymunedau i gefnogi'r agenda ataliol. Rydym hefyd yn addasu cartrefi preswyl y Cyngor i greu mwy o unedau gofal dementia a darpariaeth gofal dydd a seibiant.

Sir Ddinbych

Yn lleol, mae llawer wedi'i gyflawni i foderneiddio cymorth ac i sicrhau bod gwasanaethau yn cael eu comisiynu gyda mewnbwn gofalwyr di-dâl a theuluoedd er mwyn helpu i nodi 'beth sy'n bwysig' a defnyddio dull Sir Ddinbych sy'n seiliedig ar asedau i'w helpu nhw i ganfod datrysiadau.

Rydym ni'n annog pobl i ddefnyddio taliadau uniongyrchol a thalebau pontio'r bwlch yn greadigol i gefnogi dewis unigolion ac i ganiatáu i ofalwyr di-dâl gymryd seibiant neu fwynhau gweithgareddau cymdeithasol a hamdden gyda'r sawl sy'n derbyn gofal a hebddo. Er enghraifft, galluogi gofalwyr di-dâl i fynd i gyngerdd neu briodas neu dalu am aelodaeth campfa, peiriant golchi newydd, cyrsiau hyfforddiant neu wersi gyrru.

Mae'r anghenion dynodedig yn Sir Ddinbych yn cynnwys:

- Mwy o gymorth seibiant arbenigol (penodol i gyflwr) i adlewyrchu'r gwahanol anghenion, e.e. lleoedd sy'n addas i bobl sydd ag anaf i'r ymennydd, strôc, dementia a chyflyrau niwrolegol eraill (mewn argyfwng ac ar gael i'w harchebu ymlaen llaw)
- Gweithgareddau/digwyddiadau cymunedol sy'n darparu gofal seibiant ac o les i ofalwyr, gyda digon o staff/gwirfoddolwr hyfforddedig i barhau i gefnogi pobl gyda chyflyrau cynyddol sydd angen lefelau uwch o ofal
- Amrywiaeth o ddewisiadau hyblyg, yn cynnwys mwy o wasanaethau sesiynol a chymunedol ar draws Sir Ddinbych, yn enwedig yn yr ardaloedd gwledig

- Cymorth mewn argyfwng i helpu pobl i barhau i fyw'n annibynnol gartref ac allan o'r ysbyty, a mwy o ddewisiadau seibiant rheolaidd a chyson sy'n hawdd eu harchebu ymlaen llaw
- Cymorth grŵp/unigol ar gael gyda'r nos ac ar benwythnosau, yn enwedig i ofalwyr sy'n gweithio a methu mynd i grwpiau cymorth neu fanteisio ar wasanaethau eraill yn ystod y dydd
- Gwybodaeth, cyngor a chymorth o ansawdd da am y dewisiadau seibiant amrywiol sydd ar gael

Mae seibiant yn gweithio orau pan fo gofalwyr yn hapus gyda'r trefniadau, sydd wedyn yn helpu i leihau gorbryder. Mae'r argyfwng recriwtio bresennol yn effeithio ar ddarparwyr – sydd yn ei chael hi'n anodd recriwtio staff a gwirfoddolwyr gyda'r sgiliau a'r gwerthoedd cywir i ddarparu seibiant o'r radd flaenaf.

Mae cymorth seibiant sy'n gweithio orau i'r gofalwr a'r sawl sy'n derbyn gofal yn cynnwys gweithgareddau ystyrlon sy'n cyd-fynd â'u diddordebau a'u hobïau. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn hyrwyddo datblygiad Catalyddion Cymunedol / Cyflogwyr Micro a defnyddio gwirfoddolwyr ychwanegol ochr yn ochr â gwasanaethau a gomisiynir. Rydym ni hefyd yn annog mentrau cymdeithasol lleol i gynnal prosiectau arloesol i gefnogi gofalwyr di-dâl.

Rydym ni'n aros am ganllawiau pellach gan Lywodraeth Cymru ynglŷn â datblygu llety seibiant a chynllun seibiant byr cenedlaethol. Yn lleol gall gofalwyr archebu llety gwesteion mewn cynlluniau gofal ychwanegol a dau eiddo sydd wedi'u haddasu'n ddiweddar yn Rhuthun a Chorwen. Mae Rhannu Bywydau hefyd ar gael, yn bennaf ar gyfer pobl gydag anableddau cymhleth, lle mae unigolion yn cael eu paru gyda theuluoedd Rhannu Bywydau. Mae gan Wasanaeth Gwybodaeth i Ofalwyr Gogledd Ddwyrain Cymru (GOGDdC) a Chynnal Gofalwyr eiddo seibiant a charafán.

Sir y Fflint

Rydym ni'n croesawu'r cyllid ychwanegol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru i wella'r ystod o ddewisiadau seibiant sydd ar gael i ofalwyr er mwyn cwrdd â'r cynnydd disgwyliedig yn y galw am wasanaethau seibiant yn sgil effaith y pandemig ar iechyd meddyliol a chorfforol gofalwyr.

Rydym ni'n parhau i archwilio dewisiadau seibiant hyblyg i ofalwyr yn seiliedig ar y canlyniadau y mae'r gofalwr yn dymuno eu cyrraedd, ochr yn ochr â gweithgareddau ystyrlon i'r rheiny sy'n derbyn gofal.

Mae ein ffocws ar sicrhau sefydlogrwydd y cymorth i ofalwyr di-dâl yn cynnwys:

- Ystyried sut mae modd i meicro-ofal gefnogi gwasanaethau dydd / seibiant
- Datblygu ein cynnig taliadau uniongyrchol ymhellach i ofalwyr
- Datblygu Gwasanaethau Gofalwyr Ifanc a'r cerdyn ID ymhellach

9. Gwasanaethau eirioli

Mae eiriolaeth yn golygu derbyn cefnogaeth gan unigolyn arall er mwyn helpu rhywun i fynegi ei safbwyntiau a'i ddymuniadau, a'i helpu i wneud safiad dros ei hawliau.

Mae pob unigolyn yn wahanol. Mae eu hanghenion cymorth yn wahanol, ac yn gallu newid yn ystod eu bywydau. Mae amrywiaeth o wasanaethau eirioli wedi'u datblygu er mwyn cydnabod y gwahaniaethau yma.

Mae'r holl fathau o eirioli yn gyfartal o ran gwerth. Dylai defnydd yr eiriolaeth, a phryd, ddibynnu ar yr hyn sydd orau i'r person sydd ei angen. Un math o eiriolaeth yw Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol sy'n cynnwys eiriolwr hyfforddedig proffesiynol yn gweithio ar sail un-i-un gydag unigolyn i sicrhau bod barn yr unigolyn hwnnw yn cael ei gyfleu'n gywir a'i hawliau'n cael eu cynnal.

Plant a phobl ifanc

Mae eiriolaeth yn garreg sylfaen allweddol i gyflawni ein hymrwymiad i hawliau plant ac mae arnom ni angen gwneud yn siŵr bod plant a phobl ifanc yn derbyn cymorth pan fydd arnynt ei angen a hynny gan bobl a fydd yn gwrando arnynt ac yn cynrychioli eu barn.

Yn ôl y gyfraith mae'n rhaid i awdurdodau lleol Cymru fod â gwasanaethau eirioli i blant a phobl ifanc ac fe ddylent hefyd wneud cynnig gweithredol o eiriolaeth. Mae Tros Gynnal Plant yn darparu gwasanaethau eirioli i blant a phobl ifanc yn y gogledd.

Pan fydd ar blant a phobl ifanc angen gwasanaethau, weithiau bydd angen eiriolwr i gwrdd â nhw i egluro'r gwasanaethau hyn. Mae hyn yn eu helpu i ddeall beth sydd ar gael a sut mae'r gwasanaeth yn gallu helpu. Dyma yw cynnig gweithredol.

Mae'n rhaid gwneud cynnig gweithredol i:

- Blant mewn gofal
- Bobl ifanc sy'n gadael gofal
- Blant a phobl ifanc sydd angen cymorth ychwanegol

Mae'n gyfrifoldeb statudol ar gynghorau i ddarparu gwasanaethau eirioli proffesiynol annibynnol i blant a phobl ifanc, gan gydymffurfio â'r holl reoliadau, safonau,

deddfwriaeth, cyfarwyddiadau, codau ymarfer, fframweithiau canlyniadau ac unrhyw ddiwygiad neu amnewidyn sy'n berthnasol i'r gwasanaeth.

Mae hyn yn cynnwys, ond nid yn gyfyngedig i:

- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Mae'r gwasanaeth yn 'wasanaeth eirioli' at ddibenion paragraff 7(1) Atodlen 1 Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016, ac yn unol â hynny yn wasanaeth rheoledig y mae'n rhaid iddo gydymffurfio â'r darpariaethau/gofynion a nodir yn Rheoliadau Gwasanaethau Eirioli Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2019
- Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol: Fframwaith Safonau a Chanlyniadau Cenedlaethol ar gyfer Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 Rhan 10 Cod Ymarfer (Eiriolaeth)
- Canllawiau statudol yn ymwneud â Rhannau 2 i 15 Rheoliadau Gwasanaethau Eirioli Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2019

Gofalwyr ifanc

Un o'r pethau a nodir gan ddarparwyr gwasanaethau sydd ei angen ar ofalwyr ifanc yw cymorth eirioli er mwyn i'w lleisiau gael eu clywed.

Mae'r trydydd sector wedi comisiynu cymorth penodol ar gyfer gofalwyr ifanc a gofalwyr sy'n oedolion ifanc ar draws y gogledd. Mae Gofalwyr Ifanc Wrecsam, Conwy a Sir Ddinbych/Credu wedi'u comisiynu i ddarparu'r gwasanaethau hyn yn y siroedd hynny; gyda GOGDdC yn darparu'r gwasanaeth yn Sir y Fflint a Gweithredu dros Blant yn darparu'r gwasanaeth yng Ngwynedd a Môn.

Oedolion

Mae'n rhaid i awdurdodau lleol ystyried anghenion unigolion o ran cymorth eirioli wrth ymgymryd â swyddogaethau amrywiol sy'n cynnwys penderfyniadau a fydd yn cael effaith sylweddol ar fywyd dyddiol unigolion e.e.

- Asesiad o'r angen am ofal a chymorth, cymorth i ofalwyr a gwasanaethau ataliol
- Darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth
- Paratoi, cynnal neu adolygu cynlluniau gofal a chymorth
- Diogelu eiddo unigolyn sy'n derbyn gofal oddi cartref
- Penderfynu ar allu unigolyn i dalu ffi
- Diogelu a dyletswydd i roi gwybod am blant neu oedolion mewn perygl
- Hyrwyddo integreiddio gofal a chymorth gyda gwasanaethau iechyd
- Derbyn cwynion neu sylwadau am wasanaethau cymdeithasol

Eiriolaeth:

- Diogelu unigolion sy'n ddiamddiffyn, yn profi gwahaniaethu neu y mae gwasanaethau yn ei chael hi'n anodd eu gwasanaethu
- Siarad ar ran unigolion sy'n methu gwneud hynny drostynt eu hunain
- Grymuso unigolion sydd angen llais cryfach drwy eu galluogi i fynegi eu hanghenion a gwneud eu penderfyniadau gwybodus eu hunain
- Galluogi unigolion i gael mynediad at wybodaeth, i archwilio a deall eu dewisiadau, ac i fynegi eu safbwyntiau, eu dymuniadau a'u teimladau
- Cefnogi pobl yn weithredol i wneud dewisiadau gwybodus

Pobl hŷn

Ariannwyd Rhaglen Eiriolaeth y Llinyn Aur gan Lywodraeth Cymru am bedair blynedd rhwng 2016 a 2020 fel cynllun ychwanegol ac ategol i weithredu Rhan 10 (Eiriolaeth) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae'r rhaglen bellach wedi dod i ben ond mae Age Cymru yn parhau i ymrwymo i eiriolaeth yng Nghymru drwy'r prosiect HOPE.

Ynys Môn, Gwynedd a Wrecsam: Mae Cymdeithas Cynghori ac Adfocatiaeth Gogledd Cymru yn cynnig gwasanaethau eirioli i bobl dros 65.

Conwy a Sir Ddinbych: Mae Canolfan Byw'n Annibynnol DEWIS yn cynnig eiriolaeth i unrhyw un dros 65 oed, neu unrhyw ofalwr.

Pobl sy'n byw gyda dementia (pob sir): Mae Cymdeithas Alzheimer's yn cynnig cymorth i unrhyw un sy'n byw gyda dementia, boed ganddynt alluedd a'r gallu i gyfathrebu neu beidio.

Iechyd Meddwl

Efallai y bydd ar bobl sy'n derbyn gofal iechyd meddwl eilaidd angen cymorth gan Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol (Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010) neu Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol.

Efallai y bydd angen eiriolaeth ar bobl hŷn gyda dementia, sydd wedi colli cysylltiad â ffrindiau a theulu, neu bobl gydag anableddau dysgu difrifol neu broblemau iechyd meddwl hirdymor sydd wedi bod mewn sefydliadau preswyl am gyfnod hir a heb lawer o gysylltiadau allanol.

Efallai y bydd ar bobl eraill gyda chyflyrau iechyd meddwl angen cymorth gan unigolyn arall er mwyn mynegi barn neu ofyn am gyngor ar benderfyniadau sy'n effeithio arnynt.

Mae'r sefydliadau canlynol yn darparu cymorth eirioli arbenigol i bobl gydag anghenion iechyd meddwl:

- Gwasanaeth Eirioli Iechyd Meddwl Conwy a Sir Ddinbych (CADMHAS) (Conwy a Sir Ddinbych)
- Gwasanaethau Eirioli Gogledd Ddwyrain Cymru (ASNEW) (Wrecsam a Sir y Fflint)
- Cynllun Adfocatiaeth Iechyd Meddwl (Gwynedd ac Ynys Môn)

Anabledd dysgu

Yn aml iawn mae mynediad pobl gydag anabledd dysgu at wasanaethau gwella iechyd a thriniaethau cynnar yn salach, e.e. gwasanaethau sgrinio cancr, adolygiadau clefyd y siwgr blynyddol, cyngor ar ryw a pherthnasoedd a chymorth gyda dulliau atal cenhedlu(Harris *et al.*, 2016). Mae Gwasanaeth Cyswllt ar gyfer Iechyd Anableddau Dysgu BIPBC yn gweithio ar draws y gogledd i godi ymwybyddiaeth ac i leihau anghydraddoldeb.

Mae eiriolaeth hefyd ynghlwm wrth ganlyniadau lles. Mae'n ddyletswydd ar awdurdodau lleol i ystyried anghenion eiriolaeth unigolion wrth gynnal asesiadau a chynllunio gofal. Efallai y bydd ar bobl gydag anabledd dysgu angen cymorth i sicrhau bod eu lleisiau yn cael eu clywed a'u hawliau'n cael eu cynnal.

Mae Canolfan Byw'n Annibynnol DEWIS yn darparu gwasanaethau eirioli i oedolion diamddiffyn 18 i 64 oed, yn cynnwys pobl gydag anableddau dysgu. Mae Ynys Môn hefyd yn comisiynu Cymdeithas Adfocatiaeth Gogledd Cymru.

Awtistiaeth

Mae eirioli ar gyfer oedolion a phlant awtistig a'u gofalwyr yn sicrhau bod hawliau'r unigolyn yn cael eu cynnal. Gall eiriolaeth ddarparu cymorth mewn sawl ffordd, yn cynnwys i dderbyn diagnosis, goresgyn rhwystrau a defnyddio gwasanaethau.

Hunaneiriolaeth

Yn ogystal, mae Swyddog Hunaneiriolaeth Rhanbarthol wedi'i benodi o ganlyniad i'r angen am ddod â lleisiau newydd i grwpiau hunaneiriolaeth ar draws y gogledd. Mae hyn yn cael ei ddatblygu mewn partneriaeth rhwng Cyswllt Conwy, Cymdeithas Cynghori ac Adfocatiaeth Gogledd Cymru a Phobl yn Gyntaf Cymru. Mae gan y Swyddog Hunaneiriolaeth anabledd dysgu ac mae wedi'i gyflogi gan Cyswllt Conwy. Ei rôl yw cysylltu gyda sefydliadau a grwpiau lleol ar draws y gogledd i godi ymwybyddiaeth am, a hyrwyddo buddion hunaneiriolaeth ar gyfer pobl gydag anableddau dysgu.

Cyfeiriadau

Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (2020) *Rebalancing Social Care: A report on Children's Services at ADSS Cymru*. Ar gael yn: https://www.adss.cymru/en/blog/post/rebalancing-social-care-a-report-on-children-s-services (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022).

Atkinson, P.C., Crozier, D.S. & Lewis, L. (2016) *Ffactorau sy'n effeithiol ar y gwaith o recriwtio a chadw gweithiwr gofal cartref ac i ba raddau mae'r ffactorau hyn yn effeithio ar ansawdd gofal cartref*. Llywodraeth Cymru: Canolfan Pobl a Pherfformiad, Ysgol Fusnes Prifysgol Metropolitan Manceinion. Ar gael yn (Saesneg yn unig): https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-07/160317-factors-affect-recruitment-retention-domiciliary-care-workers-final-en.pdf (Defnyddiwyd: 27 Mai 2022)

Arolygiaeth Gofal Cymru (2019a) 'Archwiliad o Wasanaethau Pobl Hŷn: Cyngor Sir Ynys Môn'. Ar gael yn: https://arolygiaethgofal.cymru/arolygiad-o-wasanaethau-oedolion-hyn-cyngor-sir-ynys-mon (Defnyddiwyd: 27 Mai 2022)

Arolygiaeth Gofal Cymru (2019b) 'Adroddiad Arolygu ar Gymdeithas Plant Dewi Sant'. Ar gael yn: https://www.adoptionwales.org/wp-content/uploads/2019/05/Inspection-Report-St-Davids-Children-Society.pdf (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022)

Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (2016) '"Uwchben a Thu Hwnt": Adolygiad Cenedlaethol o Ofal Cartref yng Nghymru'. Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru. Ar gael yn: https://careinspectorate.wales/sites/default/files/2018-03/161027aboveandbeyonden.pdf.

Maethu Cymru (2021) 'Fframwaith Maethu Cenedlaethol: Adroddiad Terfynol 2018 i 2021'. Ar gael yn: https://www.adss.cymru/cy/blog/post/national-fostering-framework-final-report-2018-2021 (Defnyddiwyd: 20 Mai 2022)

Harris, J. *et al.* (2016) 'Learning disabilities and autism: a health needs assessment for children and adults in Cheshire and Merseyside'. Canolfan Iechyd y Cyhoedd, Prifysgol John Moores Lerpwl. Ar gael yn: https://www.ljmu.ac.uk/~/media/phi-reports/pdf/2016_01_learning_disabilities_and_autism_a_health_needs_assessment_for_children_and_adults.pdf (Defnyddiwyd: 27 Mai 2022).

Laing, W. (2020) 'Care Cost Benchmarks, Financial year 2019/20 and projections for financial year 2020/21'. LaingBuisson Healthcare Intelligence.

Matthews, F.E. *et al.* (2016) 'A two decade dementia incidence comparison from the Cognitive Function and Ageing Studies I and II', *Nature Communications, Published online: 19 Ebrill 2016; | doi:10.1038/ncomms11398* [Rhag brint]. doi:10.1038/ncomms11398.

NICE (2021) 'Looked-after children and young people NICE guideline [NG205]'. NICE. Ar gael yn: https://www.nice.org.uk/guidance/ng205 (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022).

Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (2020) ‘Adolygiad Ansawdd Gofal: Ebrill 2020 – Medi 2020’. Ar gael yn: https://northwalesadoption.co.uk/wp-content/uploads/2021/03/Quality-of-Care-report-2020.pdf (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022).

ONS (2021) *Care homes and estimating the self-funding population, England*. Ar gael yn: https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/healthandsocialcare/socialcare/articles/carehomesandestimatingtheselffundingpopulationengland/2019to2020 (Defnyddiwyd: 13 Mai 2022).

Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (2019) Datganiad o Sefyllfa’r Farchnad ar gyfer gofal preswyl i blant a phobl ifanc, maethu a llety diogel’. Ar gael yn: https://www.cydweithredfagogleddcymru.cymru/comisiynu/ (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022).

Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (2020) *Adolygiad Cyflym Asesiad o Anghenion Poblogaeth.* Ar gael yn: https://www.cydweithredfagogleddcymru.cymru/asesiad-poblogaeth-gogledd-cymru/adolygiad-cyflym/ (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022).

Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (2020) ‘Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru’. Ar gael yn: https://www.cydweithredfagogleddcymru.cymru/asesiad-poblogaeth-gogledd-cymru/ (Defnyddiwyd: 19 Mai 2022).

Gofal Cymdeithasol Cymru (2018a) *Gweithlu gofal cartref, fesul rôl.* Ar gael yn: https://www.socialcaredata.wales/IAS/themes/workforceandqualifications/socialcareworkforce/tabular?viewId=2505&geoId=141&subsetId= (Defnyddiwyd: 27 Mai 2022).

Gofal Cymdeithasol Cymru (2018b) *Proffil Staff Gofal Cymdeithasol – Iaith.* Ar gael yn: https://www.socialcaredata.wales/ (Defnyddiwyd: 13 Mai 2022).

Canolfan Cydweithredol Cymru (2021) ‘Cartrefi Gofal yng Nghymru: hyrwyddo mentrau cymdeithasol’. Ar gael yn: https://wales.coop/wp-content/uploads/2021/06/Care-Home-Guide-1-final.pdf (Defnyddiwyd: 18 Mai 2022).

Llywodraeth Cymru (2014) *Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru)*. Ar gael yn: https://www.legislation.gov.uk/cy/anaw/2014/4/contents (Defnyddiwyd: 9 Awst 2916).

Llywodraeth Cymru (2016) *‘Gweithlu Gofal Cartref: Gwella’r gwaith o recriwtio a chadw gweithwyr gofal cartref yng Nghymru.* Dogfen Ymgynghori WG27421. Llywodraeth Cymru. Ar gael yn: https://llyw.cymru/y-gweithlu-gofal-cartref

Llywodraeth Cymru (2020) ‘Amcanestyniadau poblogaeth awdurdodau lleol ar gyfer Cymru ar sail-2018’. Ar gael yn: https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Projections/Local-Authority/2018-based (Defnyddiwyd: 24 Mai 2022).

Llywodraeth Cymru (2021a) ‘Adroddiadau sefydlogrwydd y farchnad: cod ymarfer’. Ar gael yn: https://llyw.cymru/adroddiadau-sefydlogrwydd-y-farchnad-cod-ymarfer (Defnyddiwyd: 17 Mai 2022).

Llywodraeth Cymru (2021b) *‘Amcangyfrifon canol blwyddyn o’r boblogaeth’*. Ar gael yn: https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Estimates/Local-Authority

Llywodraeth Cymru (2021c) ‘Datganiad ysgrifenedig: Y Papur Gwyn ar Ailgydbwyso gofal a chymorth – camau nesaf (29 Hydref 2021)’. Ar gael yn: https://llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-y-papur-gwyn-ar-ailgydbwyso-gofal-chymorth-y-camau-nesaf (Defnyddiwyd: 17 Mai 2022).

KeyRing (2022) *Lle mae KeyRing yn gweithio yng Nghymru*, *KeyRing*. Ar gael yn: https://www.keyring.org/where-we-work/wales (Defnyddiwyd: 30 Mehefin 2022).

The King’s Fund (2006) *Tyfu Rhai Eich Hun*, *The King’s Fund*. Ar gael yn: https://www.kingsfund.org.uk/publications/grow-your-own (Defnyddiwyd: 30 Mehefin 2022)